

KARAOKE OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ:

”Singstar on paras, koska siinä voi laulaa duettona kaverin kanssa!”

Jori Mäenpää
Kasvatustieteen ja
musiikkikasvatuksen
pro gradu -tutkielma
Opettajankoulutuslaitos
Musiikin laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2009

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Kasvatustieteiden tiedekunta ja humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Opettajankoulutuslaitos ja musiikin laitos
Tekijä – Author Mäenpää Jori Pekka	
Työn nimi – Title Karaoke oppimisympäristöissä: ”Singstar on paras koska siinä voi laulaa duettona kaverin kanssa”	
Oppiaine – Subject Kasvatustiede, musiikkikasvatus	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2009	Sivumäärä – Number of pages 106
Tiivistelmä – Abstract <p>Pro gradu -tutkimuksen tehtävänä oli koota yhteen ja vertailla erilaisia kokemuksia ja käsityksiä karaoken käytöstä oppimis- ja opetusvälineenä oppimisympäristöissä. Tutkimuksen perustana olivat tutkijalle kertyneet kokemukset karaokesta ja musiikkiteknologiasta erilaisissa oppimisympäristöissä, niin oppijan kuin tutkivan opettajan roolissa. Tutkimuksen alaongelmaksi muodostui yhteistoiminnallisen pedagogian soveltamisen mielekkyys karaoken tai sitä läheisesti muistuttavan, vapaan ympäristön laulupelin opetuskäytössä.</p> <p>Tutkimuksen menetelmänä oli aineistotriangulaatio. Sen teoreettisena viitekehyksenä näyttäytyi ihmistieteellinen metodologinen monismi, jossa tutkivaa opettajuutta ja konstruktivismia sovellettiin postmodernissa hengessä eli vapaasti ja tutkijakohtaisesti suoraan asiaa kohti. Tutkimuksessa pyrittiin haastattelujen ja muistiinpanojen avulla vertailemaan karaoken käyttöä erilaisissa oppimisympäristöissä. Tutkimuksen aineistoina toimivat 1) tutkijan omat päiväkirjamerkinnot ja muistiinpanot harjoitetusta musiikinopetuksesta, 2) neljän alakoulun musiikinopettajan sekä 3) kuuden 6-luokkaisen oppilaan puolistrukturoidut teemahaastattelut karaoken ja musiikkiteknologian käytöstä yhteistoiminnallisen oppimisen toimintatapana koulussa ja koulun ulkopuolella, vapaassa oppimisympäristössä. Muu alakoulun oppilaita käsittelevä aineisto koostui 4) tutkijan ja oppilaiden yhdessä ideoidun, Singstar-laulupeliin ja osallistuvaan havainnointiin perustuvan karaoketunnin sisältöanalyttisestä tarkastelusta sekä 5) kyselylomakkeeseen perustuvasta tutkimuksesta, jossa kartoitettiin oppilaiden mahdollisuutta harrastaa karaokea musiikkiteknologia-avusteisesti koulussa ja kotona. Pro gradun kyselytutkimus-osiossa selvitettiin kvantitatiivisesti neljän koulun oppilaiden (n=41) vastausten avulla karaoken ja musiikkiteknologian käyttöä koulussa ja kotona. Lomakekyselyn reliabiliteetin testaamiseksi kysely suoritettiin myös verrokkiryhmällä (n=41).</p> <p>Tutkimuksen perusteella selvisi, ettei karaoke ollut oppilaille vierasta kouluympäristössä. Sen sijaan tietokonetta ei ollut osattu käyttää lähiopetuksen apuvälineenä karaoken harrastamiseksi koulussa. Yhteisöllisyys leimasi korostuneesti opettajien karaokekokemuksia samoin kuin tutkimukseen osallistuneita oppilaitakin. Karaoken olemassaolo koulussa tuntui vaativan opettajilta yli ainerajojen ulottuvaa kollegiaalisuutta ja ennen muuta: innostusta. Karaoke näyttäisi tutkimuksen perusteella sopivan hyvin yhteistoiminnallisen opiskelun toimintamuodoksi, jossa opiskellaan laulua, tietotekniikkaa, ilmaisua tai englannin kieltä 2-4 henkilön pienryhmissä.</p>	
Asiasanat – Keywords Karaoke, musiikkiteknologia, musiikkikasvatusteknologia, yhteistoiminnallinen pedagogia, singstar	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto, Aallon kirjasto, musiikin laitoksen kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
1.1	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA.....	6
1.2	TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ	7
2	TUTKIMUKSEN RAKENNE.....	9
2.1	MUSIIKKIKASVATUSTEKNOLOGIAN JA KARAOKEN YHTEYS	9
2.2	HAASTATTELUJEN KOLME TEEMAA	10
2.3	KARAOKE ALAKOULUN OPPILAIDEN NÄKÖKULMASTA	11
2.3.1	Oppilaiden haastattelut.....	11
2.3.2	Singstar-karaoketunti	12
2.3.3	Lomakekysely	12
2.4	TUTKIMUKSEN AINEISTOJEN KERUUN AIKAJANA	13
3	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA JA KÄYTETYT ANALYYSIMENETELMÄT	15
3.1	METODOLOGINEN MONISMI LAADULLISESSA TUTKIMUKSESSA	16
3.2	TUTKIVA OPETTAJUUS METODINA	17
3.3	AINEISTOLÄHTÖINEN ANALYYSIMALLI.....	19
4	MUSIIKKIKASVATUSTEKNOLOGIA JA KARAOKE.....	20
4.1	MUSIIKKI JA TEKNOLOGIA KOULUKASVATUKSESSA	20
4.2	MUSIIKKI JA KARAOKE OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ	22
4.3	MUSIIKKIKASVATUSTEKNOLOGIA	25
4.4	KARAOKEN HISTORIAA	27
4.5	KARAOKE KULTTUURIMUOTONA.....	30
4.6	KARAOKEFORMAATIT OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ.....	32
4.7	CD+GRAFIKKA JA VIDEO-CD.....	36
4.8	PELIKONSOLILLA JA TIETOKONEELLA PELATTAVAT LAULU- JA MUSIIKKIPELIT	37
4.9	TEKIJÄNOIKEUS.....	39
5	OMAT KOKEMUKSET KARAOKESTA	41
5.1	ENSIVAIKUTELMAT	41
5.2	MINÄ "KARAOPENA"	44
5.3	MUSIIKKITEKNOLOGIAA: "MIDI-KARAOKE JA KOMPPIKONE."	45
5.4	KOKEMUKSENI KARAOKESTA ALAKOULUSSA.....	46
5.5	TIETOKONE JA YHTEISLAULU – EI ENÄÄ MAHDOTON YHDISTELMÄ?.....	47
5.6	TUTKIVAN OPETTAJAN PÄIVÄKIRJAMERKINTÖJÄ KARAOKESTA.....	48

6 NELJÄN OPETTAJAN KOKEMUKSIA KARAOKESTA	52
6.1 KAKSI NUOREMPAA OPETTAJAA	53
6.1.1 Bänditoimintaa ohjaava Pekka.....	53
6.1.2 Anna-Maija ja karaokevideo	57
6.2 KAKSI KOKENUTTA LUOKANOPETTAJAA	60
6.2.1 Outin ja Arjan yhteinen harrastus	60
6.2.2 Karaokea myös koulussa.....	62
7 OPPILAIDEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ KARAOKESTA	65
7.1 KARAOKEHARRASTUS JA SINGTARIN PELAAMINEN	66
7.2 OPPILAIDEN KÄSITYKSET MUSIIKKITEKNOLOGIAAN PERUSTUVASTA OPPIMISESTA	67
7.3 YHTEISTOIMINNALLINEN SINGSTAR -TUNTI.....	69
7.3.1 Videoidun Singstar-tunnin kulku.....	70
7.3.2 Singstarin pelaamisen yhteistoiminnallisuuden analysointia	72
7.4 KARAOKE JA MUSIIKKITEKNOLOGIAKYSELY	75
7.4.1 Karaoke ja musiikkiteknologia koulussa.....	76
7.4.2 Karaoke ja musiikkiteknologia oppilaiden kotona.....	77
7.4.3 Lomaketutkimuksen tulosten tarkastelua.....	80
8 POHDINTAA KARAOKEN MERKITYKSESTÄ ERI OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ.....	82
8.1 SOVELTUUKO KARAOKEKULTTUURI KOULUUN?	83
8.2 MUSIIKKITEKNOLOGIA JA KARAOKE KOULUN ULKOPUOLELLA	85
8.3 YHTEISTOIMINNALLINEN MUSIIKIN OPPIMINEN KOULUSSA	86
8.4 TEKNOLOGIAN PUOLESTA JA VASTAAN.....	88
8.5 SINGSTAR™, ULTRASTAR JA MIDIKARAOKE	89
9 PÄÄTÄNTÖ.....	91
LÄHTEET	96
LIITTEET.....	103
LIITE 1: TUTKIMUSLUPAHAKEMUS	103
LIITE 2: KARAOKEKYSELYLOMAKE KOULUILLE	104
LIITE 3: LOMAKEKYSELYN VASTAUSTEN FREKVENSITAUUKKO	106

1 JOHDANTO

Elokuvassa (Linklater 2003) ”Dewey Finn on rokkiunelmissaan elävä yli kolmekymppinen kitaristi, joka saa yllättäin sekä potkut kellaribändistään että häätöuhan asunnostaan. Pelastukseksi rahapulaan tulee Deweyn ystävälle tarjottu ala-asteen opettajansijaisuus hienostokoulussa. Väärän henkilöllisyyden turvin paikan saakin Dewey, jolla ei ole aavistustakaan koulun opetusmetodeista. Niinpä mies päättää sivistää lapsia parhaiten osaamassaan asiassa eli rockmusiikissa. Aikomuksenaan rikastua uusi sijaisopettajamme alkaa kouluttaa oppilaista rockbändiä tähtäimessään Battle of the Bands-kisan voitto. Rokkarin peräänantamattomuus ja luova ote muuttavat aiemmin perin jäykän luokkaopetuksen varsinaisiksi elämystunneiksi. Lapsista ei tulekaan jäykkiä suorittajia, vaan luoviin ratkaisuihin kykeneviä esiintyjälupauksia. Hauskalla menollaan Dewey saa oppilaansa mukaan juoneen uhmaamaan koulun tiukkaa kuria, ja yhteisestä sopimuksesta rockinstrumentit piilotetaan luokkahuoneesta aina kun pätemiseen pyrkivä rehtori on tulossa tarkastukselleen.”¹

Elokuva on mielenkiintoinen fiktiivinen esimerkki siitä, miten populaarikulttuurin muotoja voidaan hyödyntää kouluympäristössä. Tämän tutkimuksen kontekstissa elokuva *School of Rock* demonstroi sitä, miten karaokeharrastuksen tuominen koulun ekologiaan voisi yhdistää opettajaa ja oppilaita yhteisenä kulttuurikokemuksena. Samalla molemmat osapuolet voivat kenties täydentää toistensa puutteita ja aukkoja tyyliin tieto ja taito vastaan aitous ja tuoreus. Keskeistä tämänkaltaiselle ”kasvatusmetodille” voisi sanoa olevan opettajan omat myönteiset kokemukset ja innostuminen opetettavasta asiasta. Kun lisäksi otetaan huomion kohteeksi kulloisenkin kulttuurimuodon laaja-alaiset kytkennät

¹ Synopsis eli juonitiivistelmä elokuvan ”School of rock” arviosta (Kinokone 2006)

oppilaan kasvuympäristöön sekä kyseisen kulttuuri-muodon integroiminen muihin koulussa opettaviin aihealueisiin ja toiminta-kulttuuriin, niin ymmärretään, että opettajan oman kulttuurikokemuksen hyödyntämisessä opettamisen arjessa on lopulta kyse opettajan pedagogisesta harjaantuneisuudesta.

1.1 Tutkimuksen lähtökohta

Karaoke veti kiinnostukseni puoleensa käytännön työn kautta. Vaikka en ollut mitenkään korostuneen innostunut karaokekulttuurista, niin 1990-luvun lopulla huomasin, että karaokea voisi käyttää laulujen opetteluun ja säästykseseen varsin hauskalla tavalla. Idässä kehitetyt ilmaiset karaokeohjelmat, joissa käytettiin hyväksi ns. midi-tiedostoja, tarjosivat yhden mahdollisuuden varsinkin ulkomaankielisten laulujen oppimiseen. Vaikka midi-tiedostot kuulostivat tietokoneen äänikortilta ”halvoilta”, niin silti kyseisen tiedostomuodon muunneltavuudessa oli oma viehätöksensä.

Karaoken ja musiikkiteknologian koulukäytön tutkimiseen voi löytää monenlaisia syitä. Tunnetun kansainvälisen koulunkäynnin tehokkuutta arvioivan PISA-tutkimuksen (OECD 2004) valossa, suomalaisen koululaitoksen suurin puute liittyi oppilaiden kokemus koulusta paikkana, jossa ei ole sijaa innostavalle ja viihteelliselle toiminnalle. Opittu tieto koettiin useammin ulkoapäin ”pään kaadetuksi” kuin oman aktiivisen osallistumisen, tekemisen ja ajattelun kautta saaduksi, eikä taito- ja taideaineita arvosteta (ks. esim. Arvaja 2005). Jos oppilailta kysytään, niin suomalaista koulua kalvaa tylsyys. Oppilaiden tiedetään runsaasti käyttävän kotiympyröissään musiikkiteknologiaa. Karaoken avulla voitaisiin kouluun tuoda Giroux’in ja McLarenin (2001) kaipaamia idolituotannon, populaarikulttuurin tai informaatioteknologian muodostamia oppimisympäristöä. Toinen tärkeä syy karaoken

nostamiseen musiikkikasvatusteknologian oppimisalustalle tutkimusmielessä oli opettajien tietojen ja taitojen puute tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisessä. Myös tämä asia oli nostettu esiin myös kansainvälisessä koulukasvatusta käsittelevässä tutkimuksessa (OECD 2004).

1.2 Tutkimuksen tehtävä

Karaoke nousi tieteellisen kiinnostuksen kohteeksi 1990-luvun taitteessa. karaoken syntysijoilla, Japanissa aiheeseen tarttuivat Toru Mitsui ja Shuhei Hosokawa teoksellaan "Karaoke around the World" (1998). Se koostui kirjoituksista, jotka pohjautuivat 1990-luvun alkupuolella, karaokea useasta eri näkökulmasta käsitteleviin seminaariesitelmiin. Karaoke kytketään teoksessa ensimmäistä kertaa läheisesti viestintäteknologian yhteyteen ja sen erilaisiin esiintymismuotoihin (Mitsui 1998). Teoksesta löytyi myös tunnetun ruotsalaisen kulttuurin tutkijan, Johan Förnäs'n artikkeli ruotsalaisesta karaokesta, joka on hyvä vertailukohde suomalaiselle versiolle samasta trendistä (Förnäs 1998).

Tässä tutkimuksessa karaoke kytketään varsinkin musiikkikasvatusteknologiaan. Se on puolestaan hyvinkin muodikas ja tuore tutkimuskenttä, joka liittyy suoraan koulukasvatuksen esim. tieto- ja viestintäteknologian tavoitemaailmaan (ks. esim. Puukki 2006, 295 - 300). Tutkimukseni kohteena olevaa karaokea ei kuitenkaan ole nostettu juuri millään tavalla esiin edes musiikkikasvatusteknologian opetusaloja koskevissa tutkimuksissa. Syy tähän voi löytyä hankalista tekijänoikeuden säädöksistä, jotka ulottuvat niin laulujen sanoitusten kuin karaoketaustojen visuaalisten elementtienkin julkiseen esittämiseen.

Suomessa on 1990-luvulla tehty jonkin verran karaokea käsittelevää etnologista tutkimusta (Vanhanen 1993; Kenttämies 1993). Tämän tutkimuksen kannalta

tärkeiksi kirjallisiksi lähteiksi muodostuivat myös 2000-luvulla tehdyt tutkielmat (Innanen 2000; Salovaara 2001; Sippola 2005) ja suomalaista karaokea yleistajuisesti esittelevä Pirjo Kesselin Karaoken ABC-kirja (2007).

Tutkimuksessani pyrin viiden eri aineiston avulla selvittämään, millaisia kokemuksia opettajat ja oppilaat, itseni mukaan lukien, ovat karaokea laulamalla saaneet ja miten karaokea voitaisiin hyödyntää erilaisissa oppimisympäristöissä? Ainakin koululaisten tiedetään runsaasti käyttävän musiikkiteknologiaa kotonaan ja ystäväpiirissä (ks. esim. Lamont & Maton 2008). Toisaalta karaoken suosio on ollut jatkuvasti kasvussa, ja ainakin haastatteleman opettajat harrastivat sitä vapaa-ajallaan säännöllisesti.

Karaokekulttuurin harjoittaminen koulun eri oppimisympäristöissä voisi ajaa hyvin monenlaista pedagogista tarkoitusta ja liittyä melkein mihin tahansa luokanopetuksen osa- ja aihealueeseen.² Itse olin toteuttanut karaokeen perustuvaa opetusta aivan tavallisella kotitietokoneella. Olin käytännössä huomannut miten tekemällä oppii parhaiten myös tieto- ja viestintäteknikkaa. Saattoipa nyt samalla tietokoneen äärellä jopa kajauttaa muutaman klassisen aariinkin ja vieläpä alkuperäisellä kielellä. Mikä parhainta, ammattimaisen säestyksen säveltasoa ja tempoa saattoi myös muokata mieleisekseen!

Tutkimukseni ongelmatiikkaan kuului myös eräänlainen innostuksen pedagoginen siirtovaikutus. Mitä tapahtui koulun toimintakulttuurin kontekstissa, vai tapahtuiko mitään, jos luokanopettaja oli innostunut karaokesta vapaa-ajallaan? Entä kun oppilaat olivat innostuneet Singstar-laulupelin pelaamisesta ja halusivat harrastaa sitä myös koulussa? Voisiko karaokea käyttää yhteistoiminnallisen pedagogian toimintamuotona? Muun muassa näihin kysymyksiin oli tutkimuksen avulla tarkoitus löytää selityksiä.

² Esim. lukemisen oppimisessa ks. Gupta 2006; kielen oppimisen apuvälineenä ks. Ma 1994

2 TUTKIMUKSEN RAKENNE

2. 1 Musiikkikasvatusteknologian ja karaoken yhteys

Tutkielmassani lähdän liikkeelle teoreettisesta karaoken, tietotekniikan ja musiikkikasvatusteknologian yhteydestä. Omat kokemukseni karaoken hyödyntämisessä musiikkikasvatuksessa liittyvät keskeisesti MIDI-teknologiaan. Nykyään miditiedostoja käytetään yliopistollisessa musiikin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kun halutaan esimerkiksi analysoida musiikillisia rakenteita ja tyyliä. Käytännössä miditeknologia on myös halvin ja samalla myös laillisin keino tuoda karaokeen perustuva musiikkiteknologiakasvatus nykypäivän kouluun. Midiformaatti mahdollistaa myös työskentelyn musiikkiteknologisessa oppimisympäristössä, johon kuuluvat niin tietokoneet kuin myös erilaiset sähköiset säestyssoittimet, jotka ainakin oman kokemukseni perusteella ovat verraten yleisiä nykyaikaisen koulun toimintaympäristössä.

Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen professori Juha Ojala näkee toimittamassaan artikkelikokoelmassa *Musiikkikasvatusteknologia* (2006, 15) uuden tieteenalan perusideaksi oppilaan itseohjautuvuuden. Musiikkikasvatusteknologia nähdään kyseessä olevassa kokoelmassa useasti eritasoisten vertaisryhmien välisenä kollegiaalisena oppimisvälineenä, ja harvemmin opettajan tai ohjaajan itseä ja omaa taitoa korostavana, yksilöllisenä kompetenssina. Oppilas voi halutessaan oppia itseohjautuvasti käyttämään kotitietokonetta musiikin-harrastuksen välineenä, missä häntä voi tukea myös esimerkiksi kollaboraatiivinen nettiyhteisö, jonka jäsenillä on samanlaiset intressit kuin oppijalla itsellään (Ojala 2006, 75 - 83). Musiikkikasvatusteknologia ja karaoke ovat myös samalla esimerkkejä oppimisvälineistä, joiden avulla voi integroida eri aihealueita ja aineryhmiä toisiinsa.

2.2 Haastattelujen kolme teemaa

Karaokeen aiheena tartuin jo kandintutkielmassani (2007). Siinä halusin ottaa selville alakoulun musiikkia opettavia luokanopettajia haastatteleamalla, mitä mieltä he olivat:

- 1) karaoken laulamisesta koulussa tai koulun ulkopuolella,
- 2) yhteistoiminnallisesta pedagogiasta musiikin opetuksessa ja
- 3) tietokoneavusteisesta musiikinopetuksesta.

Ennen varsinaista haastattelutilannetta annoin jokaiselle haastateltavalle ammattiopettajalle ennakkoon tehtäväksi pohtia näiden kolmen yllämainitun teeman yhtäläisyyksiä mahdollisien omakohtaisten karaoke- ja opetuskokemuksien valossa. Nämä puolistrukturoidut teemahaastattelut muodostavat pro graduni aineistojen toisen osan.

Jo ennen opettajien tarinoita näistä kolmesta teemasta, tutkielmani luvussa viisi nostan esiin joitain omia kokemuksia ja päiväkirjamerkintöjä koulujen karaokekulttuurista. Omat kokemukset karaokesta ja sen koulukäytöstä eri tilanteissa muodostivat käytännössä pro graduni ensimmäisen aineiston. Ne heijastivat omaa persoonallista ajattelutapaani soveltaa teknologiaa musiikinopetukseen ja toimivat vertailukohtana haastattelemini opettajien kokemuksille.

Samanaikaisesti omia karaokekokemuksia käsittelevästä aineistosta nousee toisinaan esille myös pedagoginen vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus opettajan ja oppilaiden välillä. Kokemukseni opettajana karaokea hyödyntävänä luovana musiikinopettajana tuo samalla esiin myös oppilaiden käsityksiä karaokesta kouluympäristössä.

2.3 Karaoke alakoulun oppilaiden näkökulmasta

Ajallisesti tuoreimmat pro gradu -työni aineistot liittyvät oppilaiden käsityksiin karaokesta ja musiikkiteknologiasta oppimisvälineenä. Oppilaiden karaokekokemuksia käsittelevä osio (luku 7) muodostaa myös itsessään triangulaation. Sen kolme itsenäistä osaa muodostavat oppilaiden haastattelut, yhteistoiminnallisen Singstar-tunnin havainnointi ja lomakekysely. Pro graduni viimeisissä kolmessa aineistossa haluan nostaa esille oppilaiden kokemukset ja käsitykset karaokesta eri oppimisympäristöissä.

2.3.1 Oppilaiden haastattelut

Oppilaita lähestyin tutkivan opettajan roolissa. Pyrin tekemään observointia samalla, kun toteutin karaokeavusteista opetusta. Nykyään kasvatustieteessä suositun: sosiaalisen konstruktivismin oppimisenäkökulman mukaan oppilaiden omat kokemukset ja käsitykset, sekä niiden kollektiivinen prosessointi ja esiin nostaminen ovat nykyaikaisen opetuksen ja osallistavan kasvatuksen peruspääpiirteitä. (Esim. Tynjälä 1999; Gokhale 1999; Saloviita 1999; Arvaja 2005; Willis 2006.)

Kuten aiemmissa opettajien käsityksiä koskevissa haastatteluissa oppilaille esitetyt kysymyksetni käsittelevät kolmea karaokeen liittyvää perusteemaa: karaokekokemuksia yleisesti, tietokoneavusteista musiikin harrastamista ja yhteistoiminnallista karaoken harrastusta. Oppilaiden haastatteleminen poikkesi kuitenkin paljon opettajien haastatteluista. Suuri osa tutkielmassa esiin nostamistani kommentteista on peräisin Singstar-tuntia valmistevalta musiikkitunnilta. Kun tutkimukseeni osallistuneita opettajia haastattelin yksi kerrallaan

keskusteluun rauhoitetussa tilassa, niin oppilaiden haastattelut olivat lähempänä ryhmähaastattelua, missä ilmeni usein keskeytyksiä ja päällekkäistä puhuntaa, jolloin oli vaikeaa tai mahdotonta saada selvää siitä, mitä puhuttiin.

2.3.2 Singstar-karaoketunti

Kiinnostukseni yhteistoiminnalliseen musiikin oppimiseen oppilaiden haastattelujen yhteydessä sai vastakaikua tutkimuksen kohteena olevilta oppilailta. Jutut Playstation-pelikonsolilla pelattavan Singstar-laulupelin ja karaoken harrastamisesta kavereiden, sukulaisten ja vanhempien kera johtivat ideaan Singstartunnista koulussa. Yhteistoiminnallisesti oppilaiden kanssa pidimmekin koulussa tunnin, jonka aiheena oli Singstar-karaoke. Tämän yhteistoiminnallisen, osallistuvasti havainnoidun tunnin kulun taltioin DV-videolle. Jälkeenpäin analysoin videon avulla Singstarin soveltuvuutta yhteistoiminnalliseen luokanopetukseen käyttäen apuna Johnson & Johnsonin (1984) kehittämiä yhteistoiminnallisuuden toimivuutta kuvaavilla periaatteita. (Johnson & Johnson 1984; Kagan 1990; Sahlberg & Sharan 2002.)

2.3.3 Lomakekysely

Kahden opettajakoulutuksen harjoittelujakson, yhden musiikkikasvatuksen opintotehtävän ja yhden musiikinopettajan sijaisuuden aikana (2007 - 2008) otin myös kyselylomakkeen avulla selvää, kuinka yleistä oppilaiden kokemukset eri musiikkiteknologian välineistä kotona ja koulussa. Pro graduani varten keräsin ja täytätin alakoululaisilla opetusharjoittelujen ja opettajan sijaisuuden yhteydessä yhteensä 41 tutkimuslomaketta. Keräsin tietoa oppilaiden musiikkiharrastuksesta laatimani lomakkeen avulla. Aluksi keräsin tiedot itse oppilaita yksitellen haastatteleamalla tai antamalla lomakkeen (liite 2) oppilaan

kotiin eri opetusharjoittelujen ja yhden musiikinopettajan sijaisuuden aikana. Tästä muodostui ryhmä "omat" oppilaat. Halusin myös testata keräämieni vastausten tilastollista validiutta ja reliabiliteettia vertaamalla tuloksia riippumattomaan koeryhmään, jonka lomakkeet ("verrokki" oppilaat) täytti toinen henkilö kuin itse tutkija. Yhteensä lomakkeita oli 82 ja sattumalta yhtä monta. (41 "omaa" oppilasta ja 41 "verrokki" oppilasta, ks. liite 3). Lomakkeessa kyseltiin oppilaiden musiikin ja karaoken harrastuksesta kotona ja koulussa.

2.4 Tutkimuksen aineistojen keruun aikajana

Tutkimukseni jakautuu kahteen eri ajanjaksoon. Aikaan ennen varsinaista tutkimusjaksoa (A) ja sen jälkeen varsinaisen konstruktivistisen tutkimusotteen ja lisäaineiston keruun aikakauteen (B). Nämä molemmat ajalliset jaksot luonnollisesti jakaantuvat moneen eri tutkimukselliseen kategoriaan. Karaoken tuominen kouluun ilman tutkimustarkoitusta (A1, A2) johtui monesta eri syystä. Olin toiminut karaokejuontajana ravintoloissa ja myös kiertänyt Suomea karaokekilpailun vetäjänä. Olin käynyt koulussa laulattamassa oppilaita opettajan pyynnöstä, mutta toisinaan myös tarjosin karaokelevyjä oppilailleni laulamisen apuvälineeksi musiikinopettajana toimiessani (2000 - 2004) yhteensä kolmessa eri koulussa. Karaokea musiikkiteknologiselle "oppimisalustalle" ehdotin oppilailleni jo ennen varsinaista tutkimustyötä ja kasvatustieteen opintoja vuosina 2001 - 2002.

Myös tutkimuksellisen lisäaineiston keruun aikakausi (B) jakautuu erilaisiin jaksoihin. Tämän tutkimuksen opettajien haastattelut (B2) ovat peräisin kandintyöstäni, mutta joitain kommentteja ja aineistoa olen kerännyt tämän jälkeenkin.

A karaokekokemukset karaokejuontajana ja opettajana:

A1 omat kokemukset 1992-----2005

A2 oman opetuksen kuvaus 1999-----2008

B tutkimuksellisen lisäaineiston keruun kausi 2005---2008:

B1 päiväkirjamerkinnot

B2 alakoulun opettajien haastattelut

B3 alakoulun oppilaiden haastattelut ja videoitu Singstar-tunti

B4 karaoke ja musiikkiteknologia-tutkimuslomake

Varsinaiset oppilashaastattelut tein puolestaan syksyllä 2007 Toivakan koulussa. Näihin haastatteluihin kuuluu myös yksi videoitu koulutunti, jossa neljä tyttöä esittelee luokassaan Singstar-peliä. Keväällä 2008 toimiessani Konnevedellä musiikinopettajan sijaisena kokeilin karaokea opetusvälineenä luokille 0-11 ja keräsin vielä aineistoa tutkimukseeni lomakkeiden avulla 5- ja 6-luokan oppilailta (B4).

Oppilaiden musiikin harrastamisen musiikkiteknologia-ympäristöön liittyvää kyselylomakkeita (B4) täytin ja keräsin seuraavista kouluista:

- 1) Jyskän alakoulu (kevät 2007)
- 2) Toivakan koulu (syksy 2007)
- 3) Konneveden alakoulut (kevät 2008)
- 4) Suolahden keskuskoulu ("verrokkiryhmä", syksy 2008).

3 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA JA KÄYTETYT ANALYYSIMENETELMÄT

Olin jo luokanopettajan opintojeni alkaessa syksyllä 2004 päättänyt, että teen pro gradu -tutkimukseni karaoken käytöstä yhteistoiminnallisen opetuksen apuvälineenä. Ajattelin, että karaoke tutkimuskohteena saattaisi olla hyvä tutkielmaa rajoittava asiayhteys. Kandintutkielmani tekisin karaokesta oppilaiden näkökulmasta ja pro gradu -tutkielmaani liittäisin puolestaan opettajien näkökulman. Koska oppilaiden käsityksien tutkiminen tuntui metodologisesti vaativammalta tehtävältä päädyin päinvastaiseen järjestykseen: haastattelin ensin alakoulun opettajia ja vasta sen jälkeen olisi vuorossa alakoulun oppilaiden näkökulman tutkiminen. Tutkielmani suunnittelussa otin myös huomioon sen, että tutkimus olisi samalla musiikkikasvatuksen oppinäyte humanistiseen tiedekuntaan, jonne olin laatinut tutkimussuunnitelman oppilaiden haastatteluja ajatellen.

Olin aiemmin tutkinut musiikkia semiotiikan ja kognitiotieteen näkökulmasta, mutta nyt oli tarve lähestyä aihetta myös kasvatustieteen piiristä, missä tutkiva opettajuus ja konstruktivismi olisivat nyt keskeisellä sijalla. Aiemmin harrastamalleni semiotiikalle tyypillistä oli nostaa diskursseista (esim. keskusteluiden aiheesta, haastateltavien asenteesta) esille tekstejä, joita analysoimalla oli mahdollista löytää diskursseille tyypilliset rakenteet.

Tutkimukseni ei ollut pelkästään luokanopettajien ja oppilaiden haastattelemista. Haastattelin myös samalla itseäni ja palautin mieleen monet kokemukset musiikinopettajan roolissa ja pohdiskelin, mitä olisin voinut tehdä toisin. Myöhemmin videoimalla pari oppituntia puolestaan huomasin kuinka paljon informaatiota kulkee silmän ja korvan ohi koululuokassa, jossa tehdään monta asiaa yhtä aikaa.

Tutkimukseni haastattelujen taustalla on myös Marjatta Saarnivaaran idea tarkastella luovan musiikinopettajan toimintaa ja pedagogiaa ns. *mallitarinoiden* avulla. Käsillä oleva tutkielma rakentuu opettajien ja oppilaiden haastattelujen osalta tämänkaltaisten *narraatioiden* eli tarinoiden varaan. (Heikkinen 2001; Saarnivaara 2003.)

Karaokekokemuksia käsittelevät tekstit ovat tutkimuksessani mallitarinoita, joita tutkijana sovellan postmodernille tutkimukselle ominaisella tavalla eli vapaasti, omista kokemuksista ja käsityksistä perustaen. Koska tutkimukseni käsitti monta eri aineistoa, se tuntui myös vaativan useampaa eri lähestymistapaa ja menetelmää. Tutkimukseni on käytännössä aineistotriangulaatio (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 80). Tässä tutkimuksessa triangulaatio muodostuu viidestä erilaisesta aineistosta, joiden avulla tutkitaan opettajien ja oppilaiden karaokekokemuksia erilaisissa ympäristöissä. Laadullisen menetelmän lisäksi myös kvantitatiivista menetelmää käytetään oppilaita koskevan tutkimuslomakkeen frekvenssien taulukoinnissa ja saatujen arvojen vertailussa.

3.1 Metodologinen monismi laadullisessa tutkimuksessa

Haastattelu on aina laadullinen vuorovaikutustapahtuma, missä haastatteluun osallistuvat henkilöt, haastattelija mukaan lukien, synnyttävät uutta ja kritisoivat vanhaa (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23). Ehkä juuri siksi *etnometodologia*, johon haastatteluihin pohjaava tutkimus metodologisesti liittyy, luokitellaan selkeästi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen piiriin. Haastattelun todellisuus, joka kiistatta kuuluu ihmisten välisen vuorovaikutuksellisen maailman ilmiöihin, heijastaa myös sosiaalisen konstruktivismin mahdollisuutta tieteellisenä tutkimusmenetelmänä ihmistieteissä.

Koulussa tapahtuva opettaminen, oppimisen ohella kuuluu siten myös laadullisten vuorovaikutustapahtumien piiriin. Kasvatuspsykologiasta tuttu konstruktivismi, joka nähdään toisinaan myös postmodernina tieteenfilosofian virtauksena, voi olla luonteeltaan pehmeää. Nykypäivän fenomenologiassa, jonka piiriin tämäkin tutkielma osittain liittyy, voidaan hyödyntää myös *metodologista monismia* (Raatikainen 2004, 38). Silloin on mahdollista esimerkiksi yhdistää laadulliseen tutkimukseen myös määrällisiä menetelmiä. Tässäkin, pohjimmiltaan laadullisessa ihmistieteellisessä tutkimuksessa, laskettiin myös frekvenssejä esim. siitä kuinka monella oppilaalla on kotonaan karaoken harrastamiseen tarvittavaa teknologiaa. Perustalla oli käsitys ihmisistä ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen laadullisesta muuttuvaisuudesta ja sen kehittymisen mahdollisuudesta (ks. esim. Varto 1992).

3.2 Tutkiva opettajuus metodina

Pro gradu -tutkielmani metodologia nojautuu myös konstruktivistiseen oppimisnäkökulmaan, jossa myös opettaja, ja tässä tapauksessa myös tutkija itse, nähdään oppijana. Tutkiva opettajuus on kirjallista reflektointia opetuksen ongelmakohdista, kuten myös sen onnistumisen arviointia oppilaiden suhteen (esim. päiväkirjamerkinnot). Tutkivan opettajan roolissa opetusharjoitteluiden aikana olen myös kerännyt materiaalia oppilaiden tuotoksista (alkaen 2006) sekä harjoittanut osallistuvaa havainnointia mm. videoimalla opetustunteja.

Konstruktivismi oppimisnäkökulmana yhdistelee monenlaisia eri tieteenaloja ja näkökulmia relativismiin nojautuen (ks. esim. Tynjälä 1999; Raatikainen 2004). ”Siellä näkijä missä tekijä” periaate (ks. esim. Varto 1992) soveltuu hyvin oppimista tutkivalle myös postmodernille tutkijalle. Konstruktivismi on nähdäkseni itsessäänkin jälkimodernin yhteiskunnan *rekonstruktio*, joka tarjoaa

tutkijan omalle ajattelulle ja tulkinnalle runsaasti tilaa; jopa tutkijan omille tunteille.

Ilkka Niiniluodon mukaan (1980, 21) suurin osa tieteellisestä tutkimuksesta itse asiassa suuntautuu kohti aiemmin tehtyä tutkimusta eli on tutkimusta tutkimuksesta. Myös tutkija itse ja hänen oma kokemuksellinen historia voi olla konstruktiiivisen tutkimuksen kohde (Tynjälä 1999, Tuomi & Sarajärvi 2002). Tämä pätee myös kasvatustieteeseen, jossa tutkimuskohteena voi olla opettajan tekemä tutkimustyö ja kokemukset työskentelemässään luokassa. Tutkiva opettaja suhtautuu omaan toimintaansa koulun ekologiassa kriittisesti, mutta myös suuntaa kiinnostuksensa oppilaiden käsityksiin ja niiden vertailuun. Arviointi kohdistuu tutkivan opettajan työssä moneen eri asiaan ja sitä voidaan pitää opettajan perustyökaluna kasvatustyössä. Arvioinnin perustalla on opettajan oma asiantuntijuus (Hakkarainen & Paavola 2008; Heikkinen 2001) sekä oma ainutkertainen konstruktiiivisesti rakentunut ja kokemusperäinen suhde opetettavaan asiaan eli käyttöteoria (ks. esim. Luukkainen 2004, 156 - 162).

Keskeinen metodi tutkivan opettajan työssä on opetuksessa käytettävien käsitysten jatkuva kartoittaminen, analysoiminen, vertailu ja reflektointi. Opettajan harjoittama tutkimustyö kohdistuu tässä tutkimuksessa niin oppilaiden kuin opettajan itsensä käsitysten vertailuun. Tämän vuoksi oppilaiden käsitykset ovat kytköksissä opettajan omiin (opettajan, tutkijan) kokemuksiin tai jopa muuntuneet objektiivisista havainnoista subjektiivisiksi kokemuksiksi. Suuri osa saavutetusta tietämyksestä on myös ns. hiljaista tietoa, jota on mahdotonta pukea sanoiksi ilman, että olennaisin tekijä jää ilmaisematta (ks. esim. Toom 2008, 163 – 186; Tsoukas 2002).

3.3 Aineistolähtöinen analyysimalli

Tärkeämmäksi tutkimuksen analyysimetodiksi muodostui lopulta monia eri aineistoja yhdistelevä ja vertaileva laadullinen tutkimus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93-117; Varto 1992). Lisäksi tutkimuksessani hyödynnetään erilaisia aineiston keruun menetelmiä, jolloin triangulaatio näyttäytyy luonnolliselta tavalta lähestyä useita aineistoja.

Aineistolähtöisiä analyysitapoja on Tuomen ja Sarajärven (2002, 102) mukaan useita, koska myös tutkijalla itsellä on osuutensa analyysitapansa muokkaamisessa. Analyysissä saatetaan puhua esimerkiksi

- a) aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä, alakategorien, yläkategorien ja yhdistävien kategorien luomisesta
- b) aineiston kuvauksesta, analyysistä – so. merkityskokonaisuuksien jäsentymisestä, niiden esittämisestä ja tulkinnasta – sekä synteesisistä eli merkityskokonaisuuksien arvioinnista
- c) ”valmistelelevasta”, teksti-immanentista ja koordinoivasta tulkinnasta.

Omassa tutkimuksessani karaokekokemukset muodostavat yhden kategorian, jonka puitteissa tehdään pelkistyksiä ja yleistyksiä. Kategorian rajaviivat ovat toisinaan asteittaisia ja sumeita suhteessa muihin kategorioihin, joten en ryhtynyt jakamaan aineistoa erikseen ylä- ja alakategorioihin. Haastattelujen kolme teemaa: karaokekokemukset, teknologia-avusteinen musiikki ja yhteistoiminta ovat toistensa suhteen sallivia kategorioita. Kaikki nämä voivat toteutua myös yhtä aikaa esimerkiksi silloin, kun karaokea harrastetaan tai Singstar-peliä pelataan koululuokassa. Omissa analyyseissä yhdistävät piirteet eri kategorien välimaastossa muodostavat tutkimuksen perustason, joka on ymmärrettävimmän kuvailtavissa aineistolähtöisesti eli analyysi perustuu kuvailtuun todellisuuteen (eli vaihtoehtoon B).

4 MUSIIKKIKASVATUSTEKNOLOGIA JA KARAOKE

4.1 Musiikki ja teknologia koulukasvatuksessa

Musiikki on varhaiselta keskiajalta alkaen ollut merkittävä tieteellisen oppimisen ja sivistyksen kohde. Edesmennyt ranskalainen kielitieteilijä ja semiotiikan oppisä, Claude Levi-Strauss teoksessaan *Anthropologies structurale* (1958), piti musiikkia jopa yhtenä ihmistieteiden strukturalismin neljästä perustasta, kun muut olivat *matematiikka, kieli ja myytit*. (Tarasti 1978, 31.)

Viime aikana musiikki on murtautunut varsinkin teknologian avustamana vahvasti jokaisen ulottuville. Nykyään kotitietokoneen avulla voi säveltäjäksi tai musiikkialan artistiksi tulla kuka vain, jolla on motivaatiota ja annos itseohjautuvuutta. Musiikkiteknologian avulla on myös mahdollista oppia perinteistä musiikinteoriaa kuin myös soittoa, laulua ja oikeastaan mitä tahansa musiikkiin liittyvää asiaa. Tällöin puhutaan musiikkikasvatusteknologiasta. (Ojala 2006.)

Musiikinopetus kuuluu tärkeänä osana myös nykypäivän koulukasvatukseen siinä, missä kielelliset taitojen, matematiikan tai historian tietojen ja taitojen kehittäminen. Aika ajoin käydään kiihkeääkin keskustelua taideaineiden ja tietopainotteisten aineiden välisistä suhteista ja siitä, miten niiden pitäisi näkyä valtakunnallisissa oppiaineiden tuntikehyksissä. Tällaisessa keskustelussa sivutetaan yksi koulunkäynnin klassinen perustarkoitus, jonka mukaan koulussa opittu asia tai taito transferoituu opiskelijan myöhemmän elämän tilanteisiin ja tarpeisiin (Dewey 1957, 23-26, 64-87, 127-133).

Oppimisenäkökulmista jo klassiseksi muodostunut konstruktivismi puoltaa tekemisen ja tiedostamisen merkitystä myös *osallistavassa kasvatuksessa*. Hieman vanhemmalla termillä *opetuksen integraatiolla* tarkoitetaan erilaisten oppijoiden yhteistyötä samassa opetusympäristössä, mutta myös eri ainealojen välisten rajaviivojen poistamista tai ainakin niiden hälventämistä. Integraatio-opetuksesta parhaita esimerkkejä tarjoavat erilaiset yhteistoiminnallisen pedagogian muodot, joissa oppiaineen opetussuunnitelmaan liittyvät opetustuokiot tekevät tilaa eri yksilöiden ja ryhmien väliselle *osallistavalle* vuorovaikutukselle (Saloviita 1999).

Osallistavassa opetuksessa kaksi tai useampi eri luokka-aste toimii samassa tilassa, yhdessä luokassa voi opetuksesta vastata useampi opettaja ja asiantuntija samanaikaisesti, tai jopa monta erillistä luokkaa voi toimia samassa avarassa tilassa. Tällainen pedagogia suosii monen eri asian päällekkäistä tapahtumaa, jolloin käytetään myös termiä samanaikaisopetus. Normaalissa koululuokassa toimii poikkeuksetta useita eri vertaisryhmiä yhtä aikaa, ja toiminnan muoto voi olla myös ei-sanallista: tieteen tai taiteen harjoittamista. Hyvä esimerkki tällaisesta osallistavasta kasvatuksesta on *draamapedagogiikka*, jossa esimerkiksi historiaa opiskellaan eläytymällä historian hahmojen rooliin rakentamalla osallistujien pienryhmissä näytelmiä annetuista aiheista (ks. esim. Heikkinen 2005). Opetuksen integraatiosta käy myös hyvin esimerkkinä yhdysluokkaopetus, jossa esim. pienessä kyläkoulussa toimii monta eri luokka-astetta samassa tilassa.

Koulussa toteutuva musiikkikasvatus on luonnostaan yhteistoiminnallista. Yhdessä laulaminen, orkesterissa soittaminen ja musisoiminen ylipäätään vaativat sosiaalisuuteen herkistymistä: yhteiseen päämäärään keskittymistä. Musiikin harjoittaminen, esimerkiksi taputtaminen samaa tahtiin, vaatii osanottajan kognitiivista keskittymistä yhteiseen pulssiin, mutta myös omien käsilihasien fyysikaalista hallintaa eli sensomotorisia taitoja (Ahonen 2004).

4.2 Musiikki ja karaoke oppimisympäristöissä

Tutkielmani keskeinen termi, oppimisympäristö on osallistavan kasvatuksen ohella varsin laaja käsite. Oppimisympäristö on oppimisen ja opettamisen kokonaisvaltaisena toimintaympäristö, joka sisältää oppimiseen tarvittavat resurssit ja oppimistilanteet (Auer 2000, 56). Oppimisympäristö pitää sisällään oppimistapahtuman fyysisen ympäristön, mutta myös sen konteksti ja vuorovaikutus ovat tärkeitä osia oppimisympäristön käsitteessä. Oppimisympäristön kontekstiin kuuluu siten myös psykologisia tekijöitä. Oppimiseen liittyvää työrauhaa, yleistä ilmapiiriä ja turvallisuutta ei voi sivuttaa fyysisen oppimisympäristön kontekstista.

Oppimisympäristöt ovat luonteeltaan erilaisia. Musiikkiteknologiakasvatuksessa hyödynnetyt oppimisalustat ovat luonteeltaan usein valmiiksi ”strukturoituja” ja ongelmanratkaisupainotteisia. Niissä testataan oppilaan tietotaitoa esimerkiksi ”oikea-väärä” valintatehtävän perusteella. Tietokoneavusteisesti harjoitettu karaoke tai sitä läheisesti muistuttavan Singstar-pelin pelaaminen edustaa toimintaa vapaammassa oppimisympäristössä.

Musiikin opiskeluun kuuluu myös historiaa, teoriaa, matematiikkaa ja äidinkieltä. Omasta mielimusiikista keskusteleminen voi toimia myös kielellisen ilmaisun harjaannuttamisessa ja musiikin kuuntelu voi olla myös osa kuvan tekemisen prosessia tai itsessään luovaa toimintaa (Ahonen 2004, 109 – 141). Musiikinopetus yhteistoiminnallisesti toteutettuna tarjoaa hyvän perustan myös alakoulun monialaiselle opetukselle, kun eri ainealueita yhdistetään toisiinsa. Karaoke on osaltaan laajentanut perinteistä laulumusiikin kuuntelua ja mahdollistanut laulamisen uudenlaisen oppimisen, missä erilaiset karaoke-formaatit ja musiikkiteknologia tarjoavat tarvittavan oppimisen tukivälineistön (Kesseli 2007, 114).

Karaoken harrastaminen on musiikkiteknologian kehittymiseen sidoksissa oleva kulttuurimuoto. Jos jo 60-luvulla saatettiin suomalaisissa kouluissa kuunnella vinylilevyitä Sibeliusta tai Beatlesia, niin tänä päivänä saatetaan musiikkitunnilla pelata karaokea läheisesti muistuttavaa Singstar -peliä³. Tieto- ja viestintäteknikka ja siihen liittyvä osaaminen on nykypäivän koululaitoksen keskeinen integraatio-elementti (POPS 2004). Verkko-oppiminen on paljon muutakin kuin näyttöpäätteen katsomista Internetistä tai ns. googlettamista, näitä tiedonetsintätapoja lainkaan väheksymättä.⁴

Yksi musiikinopetuksen korkealentoisimmista tavoitteista tämän tutkimuksen viitekehyksessä voisi olla esimerkiksi oman karaokelevyn tekeminen tietokoneella. Se edellyttäisi opettajilta ja oppilailta varsin edistyksellistä musiikkikasvatusteknologian hallintaa. Tällaisen tavoitteen toteuttamisen hidasteeksi saattaa muodostua levyn tekemiseen tarvittavan teknologian hallinnan laaja-alaisuus. Joskus jopa tekijänoikeudelliset tulkinnat (ks. esim. Jordman & Salavuo 2006, 405 - 411), teknologian kehittymisen nopeus ja sen mukana tuoma kaupallisuus voivat vaikeuttaa alun perin jokamiehen oikeuksiin perustuvien taitojen omaksumista.

Kulutussyhteiskuntamme ongelmiin kuuluu myös pakonomainen kehityksen mukana kulkemisen peikko, jolloin totuudellinen sanonta ”vanhassa vara parempi” helposti unohtuu. Tällä lauseella viitataan tässä yhteydessä vanhempienkin tietokoneiden mahdollisuuteen tarjota yhä mahdollisuuksia musiikin harjoittamiseen ja oppimiseen hausalla tavalla. Vanhan kotitietokoneen voi melko helposti muuttaa karaokelaitteeksi, jolla voi tehdä monenlaista eri karaokeformaatteihin liittyvää toimintaa.

³ Tosin tämän tutkimuksen tulosten perusteella se on ennemminkin poikkeus kuin sääntö.

⁴ You tube -sivustoilta löytyy valtavasti opetusvideoita ja vertaistukea aiheeseen kuin aineeseen.

Miditiedostoihin perustuva karaoke on jostain syystä karaoken lukuisista eri formaateista kaikkein vähiten tunnettu. Vaikka midiin perustuvaa teknologiaa on kehitetty jo 1980-luvulta lähtien erilaisten sähköisten soitinten väliseksi universaaliksi kieleksi, niin sitä ei juuri tunneta niin oppilaiden kuin opettajienkaan taholla. Omat kokemukseni kyseisen formaatin käytöstä musiikkiteknologian opettamisessa, jo vuosia ennen tätä varsinaista tutkimusraporttia, liittyivät paljolti juuri midi-teknologiaan tutustumiseen kouluympäristössä. Silloinkin tuli kyseeseen mm. verkko-opetus tietokone-luokassa, jossa oppilaat saivat suoritettaviksi erilaisia hakupalveluihin liittyviä tehtäviä ja musiikinteorian opettelua ns. *oppimisalustalla*. Karaokeen liittyvä tehtävä oli opetella käyttämään karaokeohjelman tekstitys-ominaisuutta, jolloin esimerkiksi ulkomainen miditiedosto voi saada suomenkielellä rytmitetyn rullaavan karaoketekstin oppilaan toimesta.

Tärkeä osa tutkielmaani liittyvässä opetuksessani oli tutustuminen säestyssoittimeen, jonka avulla saattoi harrastaa karaokea koululuokassa, mutta myös käyttää midiä yhteissoiton tahdittajana. Tämän toteuttaminen vaati hieman läheisempää tutustumista musiikki- ja ääniteknologiseen formaattiin nimeltä midi, joka on yhä yksi musiikkiteknologiakasvatuksen keskeisimmistä formaateista (Tiits, Ruippo & Ojala 2006, 149 - 156). Musiikkiteknologian opiskelu on monimedian hallinnan opiskelua, missä käytännön aktiivisuus palkitaan. Pelko siitä, että vääriä nappeja painamalla tietokone menisi rikki, on aiheeton myös sähköisten soittimien kohdalla. Näiden soittimien mukana tulee aina paksut ohjekirjat, joita lukeminen ei välttämättä vielä riitä. Usein parhaiten elektronisen soittimen käyttöä oppii yrityksen, erehdyksen ja onnistumisen kautta. Sama periaate on toiminut tietokoneen musiikkiohjelmien käytön oppimisen suhteen myös omien kokemukseni perusteella.

4.3 Musiikkikasvatusteknologia

Vaikka musiikkikasvatusteknologia on tieteenä varsin uusi, niin sen historia voidaan kuitenkin ulottaa aina antiikin aikaan asti. Teknologian käsite tulee antiikin kantasanoista ”technikos” ja ”logos”, joilla Aristoteleen mukaan tarkoitetaan tietotaitoa, jolla jokin asia tai esine voidaan toteuttaa (Ojala 2006, 15).

Pianon soittaminen vaatii toimivia käsiä, mutta itsessään piano on myös kone⁵. Suomalaisessa musiikkikasvatuksessa on musiikkiteknologian kannalta ajateltuna nojaututtu vielä ennen 60-lukua harmoneihin. Piano on tänä päivänä yhä musiikkikasvattajan keskeinen teknologinen työväline. Kun musiikkiteknologian ymmärretään käsitteenä laajasti, niin piano, siinä missä levysoitinkin, on mekaaninen väline, jota voi käyttää musiikkikasvatuksen apuvälineenä.

Kuunteleminen on yhä keskeinen osa musiikkikasvatusta. Perinteisesti musiikkikasvatuksen kuuntelu on liitetty länsimaisen tradition omaksumiseen. Teknologian käyttö musiikin kuuntelussa on lisääntynyt räjähdysmäisesti myös kotitietokoneiden tulon myötä moneen kotiin kaupungissa ja maaseudulla.

Musiikkikasvattajille on opetusvälineeksi ollut tietokone tarjolla jo viisitoista vuotta ennen vuosituhannen vaihtumista. Musiikkiteknologiaksi ja tietyin ehdoin myös oppimisalustaksi voidaan laskea myös pianoa muistuttavat, sähköllä toimivat säestyssoittimet (kuva 4-1). Tietokoneille ja kuvan kaltaisille säestysautomaateille kehitetyt musiikkiohjelmat ja nettisivustot tarjoavat nykypäivän musiikin opettajalle valtavat resurssit tietokoneen haltuunottoon niin opetus- kuin oppimismielessäkin. Verkkopedagogiikka on tarjonnut

⁵ Piano ja harpun sukulaisuutta on puolestaan tutkinut taiteen avulla Joseph Beuys (1921 - 1986), jonka mielestä flyygeli on arkkuun upotettu harppu ja sinällään myös taideteos.

KUVA 4-1. Yksi suosituimmista ”komppikoneista” eli sähköisistä säestyssoittimista on Yamaha PSR, jollaisen saattaa löytää myös suomalaisen koulun musiikkiluokasta (kuvassa Yamaha PSR-1000).

opettamiselle myös uudenlaisen ympäristön ja haasteen opiskelun ohjaamisessa fyysisen koulun ulkopuolella. (Salavuo 2002; 2006.)

Yhteistoiminnallista tai yhteisöllistä oppimiskäsitystä kartoittaessa törmää useasti verkkopedagogiikkaan (esim. Häkkinen & Arvaja 1999; Järvelä 2006). Sama pätee myös musiikin yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Yhteistoiminnallisuudella on eri asteita. Sanalla kollaboraatio viitataan yleensä suurempaan, esimerkiksi yhden koko luokan muodostaman joukon yhteistoimintaa, kun taas yhteistoiminnallisella pedagogialla viitataan yleensä pienryhmien vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön, missä suurempi ryhmä jaetaan pienempiin osiin (Kagan 1990). Tietoverkkojen ja Internetin tuomat mahdollisuudet kollaboratiiviselle oppimiselle ovat tällä hetkellä paljon hyödynnettyjä, varsinkin opiskelun korkeammilla hierarkioilla erilaisten *oppimisalustojen* kuten Optiman tai Pedanetin avulla. Itseohjautuvan oppimisen näkökulmasta netti voi käytännössä toimia täysin oppijakeskeisen oppimisen foorumina. (Myllykoski 2006, 187-192.)

Musiikkikasvatusteknologia nojautuu varsinkin kognitiivis-konstruktiiiviseen oppimisteoriaan ihmisestä tiedon rakentajana (Ojala & Väkevä 2006, 56 - 59). Musiikin harrastaja tai sitä opiskeleva henkilö etsii aktiivisesti vertaistukea esimerkiksi pyrkessään ottamaan tietokone apuvälineeksi oman musiikin tuottamiseen. Toisaalta verkko-oppiminen on usein niin sanotusti *ubiikkia* eli oppimistilanteet ovat jatkuvasti läsnä tai tavoitettavissa ajasta ja paikasta riippumatta (Ojala 2006, 75).

Merkitykselliset tutkimukset tältä alalta liittyvät usein jollain tavalla oppilaiden yhteistoimintaan verkkojen välityksellä. Moneen ongelmaan löytyy vastaus jonkun vertaisryhmän edustajan kokemuksista (Salavuo 2006, 233 - 238). Tietokone-avusteisen musiikin tuottamisen oppiminen on itseohjautuvaa liittymistä verkostoon, joka tuottaa välineitä tietokoneavusteisen musiikin tuottamiseen (Myllykoski 2004). Myös karaokea käsittelevässä pro gradussani Internetin tarjoamat tietovarannot ja niitä hyödyntävien henkilöiden muodostama virtuaalinen vertaisverkko (engl. *peer to peer*) on ollut keskeisellä sijalla, esim. tutustuessani musiikkiteknologian, midikaraoken kuin myös muiden eri karaokeformaattien hyödyntämisen mahdollisuuksiin.

4.4 Karaoken historiaa

Karaoken kehitys kulkee käsi kädessä musiikkiteknologian kehityksen kanssa. Eräänlaiseksi karaokeksi voidaan laskea jo 1950-luvulla tehdyt *music minus one* -levytykset, joista oli jo äänitysvaiheessa jätetty jokin melodiasoitin tai laulu pois (Mitsui 1998; Kesseli 2007). Kun stereolevytykset tulivat mahdolliseksi, niin panoroinnin avulla oli mahdollista erottaa soittimia kahteen eri kanavaan. Suuresta osasta kuusikymmenluvun alun levytyksistä (esim. Beatles) saattoi mykistää laulun panoroimalla musiikki vasemmalle kanavalle.

Nykyaikaisiin karaokedvd-levyihin saattaa liittyä apulauluraita, joka yleensä on ensisijaisesti kytketty pois päältä.⁶ Paljon tätä ennen, mykän elokuvan aikakaudella, oli elokuvateatterissa esitetty elokuvia, joiden alussa yleisö sai laulaa valkokankaalle ilmestyvän tekstityksen avulla suosittuja lauluja.⁷

Sana karaoke tulee alun perin sanoista *karappo okestura*, jotka tarkoittavat kirjaimellisesti ja harhaanjohtavasti ”tyhjää orkesteria”. Alun perin nimi viittasi soittolaitteeseen, johon oli kytketty mikrofoni solistia varten. Tunnetuin tarina karaoken syntymästä on peräisin Koben kaupungista Japanista, jossa musiikkibaaria pitänyt ravintoloitsija nauhoitti kasetille säestysmusiikkia, jota sitten käytettiin yhteislaulujen säestykseen, jos ravintoloitsijan tilaama säestäjä ei jostain syystä saapuisikaan paikalle (Kesseli 2007, 22). Varsinaiseen karaoken japanilaiseen historiaan liitetään kaksi keskeistä tekijää: tunteikas, yhteisöllinen laulukulttuuri sekä Japanin teknologinen kehitys 1950-luvulta alkaen. Japanin musiikin historiaan kuuluvaa *enka*-laulukulttuuria pidetään yhtenä perustana karaoken itsepintaiseen suosioon Japanissa. (Mitsui 1998.)

Enka-laulujen alkuperää voisi hyvin verrata Suomen musiikin kulttuurihistorian vuosilukujen 1930 - 1970 välille sijoittuvaan kisällilaulu-perinteeseen, jossa tutut laulelmat ja iskelmät saivat uuden poliittisen tekstin (Gronow & Saunio 1980). Kisällilaulujen tarkoituksena oli usein kritisoida paikallisten vallanpitäjien toimintaa joskus hyvin ilkeästikin. Japanissa kuulonvaraisten laulujen uusi tekstittäminen 1850-luvulla saattoi palvella jopa kapinaan yllyttämisen viestinä kylästä toiseen laulun muodossa. Enkan yhteys karaokeen ilmenee myös japanilaisissa melodramaattisissa iskelmissä, joiden kaltaisia tuotoksia voidaan helposti löytää omasta musiikkikulttuuristammekin.⁸

⁶ Joissain ulkomaisissa karaokelevyissä on mahdollisuus myös poistaa eri instrumentteja (esim. Kerrang -karaoke dvd:t)

⁷ Kuluvana vuonna 2008 ilmestynyt karaoke-elokuva: Abba-yhtyeen lauluihin perustuva Mamma Mia ei siis ole mikään uusi keksintö!

⁸ Japanilainen sananlasku sanoo *enka wa sake to namida to onna to otoko* - enka on sakea, kyyneliä, naisia ja miehiä (wikipedia/enka)

Japania ei ole suotta pidetty teknologisen yhteiskunnan edelläkävijänä. Monet teknologiset innovaatiot ovat olleet Japanissa käytössä jo vuosia ennen saapumistaan länsimaihin. Musiikkiteknologian kehityksessä Japani on myös monessa suhteessa ollut edelläkävijä. Ensimmäiset karaokelaitteet tulivat myyntiin Japanissa eräänlaisen jukeboxin muodossa jo 1970-luvun alussa. Kyseessä oli automaattinen kasettisoitin, johon oli kytketty mikrofoni. Se toimi kuten normaali levyautomaatti, mutta sisälsi pelkät säestykset. Myöhemmin 1980-luvulla laite digitalisoitiin ja mukaan saatiin myös visuaalinen, televisiota muistuttava monitori sekä laulun tekstitykset laitteen näytölle madaltamaan uskaltautumisen kynnystä laulamiseen yleisön edessä.

Ensimmäinen Japanista peräisin oleva Suomeen tullut karaokeformaatti oli iso laserlevy, joka pantiin karaokelaitteiston levyasemaan ja jossa oli englanninkielisiä iskelmiä videoineen ja tekstityksineen. Tähän isoon karaokelevyyn perustuva formaatti on vielä tänäkin päivänä käytössä useassa suomalaisessa karaokeravintolassa uudemman, dvd-levyihin perustuvan teknologian rinnalla. Toinen keskeinen Suomeenkin 1990-luvun taitteessa saapunut karaokeformaatti oli USA:sta lähtöisin oleva cdg-formaatti. Kyse on aivan normaalista cd-levystä, johon on liitetty ohjelma, joka synkronoi tekstitiedostoa ko. kappaleen ääniraitaan. Laulun sanojen muistamista helpottavaa tekstitiedoston rullautumista voi näin kätevästi seurata näyttöpäätteestä (esim. näyttöpaneeli, pc-näyttö, televisio).

Tutkielmassani oletan, että tämä rullaava tekstitiedosto on itse asiassa oppimisväline, joka helpottaa ko. kappaleen ja myös yleisesti laulamisen oppimista. Samoin nykyaikaisten karaokelevyjen ja laulupelien apulauluominaisuuden lasken tällaiseksi oppimisen huomioon ottavaksi tekijäksi, jota voidaan pitää myös oppimisen huomioon ottavana formaattina. Musiikkikasvattajaa ajatellen apulaulu ja tekstitys ovat tervetulleita varsinkin kappaleisiin

tutustuttaessa. Kun myöhemmin kappale opitaan paremmin, ei apulaulajaa kenties enää tarvita ja tekstikin opitaan lopulta ulkoa. Laulun tekstin ulkoa oppimista avittaa myös karaoken näyttöön liittyvä visuaalisuus, mikä voi olla pelkkä värielementti. Oppimista käsittelevien tutkimusten mukaan värikkyys tehostaa oppimista varsinkin visuaalisesti orientoituneen oppijan kohdalla (ks. esim. Gardner 1983; 1991)

Karaokeen kuului jo 1980-luvulla visuaalinen kuvamaailma, joka saattoi olla vain värikäs kuvapohja rullaavan tekstin taustalla, mutta myös kappaleen ajan kestävä pienoiselokuva, joka vei helposti laulajan ja yleisön ajatukset jonnekin aivan muualle kuin itse laulamiseen. Usein tämä videolla kerrottu viitetarina liittyy sukupuolisuuden monenlaisiin asetelmiin, mutta myös muunlaiset assosiaatiot ja kuvastot liittyen kyseessä oleviin kappaleisiin ovat karaoken videotaustoina mahdollisia.

4.5 Karaoke kulttuurimuotona

Karaokella on monet kasvot johtuen sen historiasta. Se voi toimia yllytyksenä yhteislauluun, johon se yleensä suomalaisessa kulttuurintutkimuksessa liitetään. (Vanhanen 1993; Sippola 2005; Kesseli 2007.)

Muutamien tutkimusten perusteella karaoke on ennen muuta yksinlaulua, jossa laulaja voi oppia hallitsemaan ääntään, esiintymisjännitystä ja mikrofonitekniikkaa elävän yleisön edessä, mutta karaokea voi postmodernisti käyttää myös vieraan kulttuurin tapojen ja kielen oppimiseen. Uskaltautuminen esiintymään yleisön eteen on yleensä terapeutin kokemus, jonka pohjalla saattaa olla narsistinen yllyke; fantasia omasta itsestä iskelmätahtena tai idolina (Förnäs 1998; Salovaara 2001, 12 – 13; Wilcox 1998).

Jo pelkästään oman äänensä kuuleminen vahvistinlaitteiden kautta vahvistettuna ja muokattuna, saattaa olla sinänsä jännittävä ja omaa musikaalista itsetuntoa kehittävä kokemus (Förnäs 1998, 131 - 132). Myös sosiaalinen vuorovaikutus ja palaute (*feedback*) ovat merkityksellisiä tekijöitä karaokeharrastuksessa. Eri laulajien (karaokeharrastajien) sekä laulajan ja yleisön välinen vuorovaikutus korostuu yhteistoiminnallisessa viitekehyksessä, koska usein nämä tuntevat toisensa tai toimivat samalla tasolla. Tällaisen vertaisuuden ehdot eivät toteudu samalla tavalla perinteisessä kulttuuri-tilanteessa, jossa esiintyjä on poikkeuksetta korokkeella; yleisönsä yläpuolella. Palautteen saaminen muilta laulajilta ja yleisöltä kuuluvat myös karaokelaulajan toiveisiin (Kesseli 2007, 72).

Karaokeen on vuosien saatossa tullut mukaan myös joitain piirteitä länsimaisen musiikkikulttuurin virtuoosisuuden korostamisesta. Omassa kulttuurissamme oikeaksi musiikkikulttuuriksi lasketaan, ainakin populistisessa näkökulmassa, usein vain lahjakkaiden ja ahkerien nerojen huippusuoritukset estradilla ja äänitteillä. Niinpä normaalilta ihmiseltä luontuva musisointi ja laulu koetaan nykykulttuurissamme ennemminkin äänisaasteeksi tai innostuneen henkilön epätoivoiseksi yritykseksi saavuttaa korkeampi statusarvo. Karaokeharrastajiin saatetaan siten suhtautua hieman ylenkatsoen tai jopa säälien.

Ilmiönä karaoken harrastaminen voidaan kulttuuritutkimuksessa kytkeä *postmodernismiin* (Förnäs 1998). Karaokelaulajan esittämä karaokekappale on ikään kuin *rekonstruktio* jostain toisesta tarinasta, laulusta, laulajasta ja musiikista. Karaokelaulaja liittää oman tulkintansa tai tarinansa tähän matkittuun tai viitattuun tarinaan, lauluun, laulajaan ja musiikkiin. Suomessa on karaokea tutkittu postmodernisti esim. rituaalisena tapahtumana. (Niiranen & Vanhanen 1993.)

Karaokekulttuuri pyrkii myös teknologisesti mahdollistamaan tällaisten rakennelmien muodostumisen. Karaokekulttuurin toteutuminen perusmuodossaan vaatii tietynlaisia teknologisia apuvälineitä. Tällaisiin välineisiin kuuluu vahvistinlaitteet (mikrofonit, PA⁹), viritystä tukeva karaokesoitin ja monitori (esim. televisio). Karaokekulttuurissa myös juontajan toiminnalla on merkittävä osuus, jota voidaan tässä tutkielmassa linkittää luokanopettajan tai musiikkikasvattajan rooliin.

Nykyaikainen opettajakäsitys korostaa hyvän opettajan muistuttavan ennen muuta hyvää valmentajaa, joka pystyy innostamaan uuden oppimiseen ja antamaan hyvää palautetta siitä, mikä meni hyvin ja missä on korjaamisen varaa (Sahlberg 1998). Sama käsitys sopii myös hyviin karaoke-juontajiin. Juontajan odotetaan olevan myös tasapuolinen ja solidaarinen erilaisten musiikkimakujen ja laulajatyyppeiden suhteen. Nykyaikaisen osallistavan luokanopettajan tavoin karaokejuontaja pyrkii nostamaan karaoke-estradilleen mitä erilaisimmat ihmiset, niin lapset, vanhukset, kehitysvammaiset, kuin syrjäytyneet, virtuoosit ja humoristitkin. (Kesseli 2007)

4.6 Karaokeformaatit oppimisympäristössä

Koska karaoke kulttuurimuotona yhdistelee monenlaista viestintäteknologiaa ja – tapaa, niin on luonnollista, että siihen liittyy samanaikaisesti laaja-alaista teknistä erityisosaamista ja kulttuurillista toimintaa. Sitä leimaa myös nopea tekninen ja kulttuurin kehitys sekä nopeasti muuttuvat trendit. Karaoke voidaan liittää läheisesti av-viestinnän yleiseen kehittymiseen, jossa digitalisoituminen on johtanut konkreettisesti suurempaan informaatiomäärään, myös vuorovaikutteissa mediassa. Tietoverkot ja Internet ovat toisaalta mahdollistaneet

⁹ PA=Public Address eli suomeksi julkinen osoite. Tarkoitus on että yleisö kuulee mitä estradilla soitetaan. Nykyään myös estradilla on oma äänentoistonsa esiintyjille, jolloin puhutaan monitoreista.

uudenlaisen oppimiskeskuksen ja vertaistuen ainakin niille, joilla on mahdollisuus hyödyntää nettiä opiskelussaan.

Karaokekappaleiden tietokoneeseen ja säestyssoittimiin liittyvistä karaokeformaateista alkeellisimmin ja samalla monikäyttöisin lienee MIDI. Tämä 1980-luvulla kehitetty standardi liittyi aluksi erilaisten sähköisten soittimien väliseen universaaliseen kieleen (engl. *musical instrument digital interface*), jonka avulla kaksi eri soitinta voitiin yhdistää toisiinsa tätä tarkoitusta varten kehitetyillä johdoilla. Jo 1990-luvun kotitietokoneilla oli mahdollista kerätä, tallentaa ja muokata tätä tietokonekieltä muistuttavaa tiedostomuotoa ainutlaatuisella tavalla.

Vaikka midi on yhä yksi keskeinen formaatti musiikkikasvatusteknologiassa, niin syy sen opetuskäytön vähyyteen lienee monimutkaisuudessa. Midistä on lisäksi myös eri versioita, joista uusimmat eivät välttämättä ole sen käyttäjävälisimpiä.¹⁰ Internetissä on kuitenkin ladattavissa tuhansia ja taas tuhansia karaokekappaleita, joita voi virtuaalisoitimen (engl. "playerin") avulla helposti muokata omalle oppimistyyliä sopivaksi.

Nykyaikaisia karaokedvd-levyjä voi soittaa tavallisten dvd-soittimien kautta. Lisäksi jotkut mallit toistavat myös 1990-luvulla suosittuja videocd- ja cdg-levyjä. Tästä huolimatta ja mainostajien innostamana ihmiset ovat jo jonkun vuoden ajan hankkineet kotiinsa erillisiä, kotikäyttöön suunniteltuja karaokedvd-soittimia. Ne antavat kuitenkin helposti vääristyneen käsityksen musiikkiteknologiasta. Karaoke-soitin on ammattimaisessa käytössä yhtenä erillisenä osana irrallaan mikrofoneista, mikseristä ja vahvistimesta. Laadukkaita

¹⁰ Midistä ilmestyi 1990-luvulla kar.-versio, joka tarkoitti, että midiin kuului nyt myös laulun sanat karaokemuodossa. Nykyaikainen generalmidi (GM) esim. "ymmärtää" automaattisesti kar.-tiedoston midinä.

kotistereota¹¹ ei ole tarkoitettu laulamisen vahvistamiseen ja arvokkaat kaiuttimet voivat jopa särkyä mikrofonin signaalista. Myöskään koululuokan stereot eivät oikeastaan sovellu laulamisen vahvistamiseen.

Jos karaokea voidaan tai halutaan harrastaa ilman mikrofonia, niin siihen ei tarvita edes dvd-soitinta. Tämän tutkimuksen yksi tarkoitus on tuoda esille kotitietokoneen soveltuvuuden laulun oppimiseen erilaisia karaokeformaatteja hyödyntäen sekä myös musiikkikasvatusteknologian tutustumiseen. Karaokea on mahdollista harrastaa miditiedostojen avulla. Tämän musikaalisen informaation muoto mahdollistaa esimerkiksi tietokoneen yhdistämisen sähköisiin kosketinsoittimiin (kuten kuvan 4.1 ”komppikoneeseen”) midijohdolla. Nykyään midijohdon on korvannut usb-johto, mikäli säestyssoitin mahdollistaa kyseessä olevan liittymän. Vanhemmat säestyssoittimet, paitsi että sopivat midikaraokeen erinomaisesti ja ovat käytännössä lähes ilmaisia, ovat liitettävissä tietokoneeseen yleensä midijohdon avulla vanhemmankin tietokoneen sarjaporttiin. Säestyssoittimet ovat usein myös samalla ns. sekvenssereitä eli niillä voi tallentaa soittoa midi-muodossa muokattavaksi edelleen, joko itse säestyssoittimella, tai sitten tietokoneen musiikkiohjelmalla. Laulua ei tosin näillä säestyssoittimilla yleensä pysty tallentamaan, mutta laulun tekstit saadaan rullautumaan joissain malleissa kosketinsoittimen näyttöön. Laulun nauhoitus puolestaan onnistuu hyvin tietokoneen äänikortin ja musiikkiohjelman avulla.

Yksi vaihtoehto hyödyntää midi-formaattia koulussa on tietokoneelle ladattava Vanbasco midikaraokeohjelma, joka on käytännössä sekvensseri-ohjain, jolla on mahdollista muuttaa midi-tiedoston sävelkorkeutta, tempoa ja ”volumea” (=äänen voimakkuutta). Sillä pystyy myös poistamaan säestyksestä elementtejä yksi kerrallaan tai vaikka kaikki musikaalinen informaatio niin, että vain laulun

¹¹ Monissa tavallisissa koululuokissa on kotistereot audiotyökaluina. Tietokoneen äänikortti on mahdollista kytkeä yhdeksi stereon äänenlähteeksi normaalin rca-johdon ja adapterien avulla.

Kuva 4-2. Yksi vaihtoehto, ilmainen Vanbasco karaoke-player. Saatavana myös suomenkielisenä (kuva pc-näytöltä.)

rullaava teksti jää näkyviin. Silloin voi kuitenkin olla vaikeaa laulaa mukana ilman rytmireferenssiä.

Thomas E. Rudolphin (1996,123) mukaan sekvensseriohjaimen käytön lähiopetuksessa voidaan jakaa karkeasti neljään kategoriaan:

1. Käyttö säästystyökaluna
2. Henkilökohtaisen harjoittelun apuväline
3. Työkalu säveltämiseen sekä opettajalle että oppilaille
4. Musiikin elementtien havainnollistaminen oppilaille

Opetuskäytössä on midin etuna verrattuna muihin äänen tallennusmuotoihin (esim. wav., aiff, mp3, wma) joustavuus ja olematon kapasiteettivaatimus (Myllykoski 2004). Jopa useimmat nykyaikaiset puhelimet pystyvät soittamaan midi-tiedostoja. Itse tehtävä midi-tiedosto ja sen siirtäminen omaan kännykkään saattaisi olla hauska musiikkitunnin aihe ja varsinkin, jos sen avulla saisi lauluunsa säästyksen esitettäväksi siellä, missä sitten oppilas kulkeekaan.

4.7 cd+grafiikka ja video-cd

CDG on midin ohella toinen tutustumisen arvoinen karaokeformaatti. Se perustuu cd-levyn ääniraitojen yhteyteen lisätystä ("pakatusta") grafiikkatiedostosta, joka synkronoi laulun lyriikan ja taustakuvan cd:n taustalle. cdg-levyt oli suunniteltu ammattikäyttöön, joten niiden tekstitiedostoja ei pysty toistamaan tavallisilla cd-levysoittimilla. Vain harva nykyaikainen dvd-soitin tunnistaa tätä formaattia! Kaupoissa myydään myös tätä tutkielmaa tehdessäni karaokedvd-soittimia, jotka eivät tunnista cdg:tä! Onneksi tietokone on kaikkien ulottuvilla, ja 1990-luvulla ostetulla tietokoneella pystyy saamaan cdg-levyjen laululyriikat helposti esiin, kun lataa tietokoneen soittimeen cd+graphics tuen. Netistä löytyy myös aidosti ilmainen *cdg-player*, joka asentuu näyttävästi tietokoneelle myös suomenkielisenä. Karafun-ohjelma tukee myös muita ääni- ja karaoketiedostoja.

Ammattimaisten karaokejuontajien piirissä cdg-formaatti on ollut hyvin suosittu USA:ssa ja Englannissa 1990-luvulla, joten cdg:lle tehtyjä kappaleita on paljon. Vuosituhannen vaihteessa keksitty mp3-pakkausmuoto teki cdg:stä entistä kustannustehokkaamman karaokeformaatin. Yhdelle dvd-levylle on mahdollista pakata mp3+g tiedostoja satoja. Ääniraidat ovat cdg-levyillä usein korkeatasoisia ja formaattina cdg on muutenkin hyvin luotettava, vertaisi sitä sitten vaikkapa ammattimaisiin dvd-karaokelevyihin. Levyn jumittumisia tai vastaavanlaisia herkälle dvd-levylle tyypillisiä vikoja on cdg -levyillä harvoin. Tietokoneelle on mahdollista ladata myös ohjelmia, joilla voi itse synkronoida cd:n laulun sanat tekstigrafiikkaa käyttäen (esim. Powervideo-ohjelmisto).

Video-cd (VCD) on formaattina käytännössä sama kuin dvd:lle tallennettu kuva- ja äänitiedosto, mutta cd:n dvd:tä pienemmän tallennuskapasiteetin huomioon ottava variaatio, jossa kuvatiedosto on laadultaan heikompi. Harvemmin karaokelaulussa kuvan laatu on kuitenkin kriteeri ja varsinkin itämaissa videocd -formaatti on ollut karaokessa suosittu.

4.8 Pelikonsolilla ja tietokoneella pelattavat laulu- ja musiikkipelit

Viime vuosina ovat pelikonsoleilla ja tietokoneella pelattavat musiikki- ja laulupelit yleistyneet. Tietokoneohjelmien puheen- ja sävelkorkeudentunnistus on esimerkiksi mahdollistanut myös mikrofonin mukaantulon pelivälineeksi perinteisen peliohjaimen eli joystickin rinnalle. Välitöntä palautetta lauluesityksen suorituksesta voi saada nyt, niin numeraalisen pistemäärän, kuin visuaalisen ja auditiivisen efektinkin muodossa esim. PlayStationin lanseeraamassa SingStar™ karaokepelissä. Peliin liittyvän lisälaitteen avulla voi laulaja samalla nähdä itsensä laulamassa tietänsä tähtiin. Singstar-pelin suosio on ollut seurausta alun perin yksin pelattavan pelin suosiosta seurapelinä. Kun Singstariin lisättiin mahdollisuus laulaa duettona kahteen mikrofoniin, niin pelin myynti lisääntyi entisestään.¹²

Singstarin idea on lähtöisin amerikkalaistyypisistä karaokeista, jossa yhdistyy popmusiikin tähtikultti ja kilpailuhenkisyys, joista varsinkin jälkimmäinen on ominaista myös eräille yhteistoiminnallisen pedagogian struktuureille (ks. esim. Kagan 1990). Länsimaissa suosittua tv-formaattia: Idols-kilpailua voidaan pitää myös yhtenä karaoken ilmentymismuotona, mikä perustuu aiemmin sävelletyn popmusiikkiin uusiokäyttöön. Suomessa Idols-kilpailuun liittyy kilpailun yhteydessä ilmestyvä karaokelevy, jonka säestyksellä on kenen tahansa mahdollista laulaa Idols-kilpailijoiden laulamia versioita lauluista.

Singstar perustuu hyvin samantyyppiselle, aiemman popmusiikin hyödyntämiselle. Singstarista tehty klooni löytyy myös ilmaisena tietokoneversiona, joka tarjoaa mahdollisuuden itse tehdä kilpalaulantakappaleita! Tämä netistä ladattava laulupeliohjelma onkin tutkimukseni erikoisin löytö, jossa yksi sen avaintekijä: midikaraoke löytää tiensä musiikkikasvatuksen oppimisalustoille. Nyt laulupelin pelaamiseen ei tarvitse ostaa Playstation pelikonsolia,

¹² Ks. wikipedia/Singstar

vaan harrastus sujuu vanhemmallakin kotitietokoneella. Ultrastarin käyttäjille löytyy avoimeen lähdekoodiin perustuva kehitysympäristö ja vertaistuki netin keskustelupalstoilta (www.ultrastardeluxe.org), joten sitä voidaan kutsua myös oppimisalustaksi, jossa opetellaan käyttämään tietokoneohjelmaa laulamisen oppimisen apuvälineenä.

Tämäntyyppistä "vapaan ympäristön" peliä voidaan kritisoida varsinaisen pedagogian puutteesta (ks. Tuuri 2006, 202). Kuitenkin netistä ladattava ilmainen peliversio kyseessä olevasta laulupelistä täyttää musiikkikasvatusteknologian idean teknologian käytön itseohjautuvuudesta harrastuksen apuvälineenä. Pelien pelaamisen pedagogian yhteydessä olevalla vuorovaikutus-kriteerillä (ks. Crawford 1982, 7 - 15) ei kouluympäristössä voida tarkoittaa pelkästään vuorovaikutusta ihmisen ja koneen välillä. Lähiopetuksessa vuorovaikutus on aina autenttista ihmisten välistä vuorovaikutusta. Myös Singstarin tai Ultrastarin pelaaminen (huom! kuten myös käyttäminen) on parhaimmillaan aidosti vuorovaikutteista toimintaa, jossa pelaajat tai käyttäjät ovat fyysisesti läsnäolevia.

Uusinta uutta musiikkipelien saralla ovat langattomat liikkeentunnistimet, jotka toimivat samaan aikaan mikrofonina ja ohjaimena. Kitarasankarin taidoista unelmoiville on Playstation kehittänyt myös Guitar Heron, jota pelaamalla kehittyy lähinnä sorminäppäryys ja rytmitaju. Singstarin tapaan Guitar Herosta on tehty myös pc:lle versio, jolla voi itse tehdä kappaleita! Se ei ole helppoa, mutta itse tekemällä oppii samalla käyttämään tietokonetta. Samalla oppii myös hyödyntämään vertaistukea oppimisen apuvälineenä, mikä on musiikkikasvatusteknologian tärkein tavoite. Muista musiikin oppimispeleistä karaokeen liittyy varsinkin tv:stä tuttu lasten Staraoke-laulupeli, jonka harrastamisen tueksi löytyy myös suomalainen nettiportaali.

4.9 Tekijänoikeus

WWW:stä pystyy löytämään monenlaista oppimateriaalia monenlaisen musiikin harrastukseen. Esimerkiksi *You Tube* -videopalvelimilta voi löytää hakusanoilla vertaistukea esim. tietokoneohjelmien käyttöön. Myös musiikkikasvatusteknologian käyttöön löytyy monenlaista soittamiseen ja laulamiseen liittyvää aineistoa myös ”googlettamalla”. Koska kyse on usein vertaistuesta ”peer to peer”, niin laatu ei aina ole parasta mahdollista, tai edes lähellekään sitä.

Kuva-, musiikki- ja ohjelmätiedostojen laitton jakelu Internetin välityksellä on sen sijaan yleistynyt ongelmaksi asti. Musiikinharrastajaa vaanii netissä hyvin erikoinen eettinen ristiriita. Miksi maksaa oppimateriaalista, kun sen voi kenties löytää ilmaisjakeluna miljoonien henkilöiden vertaisverkosta? Toisaalta myös lopulta oma tekeleesi voi löytyä ilmaisjakeluna vertaisverkosta, jolloin et pystyisi hyödyntämään tekelettäsi taloudellisesti. Esimerkiksi tämän tutkielman keskeinen ääniformaatti, miditiedosto voi olla tekijänoikeudellisesti suojattua materiaalia, ja vaikka voit ladata sen koneellesi, et ehkä voi juridisesti hyödyntää sitä esim. julkisessa esityksessä ilman alkuperäisen tekijän lupaa. Myös karaokelevyt jakautuvat kahteen eri käyttötarkoitukseen: koti-käyttöön ja ammatin harjoittamiseen. Kotikaraokelevyn luvaton käyttäminen julkisella estradilla voi johtaa oikeustoimiin (Kesseli 2007, 48).

Karaoken käyttö koulussa sijoittunee sumeasti näiden kahden kategorian välimaastoon. Sitä säätelee lähiovetustilanteita koskeva laki, joka vapauttaa opetuksen sisältämän teoksen tekijänoikeudellisista velvoitteista. Näin ollen niin opettaja kuin oppilaskin voi ladata tietokoneelleen miditiedostoja opetus-käyttöön ja käyttää niitä lähiovetustilanteessa luokkansa tai koulunsa kesken. Elektronista musiikkiaineistoa (esim. nuotteja, mp3-tiedostoja) voi ostaa netistä melko edullisesti eri palveluista, mutta niidenkin julkista esitystä sanelee

tekijänoikeus. Näin ollen onkin selvää, että karaoken kohdalla asiat ovat vielä paljon mutkikkaampia. Karaokessa on usein mukana myös visuaalinen elementti (esim. karaoketausta) sekä miltei poikkeuksetta rullaava laulun sanoitus, jonka esittämisen oikeudet kuuluvat kappaleen sanoittajalle. Kouluilla on erillinen oikeus käyttää julkiseen esitykseen tarkoitettua tekijänoikeuksilla suojattua materiaalia, mutta tälläkin on rajoituksensa. Kuitenkaan ei edes kouluille tarkoitettujen musiikkikirjojen musiikkikappaleita saa monistaa rajoittamattomasti kaikkia jokaiselle oppilaalle, koska valokopioimista säätelee oma lakinsa. Myös kappaleen sovittaminen voi olla luvanvaraista ja käytännössä luvan saaminen voi olla mahdottomuus. Tekijänoikeus käytännön opetus-tilanteissa ovat usein tulkinnanvaraisia. (Finlex 2006; Jordman & Salevuo 2006, 405 – 411.)

5 OMAT KOKEMUKSET KARAOKESTA

5.1 Ensivaikutelmat

”Muistan syvästi liikuttuneeni kuullessani jonkun vanhemman miehen laulavan Yölintu-valssia osittain pahasti nuotin vierestä, mutta sitkeästi aina loppuun asti. Ihmettelin suuresti omaa reagoitiani. Miten toisen ihmisen surkea laulu-esitys voi saada minut, kenties parhaan blues-pianistin, sanomalehden musiikkikulttuuriavustajan sekä nuoren epäpätevän musiikin tuntiopettajan yhdessä persoonassa näin tunteikkaaseen olotilaan, että miltei kyyneleet irtoavat silmä kulmista. Liekö kyse säälistä¹³ vaiko nietczheläisestä ilosta, joka itkee? Vai onko säälin ja katkeruuden kohde oma takaperoinen muusikon tie, joka on aina Helsingistä asti johtanut tänne suomalaiseen pikkukaupunkiin, jossa tulen näemmä olemaan ulkopuolinen kummajainen aina hamaan hautaan asti!?”(tutkija)

Nämä ensimmäiset kokemukseni karaokesta sijoittautuvat 1990-luvun alkuun erään kapakan ulkopuolelle suomalaiseen kesäyöhön. Tämä kyseinen kapakka lienee ollut aikoinaan yksi ensimmäisistä täysin karaokeen nojautuvia tanssiravintoloita Suomessa. Joskus oli karaokea maanantaisinkin. Ensimmäiset kokemukseni karaokesta ovat siis yleisön taholta ja muistan, etten aluksi oikeastaan halunnut laulaa, vaan ennemminkin kuunnella erilaisten ihmisten tulkintoja eri kappaleista. Minusta ei tullut mitään karaokepaikan suurkuluttaja. Silloin tällöin kävin tapaamassa kavereita, joille erään ystäväni mukaan *piti postikin osoittaa kyseiseen ravintolaan.*

En juuri viihtynyt kyseisellä estradilla, mikä tuntuu hämmästyttävältä näin jälkeinpäin, koska karaoke oli minulle jonkin aikaa pääansionlähde ja mikäli minulla olisi ollut aikaa käydä karaokepaikoissa, niin oma vahva esiintymisvietti olisi ollut pääosissa. Toisaalta muistan oman kriittisen asenteeni paikallista korkeakulttuuria kohtaan. Asuinpaikkakuntani vuotuinen kulttuuribudjetti meni

¹³ ilmeisesti kyse oli ennemminkin dramatisoidun *myötähäpeän* kokemuksesta kuin varsinaisesta säälistä. Myötähäpeä -käsite voisi kuvata myös oppilaan kokemusta innokkaasta opettajasta, joka esiintyy oppilailleen nuorekkaana karaoketähtenä luokkansa edessä.

miltei kokonaisuudessa kesäfestivaalin esiintyjien lentolippuihin ja matkakuluihin. Rippeet jäivät paikalliselle kulttuurille, mihin oli minunkin tyydyttävä, jos esittäisin musiikkiani uudessa kotipitäjässäni.

”Jouduin todella kohtaamaan itseni luovana persoonana ja ihmisenä sekä katsomaan peiliin kysyen samalla mitä haluan elämässäni tehdä. Muutenkin metafora epäonnistuneesta muusikosta¹⁴, johon vielä nykyäänkin törmää eri asianyhteydessä, sai tuolloinkin niskakarvani pystyyn. Mietin tuolloin usein, mihin ihmeen virtuoositähtikulttiin täällä Suomessa oikein pyritäänkään.”

Keskeytyneistä musiikkitieteen opinnoissani olin aiemmin törmännyt prof. Erkki Pekkilän etnomusikologian luennoilla ideaan nousevasta kulttuuri-johdannaisuudesta (esim. Jalkanen 1989). Olisiko suomalaisille musiikki sitten pelkästään statusasia ja suoraan muualta omittua (toisinaan muokattua¹⁵) kulttuurilainaa? Esimerkiksi romanien innostus musiikin esittämiseen selitettiin tuolloin pyrkimyksellä saavuttaa sosiaalista arvonnousua musiikin avulla (Donner 1981, 76). Idea karaoken postmodernista tutkimisesta on myös lähtöisin Pekkilältä, joka käsittääkseni myös ohjasi ensimmäiset aihetta käsitelleet opinnäytteet Suomessa 1990-luvulla Tampereen Yliopistossa (esim. Vanhanen 1993). Pekkilä johdatteli myös minut pop-musiikin semioottiseen tutkimiseen, jossa musiikkia lähestytään tekstuaalisesti (esim. Pekkilä 1988).

Nykyään käsitykseni musiikkikulttuurista ovat tulleet entistäkin avoimemmiksi. Samalla mielipiteeni musiikkikasvatuksen tavoitteista on myös muuttunut. Olen ollut nuoresta iästä asti kiinnostunut esim. nykymusiikista musiikin marginaali-ilmioistä aina haitaksi asti. Eräs karaokeyleisön edustaja, tutkimukseni kohderyhmän ulkopuolelta, esitti minulle kiinnostavan näkemyksen karaokesta yllättävän laajasti harrastettavana alakulttuurin muotona, jotta sitä voisi edes pitää alakulttuurina.

¹⁴ Vrt. ”School of Rock”-elokuvan päähenkilö Dewey Finn (johdannossa).

¹⁵ Esim. suomalaista 1920 - 30-luvun ”humppaa” pidetään enkultturaalistettuna lainana afro-amerikkalaisesta jazz-kulttuurista (Jalkanen 1989)

Tässä mielessä karaoken voisi linkittää muihin musiikin marginaali-ilmiöihin. Musiikkiahan voi helposti nykyään luoda kuka tahansa tietokoneiden avulla, vaikka lopputulos ei välttämättä miellyttäisikään kriitikkojen korvia. Karaoke on kuitenkin huomattavasti yleisempää kuin tietokoneen avulla toteutettava musiikkikulttuuri.

Voidaanko karaoken kohdalla oikeastaan edes enää puhua alakulttuurista? Tällainen kulttuurimuotojen vastakkaisasettelu on tunnetusti postmodernille pedagogiikalle vierasta. Esimerkiksi kriittinen pedagogia pyrkii tuomaan esille eri kulttuurimuotojen sisäisten kontekstien koodien suurta merkitystä oppimiselle. Pedagogia ei postmodernissa ajattelussa vedä rajaa koulun seinien sisä- ja ulkopuolella tapahtuvan oppimisen välille (Giroux & McLaren 2001, 29 – 72).

Kasvatuspsykologian yhdysvaltalaisen oppi-isän John Deweyn (1859 - 1952) aktiivisuutta ja toiminnallisuutta korostava moderni kasvatus toteutuu karaoken avulla varsinkin silloin, kun järjestetään karaokeen perustuvaa tapahtumaa tai kun karaoketuokio tarjotaan lapsille palkintona hyvin suoritetusta tehtävästä. Lisäksi karaokessa tapahtuva oppiminen perustuu laulamisen kokemuksen ja siihen kytkeytyvän kulttuurin (mm. teknologia, tapakulttuuri, visuaalisuus, media) yhdistämisessä omaan identiteettiin ja sen esille tuomiseen (Förnäs 1998) yleisön tai vertaisryhmän edessä.

5.2 Minä ”karaopena”¹⁶

Olen toiminut Karaoke/DJ -juontotyön ohella myös musiikin tuntiohjaajana jo itse asiassa aivan omilta lukioajoilta asti. Olen opettanut yläasteikäisille yhteysoittoa ja toiminut musiikin teorian tuntiohjaajana monessa oppilaitoksissa.

”Jossain vaiheessa ajaudu rahapulassa koulun musiikinopettajaksi ja parhaimmillaan minulla oli yhden maaseutukunnan kaikki luokka-asteet opetukseni piirissä esikoulusta lukion viimeiseen luokkaan. Saattoipa minulla olla vielä sen lisäksi joku eläkeläisten laulatuspiiri kuin myös päiväkodin lapsiryhmä vedettävänäni. Harjoitin parhaimmillani musiikinopetusta kohdusta hautaan asti!”

Olen käyttänyt jonkun verran karaokea toimiessani musiikinopettajana. Varsinkin lukion musiikinopettajana toimiessani huomasin karaoken olevan yksi keino herättää poikien lauluinnostusta. Erään kirkonkylän lukion pojat innostuivat midikaraokesta. Kyseessä on 1980-luvulla kehitetyn sähköisten soittimien ja vempaimien välille kehitetystä universaalista ”kielestä”, joka myöhemmin siirtyi tietokonemaailmaan. midi-informaation avulla voi tavallisella kotitietokoneella tehdä monenlaisia asioita. Midikaraoke on yksi midin sadoista eri sovellutuksista, mutta periaatteessa midi ei tarkoita musiikkia, vaan on lähinnä eri tietokonelaitteita yhdistävä yhteinen kieli.

Internetistä saattoi ladata ilmaisversiona saksalaisen karaokeohjelman, jolla saattoi myös tehdä tietokoneen näyttöön rullaavia tekstejä omaan käyttöön. Ohjelman mukana tuli yli viisisataa pääosin angloamerikkalaista midikaraoketaustaa, joita sitten hyödynnettiin musiikkitunnilla oppilaiden mieltymysten mukaan. Muistan kyseisen koulun pari oppilasta, jotka jäivät vielä koulun jälkeenkin koulun kirjaston tietokoneelle latailemaan tiedostoja kotikäyttöön. Kun myöhemmin tekniset ongelmat hukuttivat koulussa

¹⁶ Sana karaope tarkoittaa tässä karaokea ja karaokekulttuuria opetukseen soveltavaa opettajaa.

käyttämäni tiedostot jonnekin, saatoinkin turvautua oppilaiden apuun tiedostojen käsittelyssä. Oppilaat laativat ja tulostivat lopulta opettajalleen aakkostetun listan, josta pystyi helposti etsimään mieluista laulettavaa!

Karaokeen liittyvä teknologia kiinnosti varsinkin poikia. Muutama tyttö kävi myös kyselemässä karaokeversiota kappaleesta, joka oli myös englannin oppikirjaan liittyvällä kasetilla ja löytyihän se. Silloin tajusin, että ainakin englannin ääntämisen opiskeleminen on mahdollista karaoken avulla. Ehkä tuohon aikaan aloin olla jo pedagogisesti paljon kokenut opettaja, joka alkoi huomata, kuinka tärkeä oppilaiden itseohjautuvuus on kulttuurin sisältämien koodien vastaanottamisessa ja purkamisessa. Opettajan tehtävänä oli järjestää tarvittava oppimisympäristö ja käytettävien yhteistoiminnallisten rakenteiden puitteet. Hyödynsimme tietokonealuokkaa myös lukion musiikkikurssin teoria-osioon sekä tietysti haimme tietoa eri hakupalveluilta ja ehkä samalla hieman latasimme musiikkia tulevan musiikkituntimme aineistoksi.

5.3 Musiikkiteknologiaa: ”midi-karaoke ja komppikone.”

Midikaraokeen tutustuminen oli samalla myös perehtymistä tietotekniikkaan musiikinopetuksessa, mikä kuului lukion musiikin kolmanteen kurssiin yhtenä osa-alueena. Sain hankittua musiikinluokkaan ns. komppi-koneen, jonka saattoi yhdistää midi-johdoilla tietokoneeseen. Sähköisen säestyssoittimen diskettiasema pystyi lukemaan myös miditiedostoja. Midikaraoke toimii kyllä tavallisessakin pc:ssä, mutta komppikoneen äänenlaatu on usein laadukkaampi ja sen kaiuttimet soveltuvat myös laulun kaiuttamiseen mikrofonin välityksellä. Midikaraoke mahdollisti myös yhtyesoiton, koska midi-tiedostosta ja komppikoneesta saattoi kytkeä instrumenttiraitoja kuulumattomiin, jolloin oppilaat soittivat ne. Tämä tietokoneavusteinen musiikinopetus on suositeltava muoto kollektiiviseen soiton

ja laulun opetukseen vieläkin. Vaikka hyvältä kuulostavat raa'asta musiikki-datasta (wav. tai wave) kompressoitujen mp3-taustat ovat tulleet nykyään pc-pohjaiseen karaokeenkin, niin silti netistä ladattavat kymmenet tuhannet miditiedostot mahdollistavat monipuolisemman taustan muokkaamisen. Miditiedostoon voi liittää myös tahdistimen eli ns. klikin soittajien (tai ainakin rumpalin) kuulokkeisiin.

Miditiedostoina ja siis myös nuoteiksi muunnettavina löytyy myös miltei kaikki perinteinen taidemusiikki (esim. Classical midi archives). Näitä ammattimaisesti toteutettuja, ja laillisesti "imuroitavia" miditiedostoja voi myös käyttää niin musiikin yliopistolliseen tutkimiseen, kuin myös klassisen musiikin tyylien ja rakenteiden havainnollistamiseen koulun musiikinopetuksessa.

Yläasteen oppilaat tuntuivat kiinnostuvan enemmän komppikoneesta kuin karaokesta. Myöhemmin keväällä, perinteinen ala-asteen tutustuminen yläasteeseen, konsertin merkeissä hoitui osittain kyseisen komppikoneen ja midikaraoke-taustojen turvin. Oman musiikinopetukseni yhteydessä olen havainnut oppilaiden suuren kiinnostuksen soittamiseen, mikä on yhteneväinen myös englantilaisen musiikkipsykologisen seurantatutkimuksen (Lamont 2002) kanssa. Siinä tutkittiin ihmisten musiikkiharrastusta eri elämän vaiheissa ja huomattiin, että soittamisen oppiminen oli kouluikäisille yleensä hartain toive musiikin opetuksessa laulamisen tullessa toiselle sijalle.

5.4 Kokemukseni karaokesta alakoulussa

Ensimmäinen varsinainen kosketukseni alakouluun karaokejuontajan roolissa tapahtui 1990-luvun lopulla. Keikka koulussa tuntui oudolta varsinkin kun se tapahtui parin karaokekeikan lomassa arkipäivänä. Oli kiinnostavaa havainnoida, miten alakoululaisten käyttäytyminen eroaa aikuisten käyttäyty-

misestä ravintolaympäristössä. Tuolloin karaoke tuntui kiinnostavan enimmäkseen naisia, joten en voinut olla kiinnittämättä huomiota joidenkin poikien lauluuntoon kyseisellä koulukeikalla. Sukupuolikysymykset kuuluvat kiinteästi koulun musiikinopetuksen mielekkyyteen ja usein poikien haluttomuutta laulamiseen selitetään murrosiällä.

”Kerran minulle soitti eräs opettaja, joka pyysi järjestämään oppilailleen karaoketanssit. Niinpä lähdimme tuumasta toimeen ja eräänä perjantaina sitten lauloimme 5.-luokkalaisten kanssa kappaleita 10 karaokelevyn ja ammattimaisten laitteiden avulla voimistelusalissa. Oli hauska jälleen havaita joidenkin poikien innostuksen laulamiseen ja esiintymiseen. Tanssimisesta ei tuolloin tullut juuri mitään koska kaikki seurasivat jännittyneinä solistin suoriutumista valitsemastaan kappaleesta. Muistan myös useamman solistin esiintyneen yhtä aikaa eli joukkuekaraoke, joka tuntui sopivan hyvin kouluympäristöön. Oli myös yllättävää havaita, että moni kappale oli oppilaille tuttu ja laulaminen sujui harjoittelematta varsin hyvin. Myös monet halusivat laulaa uudelleen kappaleitaan, koska ensimmäinen kerta oli harjoitus. Karaoke-taustan laadukas säestys kannusti näemmä laulajaa oppimaan kertausten avulla.”

5.5 Tietokone ja yhteislaulu – ei enää mahdoton yhdistelmä?

Itse olen ollut hyvin kiinnostunut tietokoneen mahdollisuuksista niin musiikin tuottamisessa kuin sen opettamisessakin. Olen käyttänyt erilaisia nuotinnus- ja sävellysohjelmia jo melkein 20 vuotta. Oman lauluäänän ja tekstien liittäminen ”kylmään” tietokonepoppiin oli varsin haasteellinen tehtävä, mutta sitäkin kokeiltiin jopa Amigan ensimmäisten henkilökohtaisten tietokoneiden kanssa muutamia kertoja.

”Nuorena lukiolaisena harrastin paljon musiikkia parhaan ystäväni kanssa. Tuolloin tietokoneet olivat vielä hyvin kehittymättömiä. Me emme parhaan ystävämmen kanssa juurikaan harrastaneet tietokoneita, vaikka musiikkiharrastuksemme suuntautuikin paljon musiikin teknologisempaan suuntaan. Muistan parhaan ystäväni kirjoittaneen kolumnia lukion lehteen tietokoneen äärellä työskentelemisen ja sosiaalisen laulamisen huonosta yhteensopivuudesta. Tuolloin laulaminen uudessa työympäristössä tuntui absurdilta ajatukselta. Nyt olemme kuitenkin niin tottuneet uuteen teknologiaan, ettei tämä inhimillinen pyrkimys laulamiseen tietokoneympäristössä ole enää yhtä mahdoton ajatus.”

Karaokea voi myös toteuttaa tietokoneen näyttöpäätteen äärellä, jolloin karaokelaitteena toimii suurelta osalta tietokone. Itse asiassa perinteiset karaokelaitteet ovat tietokoneita. Jos käytössä on vielä jonkinlaiset äänenvahvistuslaitteet, niin se riittää pitkälle oppimisympäristöksi myös uudenlaisen musiikkikulttuurin harjoittamiseen. Karaoken visuaalisuus olisi oma lukunsa. Vaikka television tai tietokoneen näytön tarkoitus on helpottaa laulamista ja sanojen muistamista, niin näyttö voi tarjota myös muuta visuaalista informaatiota kuin auttaa laulajaa ja yleisöäkin eläytymään kappaleen sisältöön.

5.6 Tutkivan opettajan päiväkirjamerkintöjä karaokesta

Esimerkit 5-1 ja 5-2 on poimittu tähän omia karaokekokemuksia kuvaavaan lukuun ylimääräisenä esimerkkinä aineistolähtöisestä analyysistä tutkivan opettajan roolissa (ks. tutkimuksen rakenne 2.4 aineisto B1). Aineistosta nousee esille kasvatustieteellisen tutkimuksen luonnollinen monialaisuus (integroivuus, kognitiivisten kategorioiden rajaviivojen *sumeus*¹⁷). Vaikka näennäisesti tutkimuksen kohteena on oppilaiden käsitykset ja toiminta, niin päiväkirjamerkinnästä voi nostaa esille myös opettajan käsityksiä samasta kategoriasta. Esimerkistä voidaan myös havaita yksityiskohtia musiikkiteknologisesta oppimisympäristöstä, mutta myös opettajan pedagogista ajattelua, jossa televisio halutaan valjastaa karaoken käyttöön.

Esimerkki 5-1. Päiväkirjamerkintä (aineisto B1) harjoitteluni karaoketunnilta keväällä 2007

Saapungin koulussa oli musiikkiluokassa langattomat mikrofonit! Koulun joka luokan seinällä oli myös televisio, jolla pystyttiin välittämään kuvaa keskusstudiosta, joka koululle oli rakennettu muutama vuosi sitten. Mahdollista oli myös näyttää videoita ja tietysti myös laulaa karaokea. Kuitenkaan koskaan näin ei oltu tehty (Höh!). Pidän karaoketuntia 5. luokalle. Aluksi jokainen kertoo

¹⁷ Tässä viitataan varsinkin George Lakoffin (1982) kielitieteellisiin tutkimuksiin kognitiivisista kategorioista

vuorollaan jonkun kokemuksen karaokesta. Petri haluaa välttämättä aloittaa. Hän pyytääkin saada laulaa Hard Rock Hallelujah, jonka hän omien sanojensa mukaan osaa laulaa silmät kiinni. Sanoista tekoihin. Petri laulaa. Porukka on ihmeissään. Kyllä se osaa sen laulaa vaikka silmät ummessa!...laulun jälkeen Petri kertoo että viime vuonna oli saanut synttärilahjaksi SingStar-pelin. No, niin siitähän toi silmät kiinni laulamisen tulee...osaa kato niin hyvin...mutta kieltämättä aika hyvin 5-luokkalaiselta pojalta! ...mutta Pete onkin vähän poikkeustapaus...

Tutkimukselleni onkin erityistä kokemusten integroiminen, kun oppilaiden kokemukset "sekoittuvat" päiväkirjan reflektiossa opettajan kokemuksiin ja niistä tulee yhteistä maaperää (Stefani 1985, 24). Sama kokemusten "sekoittuminen" pätee myös opettajien haastatteluihin. Omien opettajakokemusten narraatiot eli tarinat vertautuvat tutkimuksessani muiden opettajien tarinoihin. Myös oppilaiden tarinat, kommentit ja käsitykset elävässä koulutilanteessa assosioituvat joko omiin kokemuksiini tai haastattemieni opettajien esiin nostattamiin asioihin.

Oppilaiden käsityksiä ja reagoiteja pyrin arvioimaan ja vertailemaan aikaisempien haastattelujen suhteen sekä hyödyntämään etnograafisen keskustelututkimuksen periaatteita, jonka mukaan koulussa tapahtuva haastattelu on väistämättä luonteeltaan institutionaalinen, ja varsinkin, jos haastateltavana on koululainen. Koululaisen asiantuntemus ja hiljainen tieto on laadultaan ja määrältään erilaista, jos sitä verrataan kokeneen luokanopettajan tietovarantoon. Tämä käy ilmi, kun tiedustelee oppilaiden arvioita karaoken sopivuudesta koulun oppimisvälineistöön. Karaokesta puhuminen opettajainhuoneessa ei ensi kuulemalta vaikuta pedagogisen ajattelun tutkimiselta, vaan ennemminkin vitsiltä. Se johtaa opettajien ajatukset lähinnä viikonlopun viettoon, josta usein koulun arki on työnnetty syrjään. Sama "viihteellä"-ilmiö toteutuu myös yläkoululaisten karaoke liittyvistä kokemuksista keskustellessa.

Esimerkki 5-2. Päiväkirjamerkintä karaokekokemuksista keskustelusta Aslanteen Yläasteella 2008

pohjustin tänään tulevaa karaoketuntia 8.-luokkalaisten kanssa. Kyselin karaokekokemuksia. Monta kättä nousi ylös. Oppilaat naureskelivat ja kertoilivat juttuja viime viikonlopusta toisilleen...Kaksi tyttöä oli ollut paikallisessa ravintolassa laulamassa ja olivat tänäänkin menossa (perjantai). Se oli kuulemma mahdollista klo 19 ja 21 välisenä aikana (Kai joku paikallinen kdj kehittänyt tapa, jolla saadaan alaikäisetkin mukaan kulttuurin piiriin)...kaikkein hauskin juttu oli kuitenkin heti kyselyni alussa Hessu huusi joo, kännikaraokea kouluun tai jotain sinne päin. Tottahan se toisaalta on että karaokea lauletaan usein humaltuen juomista, mutta on niitäkin jotka eivät käytä alkoholia ja käyvät ravintolassa. Ja itse asiassa karaoken laulajat eivät kuulu niihin humalahakuisimpiin ravintolaasiakkaisiin. Siitähän mun olisi pitänyt puhua...(B1)

Miten analysoin tämän päiväkirjamerkinnän ja liitän sen tutkimusraporttiini? Ainakin aineistosta käy selvästi ilmi, että oppilailla on omakohtaista kokemusta karaokeesta. Toisaalta karaoken viitekehukseksi liitetään tässäkin alkoholin käyttö ja ravintolaympäristö. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, että monella luokan oppilailla oli kotonaan Singstar-peli, joka on käytännössä karaokeesta kehittynyt laulamisen (siis myös musiikin) teknologinen oppimisalusta yhteistoiminnalliseen musiikinoppimiseen. Singstaria ei yleensä yhdistetä karaokeen.

Mitä edellinen päiväkirjamerkintä (esim. 5-2) sitten voisi kertoa nykypäivän koululaisen musiikin harrastuksesta? *Kaksi tyttöä oli ollut paikallisessa ravintolassa laulamassa.* Musiikki ja karaoke on näemmä yhteistoiminnallinen ilmiö nuorten keskuudessa. Sitä tehdään yhdessä, siitä opitaan yhteisissä kokemuksissa. Ja entä, kun *Hessu huusi joo, kännikaraokea kouluun?* Omien (tutkijan) karaokekokemuksieni ensimmäinen luku, jossa *muistan syvästi liikuttuneeni kuullessani jonkun vanhemman miehen laulavan Yölintu-valssia osittain pahasti nuotin vierestä,* linkittyy Hessun kokemukseen suomalaisesta karaokeesta. Esimerkki 5-2:n *Kaksi tyttöä oli ollut paikallisessa ravintolassa laulamassa,* vertautuu myös opettajien haastattelujen Outiin (luku 6.2.1), missä *melkein aina ollaan Arjan kanssa yhdessä liikenteessä. Tää karaokeharrastus on aika sosiaalinen juttu tai parin koululaisen*

kertomukseen, jossa Minna: *joo saaran luona ollaan laulettu siellä niitten mökillä kun oon ollu yötä* ja Inkeri: *SingStar on paras koska siinä voi laulaa duettona kaverin kanssa.*

Itse olin tutkimuspäiväkirjaani kirjoittanut edellisestä kommentin:

Singstar¹⁸ on nuorille sosiaalisen kanssakäymisen muoto, jonka avulla uskalletaan käyttää musiikkia kommunikaatiovälineenä. Tämä tulee esille monessa yhteydessä. Singstar-pelin valmistajille kuitenkin duettomoodin suosio yllätti. Karaokessa on kuitenkin myös vahvaa individuaalista latausta (Salovaara) ja joissain kulttuureissa karaoken laulaminen saattaa olla henkilökohtainen, intiimi tapahtuma.

Koulunkäynnin diskurssiin ei liitetä samanlaisia asioita kuin karaoken diskurssiin (vrt. Arvaja 2005). Vaikka koulu on sosiaalinen paikka, niin karaoken sisältämä sosiaalinen viihde nähdään helposti huonossa valossa (kännikaraoke, tavallisuus, innostuminen, liikuttavuus). Koulu koetaan enemmän yksilösuuntautuneeksi paikaksi, jossa opitaan staattisesti yksitellen (ks. esim. Sahlberg 1998). Toisaalta viihtyminen liitetään karaokeen "aivottomana" tapahtumana eli tarkoituksena ei olekaan oppia, koska se vaatisi yksilöllistä panostusta. Esimerkkiä 5-1, jossa Petri laulaa *Hard Rock Hallelujahia silmät ummessa*, voisi kuitenkin hyvin verrata viihteelliseen tapahtumaan ravintolassa, jossa esim. joku karaokelaulaja esittää laulun ulkomuistista ja kuuntelijat seuraavat "draamaa" sivusta.

¹⁸ Ks. Wikipedia/Singstar

6 NELJÄN OPETTAJAN KOKEMUKSIA KARAOKESTA

Ensimmäiset kaksi haastattelua karaoken koulukäytöstä tein testausmielessä eräässä suuressa suomalaisessa koulukeskityksessä mp3-soitinta hyväksi käyttäen ”piippuhyllyllä” eli kyseisten opettajain huoneen yläkerrassa, joka oli monenlaiseen eri toimintaa varten rauhoitettu työtila. Ajattelin, että haastattelun kysymykset olisi ensin syytä testata ja saada samalla selville kenties, minkä tyyppinen haastattelurakenne antaisi objektiivisesti valideimmat vastaukset tutkimusongelmaani.

Aluksi näytti siltä, että metodina kyseeseen tulisi varsinkin puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa esitän kaikille haastateltaville samat kysymykset samassa järjestyksessä. Käytännössä kuitenkin niin karaokekokemus, yhteistoiminnallisuus kuin oppimisympäristöt olivat kuitenkin melko yksilöllisesti ymmärrettyjä ja kiinnostavia teemoja, joten lopulta käytännössä toteutetut ja testatut haastattelut tulivat lähemmäksi nk. teemahaastattelua (ks. esim. Eskola & Suoranta 1996, 65).

Haastattelun teemat jakoutuivat kolmeen osa-alueeseen: 1) karaoken laulamiseen koulussa tai koulun ulkopuolella, 2) yhteistoiminnalliseen pedagogiaan musiikin opetuksessa ja 3) tietokoneavusteiseen musiikinopetukseen. Tarkoitus oli myös haastattelujen avulla myös hahmottaa opettajien pedagogista ja didaktista ajattelua keskustelujen teemojen pohjalta. Silloin haastatteluissa olisi saattanut ilmetä konstruktivistisesti opettajan oma subjekti suhteessa muuhun vertaisryhmään (esim. opiskelu, opettajakollegat) kuin myös oman kokemuksen mikrohistoria opettamisessa (esim. karaokeharrastus, opettajana toimiminen, mahdollinen oppilaiden tietotaito karaokesta).

6.1 Kaksi nuorempaa opettajaa

6.1.1 Bänditoimintaa ohjaava Pekka

Tutkimukseni ensimmäisen haastattelemani henkilön, nuoren miesopettajan, Pekan¹⁹ valmistumisesta ei ollut kulunut vielä kovin monta vuotta. Hän oli haastatteluhetkellä virassa kolmatta vuotta toimien viidesluokkalaisten opettajana. Joensuun OKL:stä hänellä on luokanopettajanpätevyyden lisäksi musiikin sivuaineen opinnot suoritettuna ja hänen toimenkuvaansa koulussa kuului runsaasti musiikinopetusta. Pekan yhteystiedot sain koulun rehtorilta, jonka kokemuksen mukaan Pekka olisi työssään käyttänyt opetusmenetelmänä ”bändikaraokea”. Haastattelun yhteydessä kävi ilmi, ettei Pekka itse mieltänyt sitä karaokeksi, vaan ennemminkin ”bänditouhuiksi”.

Pekan mustanpuhuva ulkonäkö viittasi vahvaan rock-orientoitumiseen myös koulun sisäpuolella. Hän käytti housuissaan niittivyötä ja ketjuja roikkui taskuissa - ei siis mikään tavanomainen näky opettajanhuoneessa! Bändipiireissä laulajat ja soittajat kuuluvat eri kastiin. Usein laulajat keräävät enemmän huomiota ja yhtyeen imago keskittyy usein laulajan persoonan ympärille (esim. HIM ja Ville Valo). Pekkaa ei voisi niinkään luokitella ”karaokeksi”, vaan ennemminkin ”rockopeksi”.

Muut soittajat jäävät usein arvostuksessa laulajan varjoon, vaikka olisivatkin joutuneet panostamaan paljon enemmän soittotaitonsa eteen kuin pari - kolme laulua opetelleet laulajat. Laulua pidetään silti myös levymyynnin kannalta keskeisenä elementtinä populaarimusiikissa (ks. esim. Tagg 2001). Laulu on keskeinen elementti myös karaokessa (Kesseli 2007, Förnäs 1998). Taustabändinä

¹⁹ Kaikkien haastateltavien nimet, koulut ja tarinoissa esiintyvät paikannimet on tutkimuseettisistä syistä muutettu toisiksi.

toimiminen ei kuulosta edes kovin ylelliseltä, mutta laulajan toimenkuvan korostunut rooli tulee esille esimerkiksi Idols -kilpailuissa, jossa soittotaidolla ei ole idoliksi pääsyssä mitään merkitystä. Mielenkiintoista on kuitenkin linkittää nuorten idoliksi pääsemisen intoa englantilaiseen musiikin harrastusta kartoittavaan seurantatutkimukseen soittoharrastuksen merkitsevyydestä, johon viittasin aiemmin.

- ”Karaoke on hauskaa, jos sopivia kappaleita löytyy!”

Pekan haastattelun alussa mainitseman Dingo-yhtyeen kappaleiden esittäminen karaokessa saattaa sopia hyvinkin hänen rock-henkiseen ulkonäköön, vaikka todennäköisesti Pekan musiikilliset esikuvat edustavat uudempaa ja rankempaa aikakautta (esim. HIM, Nightwish, Children of Bodom jne.). Joka tapauksessa Pekan musiikkiharrastus muodostuu paljolti kitaran soittamisesta rock-bändissä. Koulussaan Pekka toimii parin bändikerhon ohjaajana ja hänen vastuullaan on myös koulun bändisoittimiston ja tekniikan kunnossapito. On hauska havaita, että hän suhtautuu karaoken esittämistilanteeseen hyvinkin positiivisesti. Karaoke on kenties madaltanut myös Pekan kynnystä laulamiseen, vaikka hän ei liiemmästi tunnustaudu karaoken ystäväksi ja on selvästi enemmänkin soittaja kuin laulaja.

”Karaoke on oikeastaan aika hauskaa, jos löytyy sopivia kappaleita laulettavaksi ja tuttu yleisö. Itse laulan yleensä rokimpaa kamaa, jos puhutaan vaikkapa ikivihreistä popfinlandia-kappaleista niin esim. joku dingon levoton tuhkimo on sellanen ja sitä on sitten harjoiteltu musiikkitunnillakin oppilaiden kanssa. Esiintyminen on aika jännää touhua. Siinä ollaan toisten ihmisten edessä ja nautitaan siitä ainutlaatuisesta tilanteesta. Onhan siinä tietty omat norminsa miten pitää esiintyä ja kunnioittaa muiden läsnäoloa, koska se biisi, joka lauletaan ei välttämättä lähe ite laulajasta.” (Pekka)

Tietynlainen katu-uskottavuus tuli esille myös Pekan puhetyylistään. Hän vaikutti lopulta melko ironiselta haastattelijan karaokekulttuuria kouluun - manifestia kohtaan, vaikka hän selvästi toikin esille kiinnostuksensa karaoken

käyttöön myös koulussa. Kuulin jälkepäin, että oppilaat ihannoivat ja matkivat häntä. Myös bändikerhon suosio oli noussut Pekan tullessa koulun opettajaksi. Pekka ei silti vetänyt mielestäni mitään teennäistä roolia, vaan hänen puheensa heijasti myös kyvykkyyttä analysoivaan arviointiin niin ihmisten kuin ilmiöidenkin suhteen. Ihmekö tuo, sillä olihan hän bänditaustastaan huolimatta kasvatustieteen maisteri. Väistämättä tuli Pekasta myös mieleeni tämän tutkielman johdannossa esittelemäni *School of Rock* elokuvan päähenkilö, jonka ulkonäkö ja elkeet ainakin elokuvan alussa heijastelivat samanlaista katuuskottavuutta ja huumorintajua kuin Pekalla oli.

- ”Ei mullistavia kokemuksia karaokesta toistaiseksi”

Vaikka Pekka suhtautui yhteistoiminnallinen pedagogiaan kuten myös esittämäni hypoteesiin karaokesta eräänlaisena yhteistoiminnallisuuden muotona jonkinlaisena opettajankoulutuksen pakkopullana, niin kävi ilmi, että ainakin musiikinopetuksessa hän sovelsi osallistavaa kasvatusta tietynlaisin yhteistoiminnallisista rakenteista. Hän vaikutti myös tarinassaan hyvin sosiaaliselta ihmiseltä, kun hän kertoi millaista on toteuttaa karaokessa toisten ihmisten toiveita.

”Kun joku tietää tai oon kuullu sun laulavan jotain tiettyä ja haluaa kuulla sen nyt laulettavan, niin se voi tulla pyytämään sitä laulettavaksi uudelleen. Karaokessa usein tapahtuu näin, mutta sama juttu voi tapahtua joskus myös musiikintunnilla. Onhan se opettajanakin kohteliasta toteuttaa se toive, mutta opetuksen irvikuvahan se olisi, jos opettaja aina laulaisi ja oppilaat kuuntelis kiltisti vieressä. Karaokepaikassahan usein muut tulee pyytää, että laula se ja se tai sitten jopa vie itse kirjoittamansa lapun sinne karaoke tiskille, jossa lukeekin mun nimi ja se kappale, jonka tää haluaa kuulla. Se on tietysti hauskaa, että joku toivoo sun laulavan jotain ikioihreää, mutta ei mulla silti mitään mullistavia kokemuksia karaokesta oo tullu ja aika harvoin oikeastaan käyn.”

Olin kiinnostunut myös karaoken käytön ohella myös haastateltavan opettajan harjoittamasta musiikin didaktiikasta, jossa oppimisessa pyrittäisiin lähtemään osien jakamisen sijaan kokonaishahmosta. Käytännössä tämä tarkoittaisi laulun esittämistä ilman harjoittelua.

”Musiikki on luonnostaan aika yhteistoiminnallista ja se piirre näyttää pätevän myös karaokeenkin. Omassa musiikinopetuksessa käytän yhteistoiminnallisuutta soitonopetteluissa. Ei siitä mitään tulisikaan, jos ei olisi jotain suunnitelmaa ja systeemiä, miten kaikki oppilaat pääsee osalliseksi musiikinopetuksesta. Jos oppilaat haluaisivat laulaa karaoke oppitunnilla, niin tietysti ottaisin oppilaiden toiveet huomioon tässä. Ja olishan karaoke tosissaan korvaa kehittävää toimintaa. Siinä joutuu käyttämään korvakuuloa, mutta oikeastaan sun täytyy edeltä käsin aika hyvin tuntea se kappale mitä laulat ennen kuin siitä hommasta tulee mitään. Kyllä karaoke saattaisi olla oiva lisä oppitunneille juuri tämän esiintymisen harjoittamisen ja korvakuulon kehittämisen osalta. Varmaan tulen ottamaankin karaokea musiikinopetukseen tulevaisuudessa. Laulaminen on kyllä aika selvästi profiloitunut sukupuolen ja ikäkauden mukaan alakoulussa. Tuleehan siinä tietysti kyseeseen myös opettajan oma asenne, että mistä sitä on innostunut ja opetussuunnitelmasta, mutta aika hiljasta on keväällä kuutosen poikien suhteen, vaikka vuotta aikaisemmin oltaisiin laulettu enemmänkin. Mitään järkeä ei ole vuosi toisensa jälkeen vääntää samaa juttua, vaikka kukaan ei tykkäisi siitä.”

Vaikka Pekka tuntui hiukan vierastavan karaokekulttuurin siirtämistä kouluun, niin hän jätti karaokelle kuitenkin tavallaan ”oven raolleen”. Kuten kävi ilmi, hän oli musiikinopetuksessaan hyödyntänyt yhteistoiminnallisia osallistavia rakenteita esim. jakamalla soitonopetuksen vastuuta eteville soittajille, jotka auttaisivat ”heikompiä lenkkejä” yhteissoitossa. Karaoken avulla saattaisi kyseinen ”rockope” tehostaa myös yhtyesoiton oppimista, kun laulamisesta kiinnostuneemmat saisivat oman oppimisympäristön karaokenurkkauksesta tietokoneen äärellä.

Usein musiikkituntien ongelmat liittyvät samanaikaisuuden vaatimukseen. Ei ole hauska sivusta seurata, kun muutama kaveri harjoittelee yhtyesoittoa kovalla volyyminä ja siihen menee nopeasti viikon molemmat musiikkitunnit. Järkevämpää olisi tällöin sijoittaa laulajat vapaana olevaan luokkaan työskentelemään vaikkapa jonkun midikaraoketaustan kanssa.

- ”Ei juuri tällä hetkellä konetta käytössä, mutta tulossa on...”

Pekka oli haastateltavista henkilöistä suhteessaan musiikin teknologisiin apuvälineisiin kaikkein positiivisin. Edes hänellä itsellään ei jostain syystä kuitenkaan ollut käytössä tietokoneympäristöä, jonka avulla hän kyllä oli joskus harjoitellut jotain kappaletta kitarallaan soittamaan. Hän olisi halunnut musiikinopetukseensa mikrofonin ja lauluvahvistinlaitteet normaalien bändisoittimien ja kitaravahvistimien lisäksi. Hän näki myös musiikkiteknologisessa oppimisympäristössä paljon mahdollisuuksia ja vertasi sen ylivoimaa suhteessa perinteiseen ruutupaperiin esimerkiksi teorianopetuksessa.

”Koulussa on kyllä tietokoneiluokka, mutta sitä en ole käyttänyt jostain syystä--- musiikinteoriaa voisi olla kiva opiskella netissä[---]mä sanoisin, että se yhteistoiminnallinen musiikinopetus on näistä teemoista ehkä kaikkein kiinnostavin, mutta sanoisin myös, että toi tietokonesysteemi on sellainen mitä aion tulevaisuudessa ottaa enempi käyttöön”

6.1.2 Anna-Maija ja karaokevideo

Anna-Maija valmistui OKL:stä ennätysajassa ja nuoresta iästään huolimatta tämä on hänelle jo kuudes täyttyvä vuosi opettajaelämää alakoulussa. Kuten aiemman haastateltavan kohdalla myös Anna-Maijan koulun rehtori neuvoi minua kääntymään hänen puoleen tutkimuskohteita etsiessäni. Erikoista tässä haastattelutilanteessa oli se, että olin aiemmin opettanut haastateltavalleni musiikkia. Toimin vuosina 1990 - 1992 silloisen Päijät-Hämeen musiikkiopiston teorian- ja säveltapailun sekä yleisen musiikkitiedon opettajana. Silloin Anna-Maija oli myös musiikkikoulussa 13 - 14- kesäisenä oppilaana ja muistan hänet jo tuolloin hymyilevänä optimistisesti asioihin suhtautuvana tyttönä, joka tunnollisesti aina teki kotiläksyt ja osallistui innolla järjestämiin

opetustilaisuuksiin. Teimme muun muassa pienryhmissä musiikin eri tyylikausista radio-ohjelman paikallisradioon.

Hän vaikutti haastattelutilanteessa 15 vuotta myöhemmin samalta nopeasti puhuvalta tytöltä ja hänen äänessään on sama laulava nuotti kuin silloin. Hänen nopea valmistumisensa OKL:stä herätti aikanaan ihastusta monessa muussa opettajakollegassa. En kuitenkaan havainnut Anna-Maijassa minkäänlaista ylpeyttä tai ylenkatsetta, jollainen voisi nyt kohdistua entiseen, yhä vielä muodollista pätevyyttä vailla olevaan opettajaan. Ehkä hän oli kuitenkin hieman hämmentynyt, koska sama henkilö, joka joskus opetti hänelle ehkä hiukan omintakeisella tyyllillä barokin tyylikauden piirteet klassisessa musiikissa, kyseleekin nyt 15 vuoden jälkeen kiinnostuneena kokemuksia karaokesta.

- ”Ex-tempore muksujen karaokevideo lainaksi”

”Tää mun koulussa kokeilemani karaoke oli ihan ex tempore-juttu eikä siihen liittynyt mitään varsinaista pohdintaa. Itse asiassa se lähti siitä, kun yksi kollega kysyi opettajanhuoneessa haluaako joku lainaksi muksujen karaokevideon, josta hänen omat oppilaat oli kovasti tykänny. Kun sitten sama video sai hyvän vastaanoton omassa luokassani, niin sitten siitä laulettiin meidän luokassa useampaankin otteeseen. Siellä sitten istuttiin telkkarin ympärillä ja laulettiin yhdessä ilman mikrofonia. Porukasta erottu myös ne esiintymishaluisimmat tapaukset, jotka halusivat kavereidensa kanssa harjoitella kappaleita pienissä ryhmissä.”(Anna-Maija)

Karaoke oli Anna-Maijalle entuudestaan tuttua, mutta koulussa harrastettu karaoke lähti ennemminkin oppilaiden innostumisesta ja opettajakollegan ehdotuksesta. Opettajana Anna-Maija halusi pitää ohjat tiukasti käsissä ja pyrki noudattamaan opetussuunnitelmaa.

”Minä käyttäsin karaokea sillä tavalla, että ensin opeteltaisiin laulut vanhalla tyyllillä pianosäestyksen kanssa ja sitten kun on opittu laulut niin sitten ehkä otettaisiin vasta karaoket esiin[...]eihän karaokea löydy opetussuunnitelmasta.”

Valtakunnallisesta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (POPS 2004) ei kenties löydy sanallakaan mainintaa karaokesta. Sen sijaan viestintäteknologian ja jopa musiikkiteknologian käyttämisestä²⁰ oppimisen apuvälineenä, tai varsinaisena oppimisen kohteena, löytyy kohtia, joihin karaoken voi kätevästi liittää osaksi. Monella oppilaalla on myös kotonaan dvd-soitin, jolla voi soittaa karaokelevyjä tai ainakin tietokone, jota voi käyttää monella tavalla musiikin harrastamisen apuvälineenä itseohjautuvasti.

- ”Ohjat tiukasti käsissä”

Yhteistoiminnallisuuteen Anna-Maija oli tutustunut Pekan lailla OKL:ssä opiskellessaan, mutta korosti haluavansa pitää tiukasti kouluopetuksen ohjat käsissään ennemminkin kuin antaa jonkun oppilaan vaikuttaa asiaan. Silti kävi ilmi, että Anna-Maija oli soveltanut samanaikaisopetusta myös musiikkitunnilla.

”Pienessä mittakaavassa ollaan toteutettu tämänlaista systeemiä, että jos toisella opettajalla ei ole säästytaitoa, niin ollaan yhdistetty luokat musiikkitunniksi eli minä olen istunut pianon äärellä ja toinen opettaja on tehnyt jotain muuta, esimerkiksi auttanut teorian tehtävien tekemisessä yksittäisiä oppilaita.”

- Anna-Maija ja ”tietokonekammo”

Tietokoneympäristö on Anna-Maijalle vieras, vaikka opiskeluaikanaan hän oli kerran tutustunut karaoketyyppiseen ohjelmaan, jossa kuvaruutuun ilmestyi tekstin lisäksi pianonkoskettimet, joista näkyi mitä säveliä esimerkiksi bassokitara soitti. Tietokoneet eivät kuitenkaan juuri viehätä Anna-Maijaa. Hänen luokkansa tietokone ei nytkään ole toimintakuntoinen, mikä ei käsitykseni mukaan ole mitenkään harvinaista nykypäivän kouluissa.

”Minulla on varmaan sellainen yleinen kammo tietokoneita kohtaan, että jos mihin vaan siinä koskee, niin kohta se menee sekaisin.”

²⁰ VUOSILUOKAT 5-9. KESKEISET SISÄLLÖT. [...] ”omien musiikillisten ideoiden kokeilua improvisoiden, säveltäen ja sovittaen esimerkiksi ääntä, laulua, soittimia, liikettä ja musiikkiteknologiaa käyttäen” (POPS 2004, 233-234)

6.2 Kaksi kokenutta luokanopettajaa

6.2.1 Outin ja Arjan yhteinen harrastus

Jälkimmäiset kaksi haastateltavaa edustavat paremmin tutkimukseni alkuperäistä kohderyhmää ”karaokesta innostuneet opettajat”. Haastattelut tein puhelimitse ja samalla nauhoittaen mikrofonia ja tietokonetta hyväksi käyttäen. Olin sopinut soittoaajankohdat edellisellä viikolla, mutta kiirettä tuntui olevan varsinkin toisella haastateltavalla, joten hänen kohdallaan jouduin täydentämään haastattelua ottamalla yhteyttä myöhemmin ja kyselemällä, olinko saanut oikean käsityksen litteroidun materiaalin aukkokohtista.

”Viime aikoina on tullu laulettuu säännöllisesti kerran pari viikossa, yleensä perjantaina Onnen Päivissä ja melkein aina ollaan Arjan kanssa yhdessä liikenteessä. Tää karaoke-harrastus on aika sosiaalinen juttu, sitä käy läpi samalla toisen kuulumiset ja kuunnellaan ja arvioidaan sitten miten joku uus laulu meni. Sehän on hyöä, että on joku turvana mukana[...]onhan sitä tullu laulettuu kotikaraokeakin ystävien kotona. En tiedä, ehkä taidan hankkia itsellenikin sellaiset laitteet tai pistän lahjatoiveeksi joulupukille!” (Outi)

Outiin ja Arjaan tutustuin toimiessani pikkujouluaikaan karaokebaarin juontajan roolissa Seinäjoella joulukuussa 2006. Ihme kyllä, en ollut aiemmin törmännyt kyseisiin henkilöihin, kun he tulivat laulamaan yhteistoimin alun perin Arja Korisevalle sävellettyä kappaletta ”Enkelin silmin”. He kävivät yleisemmin jossain toisessa paikassa laulamassa kuin missä minä toisinaan olin töissä. Kuuntelin heitä tuolloin tarkkaavaisesti ja arvelin heti, että he ovat ammatiltaan opettajia. Molemmat olivat pukeutuneet juhlavasti tummanpunaiseen asukokonaisuuteen ja muistan, että ainakin toisella oli punainen huivi kietaistuna olkapäille. Tulipa heistä tuolloin mieleeni, että kyseessä oli mahdollisesti luokanopettajia. He olivat itsevarmoja esiintyjiä ja laulaminenkin sujui minusta varsin luontevasti, jopa erittäin hyvin. He hämmästyivät, kun tiesin heidän päivätyönsä. Muistan, että he olivat laulamassa valomerkkiin asti ja

antoivat minulle positiivista palautetta juontotyöstäni ja myös laulamisen taidoistani. Minä myös kehuin heitä mukaviksi asiakkaiksi ja ammattimaisiksi laulajiksi, joiden esiintymisessä on myös kontakti yleisöön tärkeällä sijalla. He eivät myöskään ruvenneet moittimaan lauluvalikoimia tai puuttuneet karaoken äänitekniikkaan, vaan olivat koko ajan mukana luomassani leikkimielisessä meiningissä.

Mielestäni karaoke ei saa olla liian vakavaa edes aikuisten kulttuurissa. Leikin vakavoitumisen vaara piilee varsinkin karaokekilpailuissa, jotka ovat olleet 2000-luvun alussa varsin suosittuja. Nämä "karaopet" tuntuivat omaavan samanlaisen käsityksen kulttuurista, jota harjoitimme. Jo ennen tutustumistani näihin kahteen alakoulun opettajaan olin jo päättänyt tulevan tutkimukseni aiheen. Olin itse asiassa etsimässä sopivia haastateltavia ja ajatellut, että voisinhan myös ottaa tutkimuksen kohteeksi jonkun karaokea harrastavan pedagogin ja kysyä heiltä, miten tämä harrastus vaikuttaa heidän elämäänsä koulussa. He suostuivat ehdotukseeni puhelinhaastattelusta oikopäätä. Vanhempi luokanopettaja Arja jopa sanoi heti, että jos hän joutuisi nyt uudestaan miettimään pro gradu -tutkimuksensa aiheita, hän päätyisi varmasti karaokeen. Hän toi ilmi tämän ajatuksen myös varsinaisessa puhelinhaastattelussamme.

"Mun suuri haaveeni oli aikanaan lähteä näyttelijäksi, mutta kun oli silloin niin kova itsekritiikki, niin en kyennyt lähtemään niihin teatterikorkean pääsykokeisiin. Mä jotenkin arvelin, etten mä pääse kuitenkaan sinne sisälle, että ne lyö vaan mun itsetunnon lyttyyn siellä pääsykokeissa. No, tässä sitä nyt ollaan näyttelijä, ohjaaja ja lavastaja samassa persoonassa eli luokanopettajana.[---]itse asiassa nykyään historia on minusta kaikkein kiinnostavin aine koulussa. Mä käytän draamapedagogiikkaa varsinkin historian opettamisessa. Se on minusta historiassa juuri ihanaa, kun pääsee näyttelemään niin hyvin.[---] valmistuin luokanopettajaksi ja erikoistuin musiikkiin."(Arja)

Jo yli 25 vuotta opettajana toiminut ja viidenkymppin ikäpyykin ohittanut Arja oli kaikkein avoin haastattelemistani henkilöistä. Hän kertoi ajautumisesta opettajan ammattiin heti puhelun alussa. Vaikutti siltä, että Arja oli etukäteen pohtinut syitä säännölliseen karaokeharrastukseensa omasta menneisyydestään käsin.

Karaoken avulla opettaja voi toteuttaa esiintymisviettiään omassa kaupunkilähiössä. Arja myös toi esille haastattelussa karaoken madaltavan kynnyistä ilmaista omia tunteitaan yleisön edessä ja toimivan koulussa hyvänä ilmaisutaidon kartuttajana varsinkin, jos tarvittava teknologia, mikrofoni ja PA-laitteet, ovat käytössä. Toinen karaokea aktiivisesti harrastavista opettajista, Outi, oli valmistunut OKL:n lisäksi lastentarhanopettajasta luokanopettajaksi toimittuaan ensin kymmenen vuotta vailla muodollista pätevyyttä luokanopettajana samassa koulussa Arjan kanssa. Haastattelussa Outi vaikutti myös huumorintajuiselta ja rennolta tyypiltä, jolla oli paljon ideoita varsinkin yhteistoiminnallisen musiikinopetuksen suhteen.

- Karaokekulttuuri – suhteellisen uusi tuttavuus?!

Karaokekulttuuri oli yllättäen Arjalle melko uusi tuttavuus. Puhelimessa hän kertoo, että hän on harrastanut sitä vasta pari vuotta, mutta säännöllisesti. Arjan kokemus karaokesta on vahvistanut hänen uskoaan suomalaisiin tilaisuuksiin ja tarpeen tullen itseensä luottavaisena ja ilmaisukykyisenä kansana.

”On ollut aivan uskomatonta huomata miten itseensä huonosti luottavat suomalaiset eivät äkkiä olekaan köyhiä eikä kipeitä, kun ne tarttuu mikin varteen. Se on aivan ihanaa miten niin monenlaiset ihmiset antaa palaa vaan, kun karaokesta on kyse. Ilmiöhän on varsin tasa-arvoinen... jollain tavalla putoaa pois se kuka olet ja mitä säätyä edustat. Niillä ei sitten enää sen jälkeen olekaan mitään merkitystä.”
(Arja)

6.2.2 Karaokea myös koulussa

Outi oli haastattelussa ehkä enemmän kuin Arja kiinnostunut karaoken koulukäytöstä. Hän oli äskettäin harrastanut luokkansa kanssa karaokea joululaulujen yhteydessä. Samalla hän on havainnut karaoken mahdollisuuden tuoda koulun musiikinopetukseen uutta vaihtelua. Karaoke on ilmeisesti koulussakin melko uusi kulttuurimuoto ja opetusväline, vaikka se on

periaatteessa ollut jo hyödynnettävissä yli kymmenen vuotta (esim. kirjaston ensimmäiset karaokevideot)

”Ihan nää lapsetkin tuntui innostuvan ihan vanhoistakin joululauluista, vaiikkeivät normaalisti olleetkaan niin hirveen innokaita. Jotenkin karaoken värikäs teeveeruutu ja mukana kulkeva teksti helpottavat ja motivoivat oppilaiden laulamista. Tärkein juttu taitoaineissa tuntuu olevan vaihtelu. Musiikissa lasten kyky säestää esimerkiksi kitaralla on ihan lapsen kengissä ja jos opettajakaan ei osaa kunnolla mitään säestyssoitinta soittaa niin kyllähän tommonen karaoketausta ja teeveekuva antaa paljon paremman ja ehjemmän kokonaiskuvan musiikista---ja vaikka olis pianosäestys hallussa.” (Outi)

- ”Karaokessa kaikki samalla viivalla”

Arjan huomio karaoken tasa-arvoistavasta luonteesta on huomionarvoinen. Yhteistoiminnallinen pedagogiikka perustuu paljolti tasa-arvoiselle kohtelulle myös oppimisessa. Yhteiskunnallisessa tutkimuksessa on havaittu viimeaikoina luokkaerojen hälvenevän. Se selitetään johtuvan keskiluokan yleisestä vaurastumisesta. Enää ei ole järkeä erottaa keskiluokasta ylempää ja alemmaa osiota. Yläluokka ja syrjäytyneet puolestaan ovat marginaalissa, eikä ainakaan yläluokan edustajia juuri karaokeravintoloissa näy, paitsi tietysti vuoden 2006 itsenäisyyspäivänjuhlien jatkoilla. Jos jotain eroja ihmisen statuksissa olisikin, niin karaoke kyllä tasapäistää ja yhtenäistää myös opettajat ja heidän oppilaidensa vanhempien statuksen tasoerot ainakin karaokekulttuurissa.

”Meidän koulussa karaokea ollaan harrastettu varsinkin tällaisten työpajojen yhteydessä. Suomalaisen kulttuurin juhlavuonna meidän koulussa juhlittiin karaokea laulamalla. Karaokepaja, jonne oli lainattu karaokevehkeet ja levyt, osoittautui kaikkein suosituimmaksi kohteeksi. Siellä sitten lauloivat eri luokka-asteen edustajat sulassa sovussa suomalaisia ikivihreitä ja rokkiakin. Oppilaat kuuntelivat tarkkaavaisesti toisten esiintymistä ja se tuntui olevankin tärkein karaoken erityispiirre. Aika usein laulettiin parin kanssa. Ollaan kyllä oman luokkani kanssa sitten käytetty myös muksujen musavideo-kasettia, joka itse asiassa on karaokevideo. Aika monen nykyisten kakkosluokkalaisteni kotoa löytyy kotikaraokelaitteet.” (Arja)

Viime aikana on sanomalehtien sivulla toisinaan esitelty koulujen teemapäivien tapahtumia, joissa karaoke on tuotu oppilaille jonkun teeman nimissä. Arjan kohdalla kyse oli suomalaisesta musiikkikulttuurista, jota edusti yllämainitussa työpajassa karaoke.

- Mikrofoni on tärkeä motivointikeino

"Karaokea lauletaan meidän koulussa siitä vaan suoraan ilman harjoittelua mikki kouraan ja menoksi ilman mitään suurempia etukäteisjuttuvalmisteluja. Mikrofonin olemassaolo on ainakin koulussa tärkeä motivointikeino esiintymiseen ja laulun vahvistamiseen tarvittavat välineet avainasemassa, että laulaja kuulisi selvästi oman äänensä kaiutettuna sieltä pöntöstä!" (Outi)

Periaatteessa normaali dvd-soitin riittää karaoken harrastamiseen kotona. Videoina karaokekasetteja löytyy esimerkiksi kirjastoista. Joissain dvd-levyissä on monille karaokeharrastajille tärkeän ominaisuus: taustan säveltason vaihto mahdollista levyjen valikosta käsin. Tarvitaanko mikrofonia välttämättä? Outin mielestä mikrofoni on tärkeä motivointikeino.

"Se on siis päivänselvä juttu, että mitä enemmän ollaan tekemisessä teknologisten vempaimien kanssa, niin se innostaa heti poikia enemmän" (Outi)

Oppimisvälineitä on runsaasti nykyään käytettävissä, mutta monet niistä vaativat ylimääräistä panostusta toimiakseen todella tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi nykyajan teknologiaan ja käytettäviin formaatteihin liittyy harmittavan lyhyt käyttöikä, joka johtuu myös kaupallisuudesta. Ainakin aluksi tietokoneavusteisuus myös lisää opettajien työtaakkaa, kun teknologiaa opetellaan käyttämään.

"Tietotekniikka ja teknologia voi motivoida teorianopiskeluun ja samalla opettajan rooli erehtymättömänä osaajana voi väistyä harhaluulona. Karaokessa laulu ja teksti kulkee käsi kädessä. Onhan niitä ohjelmia, jotka pystyy myös piirtämään nuotit kuvaruudulle sitä mukaa, kun musiikki etenee. Meidän koululle hankittiin Sibeliushjelman lisenssi, mutta ainakaan minä en oppinut sitä käyttämään juurikaan. Johtamalleni kuorolle tehtiin stemmalevyt sibelius -ohjelman avulla, koska kuorossa oli joku joka osasi skannata nuotteja sibeliukselle, mutta kouluopetuksessa en ole sitä käyttänyt millään lailla, kun en ole ehtinyt opetella käyttämään ohjelmaa kunnolla. Pitäisi varmaan mennä jonnekin kurssille." (Arja)

7 OPPILAIDEN KOKEMUKSIA JA KÄSITYKSIÄ KARAOKESTA

Kolmen harjoittelun ja yhden sijaisuuden aikana tein oppilailleni samansuuntaisen karaokekokemuksia käsittelevän haastattelututkimuksen, kuin kandintyössäni pari vuotta aikaisemmin opettajille. Halusin löytää vertailukohteita kandintutkielmani havainnoille. Kandintutkielmasta nousi esille tarve myös muunlaisen havaintomateriaalin keruuseen, kuin mitä pelkkä teemahaastattelu tarjosi. Lisäksi oppilaiden haastattelemisen osoittautui testihaastattelussa monella tapaa erilaiseksi tapahtumaksi, kuin aikuisten opettajien haastattelemisen. Oppilaiden vastaukset ja vastaamisinto vaihteli mm. sen suhteen missä yhteydessä haastattelu tapahtui. Keskusteluanalyysin institutionaalinen konteksti eli koululaitos tuntui häiritsevän enemmän oppilaita kuin opettajia.

Yhden musiikkikasvatuksen opintojeni bändipedagogiikan käytännön tehtävän toteutuksen yhteydessä kävi ilmi, että kyseisen harjoitteluni bändioppilaiden laulutaidot olivat edistyneet Singstarin ahkeralla pelaamisella. Koska Singstar ei ollut minulle pelinä ennalta tuttu, päätin ottaa asiasta selvää ja järjestää kyseisille oppilaille yhteistoiminnallisen Singstar-tunnin, jossa he esittelisivät luokalleen ja opettajalleen kyseistä peliä. Samalla saattaisin testata, olisiko Singstarista yhteistoiminnallisen musiikinopetuksen apuvälineeksi analysoimalla tunnin kulkua yhteistoiminnallisuutta kuvaavien kriteerien avulla. Pyysin myös kyseisen koulun kuudesluokkalaisten vanhemmilta kirjallisesti luvan Singstar-tunnin videoimiseen tutkimustarkoituksessa (liite 1).

Edellä mainitun opintotehtävän suorittamisen yhteydessä tein myös kuuden aktiivisen Singstar-pelaajan ja karaokeharrastajan haastattelun, jonka teemat olivat identtiset opettajien haastattelujen kanssa (luku 6). Haastattelu oli luonteeltaan ryhmähaastattelu, kun taas opettajia haastattelin yksitellen. Oppilaiden haastattelu tapahtui kahdessa yhteydessä: Singstar-tunnin aikana ja sen jälkeen. Haastatteluille oli luontaista päällekkäinen puhunta ja muutamat keskeytykset, eikä äänitteestäkään aina saa selvää, mitä oppilaat puhuvat.

7.1 Karaokeharrastus ja Singtarin pelaaminen

Karaoketaustojen käyttö tuntui olevan luontevaa varsinkin kuudesluokkalaisten bändikerhon tytöille. Heidän varsinaiselta musiikinopettajaltaan sain kuulla, että he olivat innostuneita varsinkin Singstarin pelaamisesta toistensa kanssa. Osa tytöistä kokoontui toistensa luo säännöllisesti pelaamaan Singstaria, jonka kaksi tytöistä omisti. Kaksi haastattelemistani oppilaista oli poikia. He olivat laulaneet Singstaria, mutta eivät suostuneet ainakaan julkisesti laulamaan luokkansa edessä, kuten haastatteleman tytöt Singstar -tunnilla.

Kahdella haastattelun työllä oli kotonaan kotikaraokelaite, ja niitäkin oli yhteistuumin käytetty vanhempien ja sukulaisten kanssa. Singstarin suosio näyttää olevan uuden duetto-moodin seurausta, vaikka alun perin peli perustui yhdelle laulajalle kerrallaan. Kun peliin liitettiin vuonna 2006 mahdollisuus duettoihin kahden mikrofonin avulla, niin pelin suosio kasvoi räjähdysmäisesti. Tämä käy ilmi myös tyttöjen tarinoista, joissa sosiaalinen viitekehys oli usein näkyvissä.

"Singstar on paras koska siinä voi laulaa duettona kaverin kanssa"(Inkeri)

"Inkeri laulaa aina killerikaraokea [...] se tulee perjantaisin musiikki-kanavalta kaheksalta" (Tanja)

"oon laulanu serkkujen luona ku siellä on karaoke" (Riina)

"me lauletaan singstaria aina kun me ollaan mökillä" (Saara)

Saara kertoi myös ystäviensä vanhemmista, jotka kyllästyivät nuorten ainaiseen Singstarin pelaamiseen ja yrittävät siirtää pelitapahtumaa pois kotipiiristä jättämällä pelikonsoli ”mökille”. Playstation on kannettavaan tietokoneeseen verrattava mobiili laite, jota voi helposti siirrellä paikasta toiseen.

7.2 Oppilaiden käsitykset musiikkiteknologiaan perustuvasta oppimisesta

Viikkoa ennen haastatteluja olin antanut tytöille tehtäväksi miettiä mihin kaikkeen karaokea voisi koulussa käyttää oppimisvälineenä ja mitä sillä voisi oppia kotikäytössä. Sanoin laskevani myös Singstarin karaokeksi. Vaikka suurempi osa tytöistä oli innostunut varsinkin Singstarin laulamista, niin ainakin pari tytöistä puhui myös perinteikkäämmän karaoken puolesta.

”vois oppia jotain muutakin laulamaan kuin poppia”(Inkeri)

”vois oppia kun on ihan kunnan tausta ja vois jonkun toisen kanssa laulaa[...]no ainakin esiintymään” (Sanni)

Myös tietokoneavusteinen karaoke oli ainakin parille haastattelun tytölle tuttua. Televisiosta tuttu laulupeli: Staraoke mainittiin myös tietokoneella pelattavana versiona. Tämän lisäksi yksitytyöistä kertoi ”jostain” Singstarin kaltaisesta tietokoneella pelattavasta pisteenkeruupelistä. Kyseessä on saattanut olla esimerkiksi Ultrastar, joka on käytännössä pc:llä pelattava Singstarin ”klooni”. Ultrastarilla voi myös tehdä itse laulettavia pelikappaleita. Tosin se vaatii hyvin pitkälle vietyä tietoteknistä osaamista, jossa laillisesti hankittuun mp3-tiedostoon tehdään midiraita, jossa on mukana laulun lyriikka laulumelodiaan liitettynä.

”oon laulanu sitä, se on kans semmone jossa kerätään niinku pisteitä

no mä olin kaverin luona ni me laulettiin siellä tietokoneelta vähän kaikkee”(Sanna)

”mä oon laulanu sitä staraokea tietokoneen kautta [...] se on se sama mikä tulee telkkarista[...]se oli se sama ni niitä sai tietokoneelle myös”(Hanni)

Kaikkien haastattelemieni tyttöjen mielestä Singstar sopi hyvin etenkin laulamisen opetteluun. Sain myös kaivettua esille kiinnostavia kommentteja, joista käy ilmi, että antamaani ennakkotehtävään oltiin jossain määrin paneuduttu.

”Singstarissa pitää keskittyä siihen sävelviivaan, jos haluaa saada hyvät pisteet[...] se voi kyllä vaikeuttaakin sitä laulamista kun vaan yrittää laulaa oikein[...]karaokee on hausempi laulaa, kuin kattoo kirjasta tälle ”(Iida, katsoen pulpettiin alaspäin)

”Jos ei uskalla laulaa musiikintunnilla niin voi silti oppia laulamaan kun kotona laulaa karaokea[...]varsinkin Singstar sopis kouluun kun siin on se oikee laulaja taustalla laulamassa oikeen[...] se osaa ehkä laulaa vähän paremmin[...]ja kun vois jonkun toisen kanssa laulaa yhtä aikaa (Iida, Hanni ja Inkeri)

Muista karaokeformaateista mainittiin myös cdg. Tosin mainitsija ei varmasti tietänyt, että kyseessä oli todennäköisesti ääniaaltomuodon (esim. wav.) ja graafisen tiedoston sulauttava karaokeformaatti.

”meil on semmosiakin karaokelevyjä josson vaan semmonen tausta, johon tulee pelkkä teksti” (Jarmo)

Mikrofonin olemassaolo on oppilaiden mielestä elintärkeä oppimisväline myös karaokelaulussa. Myös kaikulaite oli yllättävän tuttu ja tärkeä laite nykypäivän koululaisten mielestä lauluharrastuksessa. Singstar näyttää ilahduttavasti johdattavan harrastajansa väistämättä musiikkiteknologian pariin.

”sen oman äänen kuuluminen on aika tärkeä, se laulu kuullostaa erilaiselta kun laulaa mikkiin kun ilman mikkiä laulaa” (Inkeri)

”ainakin meillä kun säätää sitä kaikua ni se kuullostaa erilaiselta...jos joku laulaa sillai hiljempaa ni voi säätää sitä mikkiä kovemmalle. että se laulu kuuluis paremmin sen taustan päälle... oppii käyttää sitä mikkii” (Saara)

7.3 Yhteistoiminnallinen Singstar -tunti

En ollut täysin tyytyväinen karaoken koulukäyttöä koskevaan informaatioon ja materiaaliin, mitä olin saanut opettajia ja oppilaita haastatteleamalla. Halusin kokeilla käytännössä miten karaokea voisi käyttää lähiopetuksessa oppimisvälineenä. Opettajien haastattelujen karaokekokemukset tuntuivat jopa turhiltasen informaation rinnalla, mitä itse olin musiikinopettajana tavoittanut karaokesta oppimisvälineenä jo ennen opiskelua opettajankoulutuslaitoksessa. Oppilaiden haastattelujen kommentit olivat taas ymmärrettävästi suurelta osalta lapsenomaisia, vaikka jotain selkeitä suuntaviivoja saattoi niiden sisältöä analysoimalla löytää. Tosin, ilman oppilaiden haastatteluja olisin tuskin liittännyt Singstaria pro graduni tutkimuskohteeksi.

Joten ikään kuin palkintona suostumisesta karaoketutkimuksen haastatteluihini lupasin kuudelle oppilaalle järjestää heidän luokassaan tunnin, jonka aiheena on Singstar. Samalla myös pystyisin arvioimaan karaokea läheisesti muistuttavan vapaan ympäristön oppimispelin soveltuvuuden yhteistoiminnalliseksi oppimisvälineeksi. Yksi tytöistä lupasi tuoda kouluun Playstation 2 pelikonsolin ja muutama Singstar-levyn. Asian tiimoilta laadin videointipyyynnön, joka toimitettiin kuudesluokkalaisten oman opettajan toimesta oppilaiden vanhemmille (ks. liite 1). Kukaan vanhemmista ei kieltänyt Singstar -tunnin videoimista. Tunnin kulun voisin näin helposti analysoida jälkeinpäin videolta käsin. Omistin digitaalisen videokameran ja jalustan, joten asettelisin sen luokan taakse tallentamaan ainutkertaista tapahtumaa.

Vaikka oppilaiden Singstar-tuntia saattoi pitää eräänlaisena palkintona osallistumisesta tutkimukseen, niin itse Singstar oli minulle entuudestaan melko uusi ilmiö. Nyt minulla oli siten kaipaamani ainutlaatuinen tilaisuus osallistuvasti havainnoida yhteistoiminnallista karaoketuntia oppilaiden johdolla. Näin tutkiva opettaja selvittäisi opetusvälineen soveltuvuutta yhteistoiminnallisuuteen

omassa luokassaan. Oppilaat otetaan mukaan jo tuntien suunnitteluvaiheeseen. Videoimallani tunnilla oli myös kuudesluokkalaisten oma opettaja läsnä seuraamassa tapahtuman kulkua.

7.3.1 Videoidun Singstar-tunnin kulku

Kuva 7-1. Tästä se lähtee: "Kuka laulais enste ja minkä kappaleen?"

Oma osuuteni oli pitää johdanto aiheesta karaoke ja lopuksi kierrellä kameran kanssa luokassa saadakseni tarkemman käsityksen aiheesta Singstar yhteistoiminnallisen oppimisen välineenä oppilaiden näkökulmasta. Tytöt puolestaan esittelivät johdonmukaisesti laulaen Singstar-laulupelin eri ominaisuuksia. Annoin myös vaihtoehtoiseksi tehtäväksi oppilaille piirtää karokelaulajan kuvan tai joku muu aiheeseen liittyvä imaginaatio A4-arkille. Yhteistoiminnallinen tunti pitääkin usein sisällään monenlaista toimintaa ja työpistettä.

Ainakin laulupelin esittelyn kannalta tunti onnistui erinomaisesti. Laulupalkkien mukana laulaminen ja kaikki pelin eri moodit ("yksinlaulu", "duetto" ja "bailu") ehdittiin esitellä. Myös pisteiden saamisen helppous, jos vaikeustaso oli matala, sekä kultaiset bonus-nuotit, joiden onnistunut laulaminen tuottaa tuplapisteet esiteltiin. Välillä esittelijät vaihtuivat. Uusi tyttöpari esitteli seuraavaksi konsolipelin tallennus moodin. Siinä pelaaja voi kuulla itsensä laulavan kilpailukappaletta. Tässä vaiheessa tunnin jännitys oli korkein.

Luokka oli hämmästyttävän keskittynyt tyttöjen lauluesityksiin. Pojat eivät keskittymisestään huolimatta suostuneet laulamaan, vaikka ainakin yksi pojista kertoi kotonaan pelaavansa Singstaria. Yksi poika piirsi keskittyneesti kuvaa karaoke-laulajasta. Oppilaat ja vaihtovuorossa olleet esittelijät myös keskustelivat keskenään esittelijöiden laulaessa kokemuksistaan (en tiedä mistä, eikä taltioinnista saa selvää, mitä he puhuvat). Puolet tunnista kiertelin luokkaa kamera kädessä saadakseni lähikuvia kysellen samalla oppilailta, voisiko Singstaria ehkä käyttää oppimisvälineenä koulussa jossain tarkoituksessa? "Ainakin englannin tunnilla" oli yleisin vastaus.

Tunnin kulkuun kuului myös tekniset ongelmat. Jotkut Singstarin kappaleet jumittuivat tämän tästä. Silloin laitteen omistaja sammutti laitteen ja käynnisti uudelleen, missä kului jokunen hetki. Koska olin varautunut tunnin kulun mahdollisiin muutoksiin, olin tuonut luokkaan mukana kontrolli-vahvistimen ja oman karaokesoitinini, jonka avulla olisimme voineet laulaa myös tavallista karaokea. Ajattelin myös ohjata Singstarin äänet kontrollikaiuttimen kautta, sillä vanhahkon tv:n kaiuttimet olivat pelin tarkoitukseen surkeat. Sepä ei onnistunutkaan! Playstationiin olisi pitänyt asentaa adapteri, jollaista ei minun salkusta löytynyt, vaikka siellä muutama johto-adapteri onkin. Myös DV-kamerani, jolla taltioin tunnin kulkua teki tenän tunnin lopussa. Ääni alkaa nauhan loppua kohden rätistä ja oppilaiden kommentteista on mahdoton saada

selvää. Sain kuitenkin editoitua taltioimani tunnin kulusta dvd-levyn, jonka pohjalta videon analyysi on tehty.

7.3.2 Singstarin pelaamisen yhteistoiminnallisuuden analysointia

Yhteistoiminnallisuuden toimivuutta Singstar-pelin ympärillä voidaan arvioida erityisin, joskin melko väljin kriteerein. Yhteistoiminnallisen toiminnan arviointi on aina ryhmäprosessoinnin tulosta. Valitettavasti tallentamani videon lopusta puuttuvat juuri tyttöjen kommentit tunnin kulusta, joskin heillä oli loppukommentteja kysellessäni kiire jatkaa laulupeliään vielä välitunnillakin, mihin heillä oli lupa. Tältä osin suunnittelemani ryhmäarviointi, jossa olisin kysynyt tyttöjen käsityksiä tunnin kulusta, jäi toimittamatta. Taulukkoon 7-1 luvun loppuun olen koonnut ennakkointini ja suunnitelmani Singstar-tunnin kulusta, arvioinnin kriteereistä sekä ko. havainnot.

Yhteistoiminnallisesti strukturoidun pedagogian (esim. Kagan 1990) tarkoitus on lisätä oppilaiden välistä vuorovaikutusta tehostamalla oppilaiden osallistumista oppimistilanteeseen luovina ja tasavertaisina yksilöinä erityisesti tätä varten suunnitellussa oppimisympäristössä. Oppimisympäristö voi olla myös virtuaalinen, mutta omassa tutkimuksessa kiinnostukseni kohdistui autenttisen kouluympäristön yhteistoimintaan eli lähiopetukseen. Yhteisön yhteistoiminnallisuuden astetta ja konkreettisia toiminnan muotoja voidaan arvioida periaatteilla, jotka kuvaavat yhteistoiminnallisuuden peruspiirteitä:

- 1) positiivinen riippuvaisuus,
- 2) vuorovaikutuksen määrä,
- 3) tasapuolisuuden määrä,
- 4) sosiaalisuus,
- 5) ryhmäprosessointi.

Osallistavalle yhteistoiminnallisuudelle löytyy toki muitakin piirteitä, kuin seuraavan sivun taulukossa 7-1 esiin nostetut klassiset piirteet. Kyseisiä periaatteita voidaan esim. vielä kategorisoida eri ylä- ja alakategoriin. (ks. esim. Jonhson & Johnson 1984; Sahlberg & Sharan 2002; Saloviita 1999.)

Singstar näyttäisi soveltuvan mitä parhaiten pienryhmä- ja parityöskentelyyn. Uusin versio Singstarista laajentaa pelaajien määrän kahdeksaan, jolloin Singstarin äärellä voisi olla kaksikin pienryhmää yhtä aikaa. Kappaleita voitaisiin harjoitella yhdessä, erikseen ja pareittain, ja jopa neljä kerrallaan, jos on kaksi näyttöä käytössä (esim. televisio ja pc:n näyttöpäätte). Kun osa ryhmästä laulaa, niin toiset kannustavat ja luovat jännittävän tunnelman, joka muodostuu haasteeksi pisteiden saamisessa.

Positiivinen riippuvaisuus tarkoittaa yhteistoiminnallisessa pedagogiassa sitä, että menestyminen tehtävän suorittamisessa riippuu jokaisesta ryhmän jäsenestä. Singstarin duetto-moodissa menestyminen vaatii molempien laulajien yhteistoimintaa. Vanhempi Playstation 2:lla pelattava Singstar ei tunnista puhetta, joten siinä voi menestyä pelkästään merkityksettömiä tavuja laulamalla tai viheltämällä.

Singstar on luonnostaan sosiaalinen peli, jossa laulajan rooli on vain yksi rooleista. Kyseeseen tulee ainakin esityksen onnistumisen arviointi eri kriteereillä ja arvioijan rooli. Kuvaamani materiaalin perusteella esityksiä tosiaan kuunneltiin ja arvioitiin. Tämä arviointi oli luonteeltaan ryhmäarviointia, joten yhteistoiminnallisuuden ryhmäprosessointi esimerkiksi eri ryhmien esitysten perusteella olisi koululuokassa luonnollista. Esityksen vaikeustaso ja arviointikriteerit voivat myös muuttua, kun luovutaan sanojen lukemisesta orjallisesti televisiosta.

Taulukko 7- 1. Singstarin yhteistoiminnallisuuden prosessointi Singstar-tunnilla

YHTEISTOIMINTA	IDEA	TOTEUTUS
<p>POSITIIVINEN RIIPPUVAISUUS</p> <p>jokaisen ryhmän jäsenten suoritus vaikuttaa koko ryhmän menestymiseen</p>	<p>vuorotellen kilpaa laulaminen mikäli pareittain, kolmistaan tai nelistään voi laulaa (suuri ryhmä pitää jakaa pienempiin ryhmiin). Tarvitaan mikrofonit (2 – 4 kappaletta)</p>	<p>parit lauloivat kilpaa keskenään. Mutta selvästi kilpailtiin myös itsen kanssa. Naurettiin paljon (varsinkin itselle) Kaksi mikrofonia</p>
<p>VUOROVAIKUTUS</p> <p>kasvokkainen vuorovaikutus, yhdessä tekeminen, omat ideat, kaverin haastaminen, kilpailu, peli, erilaiset roolit, sanaton vuorovaikutus</p>	<p>yhdessä laulaminen (singstarin duettomoodi) myös vuorotellen laulaminen, kilpailu kaverin tai kaveriparin kanssa kumpi/kummat saa enemmän pisteitä, useita rooleja (tuomari, palautteen antajat)</p>	<p>jo Singstar-tunnin valmistelu edellytti oppilaiden vuorovaikutusta muiden oppilaiden ja luokanopettajan suhteen. Television katselu verottaa laulajien välistä vuorovaikutusta, mutta mahdollistaa sanatonta vuorovaikutusta (ilmeet, eleet)</p>
<p>TASAPUOLISUUS</p> <p>jokainen ryhmä ja ryhmän jäsen osallistuu toimintaa, myös vertaisryhmien välillä</p>	<p>ryhmiin jako. Kaikki eivät halua laulaa. Onko vaihtoehtoisia osallistumistapoja? Ehdotuksia! (Jokaiseen ryhmään innokas laulaja)</p>	<p>oppilaita ei jaettu pieniin ryhmiin, mutta annettiin vaihtoehtoinen tehtävä: karaokelaulajan piirtäminen</p>
<p>SOSIAALISUUS</p> <p>kollaboraatio pienryhmien sisällä, kuunteleminen, roolien vaihto</p>	<p>Pyydetään jotain koulukaveria laulamaan parina tai yksin, Singstarin ”bailumoodi” eli mikrofonin kiertäjä</p>	<p>Oman suorituksen kuunteleminen oli jännittävää, koulukavereita suostuteltiin laulamaan.</p>
<p>RYHMÄPROSESSOINTI</p> <p>osallistuminen, aktiivisuus yhteistoiminnan onnistumisen analyysi ja arviointi,</p>	<p>arviointi tunnin päätyttyä keskustellen, koonti</p>	<p>oppilaat ja opettajat arvioivat ja ainakin seurasivat mielenkiinnolla laulajien suorituksia ja esittelyä ja välituntikin meinasi unohtua, kokoavaa arviointia ei ehditty tehdä</p>

7.4 Karaoke ja musiikkiteknologiakysely

Singstar-pelin suosion tuntui saavuttaneen huippunsa vuosina 2007-2008. Harva kuitenkaan tajusi, että peli on parjatulle karaokelle läheistä sukua. Samaan aikaan koulumaailmassa kohistiin oppimispelien lisääntyvästä käytöstä tulevaisuuden koulussa. Innokkaille laulajanaluille hankittiin hanakasti Singstar-pelejä, ja jouluna 2007 kyseinen peli oli jo aika monen kodissa, varsinkin jos Playstation oli jo valmiiksi kotiin hankittu ennen sitä. Oma tutkimukseni tuntui jumiutuvan liiaksi koulun oppimisympäristöön, eikä kouluissa juurikaan harrastettu karaokea, ainakaan opettajien toimesta. Lisäksi kansainvälisesti merkittävät englantilaiset seurantatutkimukset (ks. esim. Lamont, Hargreaves, Marshall & Tarrant 2003; Lamont & Maton 2008) osoittivat, että musiikki kiinnosti yhä suuresti koululaisia, mutta enemmänkin koulun ulkopuolella kuin musiikkitunnilla. Yksi keino saada tietoa oppilaiden karaoke- ja musiikkiteknologiaharrastuneisuudesta koulun ulkopuolella oli laatia kysely.

Niinpä opetusharjoittelujen ja yhden opettajansijaisuuden aikana laadin alakoulun oppilaille suunnatun tutkimuslomakkeen (liite 2). Kyselylomaketta täytätin harjoitteluissani Vaajakoskella ja Toivakassa 2007 sekä musiikinopettajan sijaisena toimiessani Konneveden kouluissa keväällä 2008. Koska myöhemmin tutkimushankkeeni edetessä halusin testata kyselylomakkeen reliabilitettia, päätin toimittaa kyselyn myös vertaisryhmillä jonkun muun kuin itseni johdolla.

Itse toimittamani kysely (ryhmä "omat") käsitti yhteensä 41 oppilasta neljästä eri koulusta. Vaikka ryhmän nimi oli "omat", niin oppilas ei välttämättä ollut opetukseni piirissä. Osan lomakkeista täytin itse, kyselemällä oikeat vaihtoehdot kyseessä olevilta oppilailta. Ainakin 19 lomaketta täytettiin yhdysluokassa yhdellä kerralla itseni toimiessa opettajana. Verrokkiryhmä käsitti kaksi kuudetta luokkaa Suolahden keskuskoulussa, jossa asiaani toimitti musiikkia opettava luokanopettaja ja sijaisopettaja, jolle toimitin kyselylomakkeet.

7.4.1 Karaoke ja musiikkiteknologia koulussa

Vaikka kyselyllä pyrin kartoittamaan oppilaiden karaoke- ja musiikkiteknologiaa lähinnä koulun ulkopuolella (kodissa), niin samalla vaivalla saatoinkin kartoittaa myös koulussa mahdollisesti tapahtunutta musiikkiteknologiakasvatusta. Tutkimuslomakkeen kysymysvaihtoehdoissa 6a, 6b, 6c, 6d kartoitin karaokea ja musiikkiteknologian käytön yleisyyttä koulun oppimisympäristössä (liite 2).

6 Koulussani on laulettu

- a kasetin tai cd:n säestyksellä laulukirjan kappaleita
- b kasetin tai cd:n säestyksellä poppia
- c karaokea, niin että laulun sanat näkyy televisiossa
- d tietokoneen säestyksellä
- e vain pianon tai kitaran säestyksellä

Oppilaiden vastauksista kyseisestä kohdasta ilmenee, että tietokoneen opetuskäyttö on tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden mielestä vähäistä, mutta toisaalta myös, että karaoke on luokan television avulla tuttua lähes joka toiselle oppilaalle (taulukko 7-2). Tietokoneen vähäinen käyttö alakoulussa voi johtua esimerkiksi siitä, että luokasta puuttuu toimiva tietokone. Tutkimukseni perusteella kyse voi olla myös av-viestintätekniiikan ja musiikkiohjelmiston käytön osaamattomuudesta. Oman opettajakokemuksen perusteella voin myös todeta, että koululuokissa olevat tietokoneet, varsinkin yksittäiskappaleet luokkien nurkissa, ovat harvemmin kunnossa. Tietokoneiden ”halvaantuminen” voi johtua myös suuresta käyttöasteesta. Tunnetusti tietokoneet vaativat jatkuvaa huoltoa, jolloin niiden parissa ajan viettäminen on poissa jostain muulta, ehkä tärkeämmältäkin opettajan ja oppilaan väliseltä asialta.

Taulukko 7-2. Musiikkiteknologia koulussa kautta sukupuoli kaikki (n=82) kootut vastaukset kyselyn kohdasta 6 a,b,c,d (liite 2) ”koulussa laulettu” (Soluissa sulkeiden sisällä o = ”omat oppilaat” ja v = ”verrokki oppilaat” frekvenssi liitteestä 3.)

Koulussa laulettu...	kasetin tai cd:n säestyksellä laulukirjan kappaleita	kasetin tai cd:n säestyksellä poppia	karaokea, niin että laulun sanat näkyy televisiossa	tietokoneen säestyksellä
tytöt f (o+v)	25 (11 + 14)	17 (14 + 3)	18 (11 + 7)	4 (3 + 1)
pojat f (o+v)	21 (13 + 8)	15 (13 + 2)	19 (8 + 11)	1 (1 + 0)
yhteensä f, %	46 (56,02%)	32 (39,02%)	37 (45,12%)	5 (6,02%)

Tutkimuslomakkeeni validiutta kuitenkin nakertaa suuri kvantitatiivinen epätasapaino koe- ja verrokkiryhmien vastatusten eroavuus kohdan 6 b ”koulussa laulettu kasetin tai cd:n säestyksellä poppia” frekvensseissä. Verrokkiryhmän luvut suhteessa ”omiin” ovat sekä poikien, että tyttöjen kohdalla on peräti 11 vähemmän (ks. liite 3, kysymys 6). Tulosten eroavuus omien oppilaiden ja verrokkiryhmän eroavuuksiin kyseisessä kohdassa voi olla seurausta ao. opettajien musiikinopetuksen painotusalueista, mutta todennäköisimmin syy on kyseisen kysymyksen kohdan huono ymmärrettävyys.

7.4.2 Karaoke ja musiikkiteknologia oppilaiden kotona

Selkein tutkimuslomakkeen avulla esille nouseva asia on sukupuolen merkitys karaokeharrastukseen. Frekvenssien erot ovat sukupuolen kohdalla selkeät, katsoipa tuloksia miltä kannalta hyvänsä (ks. liite 3). Tämä siitä huolimatta, että lapsen sukupuolen ei luulisi vaikuttavan musiikkiteknologian (esim. karaokelaitteiden) hankintaan oppilaiden perheeseen. Näin asia näyttäisi kuitenkin olevan. Tutkimukseni tytöille hankitaan laulamiseen perustuvia musiikkilaitteita ja soittimia hanakammin kuin pojille. On toki mahdollista, että jotkut pojat eivät välttämättä kehtaa tunnustaa, että hänelle on hankittu

Taulukko 7-3. Musiikkiteknologiaa kotona - ”omat oppilaat” (n=41). Koottu kyselylomakkeen vastauksista kysymyksistä 3, 4, 7, 8 (ks. liite 2 ja 3).

	karaokelaite kotona	pelikonsoli kotona	säestyssoitin kotona	laulanut kotikaraokea	pelannut Singstaria
tytöt	12 *	9	11	13	15
pojat	4	20	5	6	8
yht.	16 (40,00%)	29 (72,50%)	16 (40,00%)	19 (47,50)	23 (57,50)

”tyttömäinen” karaokelaite. Myös tässä kohdassa asiaa tutkivan opettajan vaikutus on otettava huomioon tuloksien tarkastelussa.

Koeryhmäni ”omat oppilaat” tulokset olivat kautta linjan musiikkiteknologiaa suosivampia kuin verrokkiryhmän vastaukset. Tämä voi johtua oman opetukseni painotusalueista ennen tutkimuslomakkeen täyttämistä. Tämä seikka oli tiedossa jo ennen lomakkeiden täyttämistä, koska tarkoitus oli suorittaa sama kysely verrokkiryhmälle vuotta myöhemmin eri koulussa, kuten tapahtuikin.

Lomakkeen vastauksista päätellen näyttää siltä, että musiikkiteknologiaa olisi oppilaiden kotikäytössä melko paljon, mikä on linjassa myös muiden aihetta koskevan tutkimuksen kanssa (ks. esim. Lamont & Maton 2008). Lähes kaikilla oppilailla oli tietokone ja nettiyhteys kotona. Sitä en ole tässä nostanut esille taulukkoon. Jos omien oppilaiden muodostamaan koeryhmän vastauksiin on luottaminen, niin alhaisin frekvenssi, *karaokelaite kotona*, toteutui reilusti yli kolmasosalla oppilaistani. Verrokkiryhmän kohdalla vastaava luku oli 30 %. Myös pelikonsoleita tuntui lapsilla olevan kotonaan paljon (n. 60 – 70 %) ja Singstarin pelaaminen ja karaoken harrastaminen olevan kotona yleistä varsinkin tyttöjen kohdalla.

Taulukko 7-4. Musiikkiteknologiaa kotona - "verrokkiryhmä" (n=41). Koottu kyselylomakkeen vastauksista kysymyksiin 3, 4, 7, 8 (liite 2 ja 3).

	karaokelaite kotona	pelikonsoli kotona	säestyssoitin kotona	laulanut kotikaraokea	pelannut Singstaria
tytöt	7 *	12	8	14	13
pojat	5	13	6	7	5
yht.	12 (30,00%)	25 (62,50%)	14 (35,00%)	21 (52,50%)	18 (45,00%)

Koeryhmän ja verrokkiryhmän tuloksia on mielenkiintoista vertailla ja pohtia mistä pienet eroavuudet esimerkiksi kohdassa *omat oppilaat karaokelaite kotona kautta tytöt(*)*. Peräti 12 tytöllä omista oppilaistani oli karaokelaite kotona, kun verrokkiryhmällä luku oli 7 (-5). Muistan korostaneeni lomaketta täyttävälle yhdysluokan oppilailleni (siis ryhmässä "omat oppilaat") opetukseni yhteydessä, että tavallinen dvd-soitinkin voi hyvin käydä karaokelaulamisen harjoittelun välineenä. Samoin "omien" oppilaideni sanoin, että muukin pelikonsolimerkki

Taulukko 7-5. Musiikkiteknologiaa kotona kautta sukupuoli "kaikki". Koottu kyselylomakkeen kysymyksistä 3, 4, 7, 8 (liite 2, n=82).

	karaokelaite kotona	pelikonsoli kotona	säestyssoitin kotona	laulanut kotikaraokea	pelannut Singstaria
tytöt	19	21	19	27	28
pojat	11	33	11	13	13
yht.	30 (36,58%)	54 (65,85%)	30 (36,85%)	40 (48,78%)	41 (50,00%)

kuin Playstation käy vaihtoehdoksi kysymyslomakkeen kohdassa 6. Pelikonsolien frekvenssi onkin siten selvästi suurempi "omien" oppilaitteni kohdalla kuin verrokkiryhmässä. Taulukkoon 7-5 "kaikki" (n=82) on summattu omien oppilaiden ja verrokkiryhmän frekvenssit kyseisistä vaihtoehdoista. Taulukkojen frekvenssit on pyöristetty kahden desimaalin tarkkuudella poikien ja tyttöjen lukumäärän suhde ollen molemmissa ryhmissä lähes sama (pojat/tytöt, "omat oppilaat" 21/20, verrokkiryhmä 20/21).

7.4.3 Lomaketutkimuksen tulosten tarkastelua

Kyseisen tutkimuslomakkeen päätarkoituksena ei ollut pelkästään kvantitatiivisen tutkimusaineiston tuen saamisesta tutkimustehtävälleni, vaan konkreettisesti selvittää kotikaraokelaulun ja samalla myös musiikkiteknologia-avusteisen musiikin harrastamisen yleisyyttä oppilaiden keskuudessa eri oppimisympäristöissä. Myös koulussa mahdollisesti harjoitettu karaokekulttuuri (ennen omaa opetustani) kiinnosti minua. Tutkimuslomakkeiden vastaukset kartoittavat kuitenkin hyvin Keski-Suomen koulujen karaokekokemuksia, koska tutkimuslomaketta täytettiin eri puolilla Keski-Suomen alakouluja, niin kaupunki- kuin maalaiskouluissakin (koeryhmä n=41 ja verrokkiryhmä n=41).

Laatimassani kyselylomakkeessa saattoi vastaajalle olla tosi usea ja joskus jopa kaikki eri vaihtoehdot. Jostain kysymyksestä saattoi myös puuttua oikea, vastaajaa kuvaava vaihtoehto esim. *perheesi musikaalisuus*, jos vanhemmat eivät edes *kuuntele sujuvasti musiikkia* (ks. liite 2, kysymys 5).

Koska tutkimuskohteeni tutkielman tässä osassa olivat 5- ja 6-luokkalaiset lapset, niin pyrin tietoisesti välttämään aikuismaisen tutkimuslomakkeen virallisuutta. Laatimani lomakkeen avulla saatujen tulosten validius ja reliabiliteetti saattaa olla kyseenalainen, koska siitä puuttuu selkeä asteikollinen muuttuja. Ihmetellä voi esimerkiksi, miten saman luokan oppilaista lähes puolet ovat sitä mieltä, että koulussa on laulettu karaokea niin, että laulun teksti näkyy televisiosta, kun taas toisen puolen mielestä näin ei ole tapahtunut. Ristiriita voi tosin johtua siitä, että oppilaat on jaettu omiksi ryhmikseen esim. työpistetyöskentelyssä. Koulun luokka saattaa olla myös musiikkipainotteinen, jolloin karaoke saattaa tulla helpommin kyseeseen.

Karaoken laulaminen on koulussa toisinaan palkinto hyvin suoritetusta tehtävästä ja joskus karaoke liittyy koulun yleisiin teemapäiviin, jolloin karaoke on koulussa "luokaton" ilmiö. Tällaiset tapahtumat suosivat toimintaa pien- ja vertaisryhmissä. Lukujen suuri vaihtelu luokan sisällä voi siten kertoa myös koulun yhteistoiminnallisesta kulttuurista, joka liittyy myös tämän tutkimuksen viitekehykseen.

Sukupuolen vaikutus musiikin harrastukseen tai sen eri muotoihin on melko selvä, mikäli uskoo opettajien haastatteluihin tämänkin tutkimuksen kohdalla. Karaoke ei kuitenkaan ole pelkästään tyttömainen ilmiö. Tämä käy ilmi ainakin netin keskustelupalstoilta, jossa miespuoliset kommentit ovat myös hyvin edustettuina. Uudet pelikonsolilla ja tietokoneella pelattavat laulupelit ovat kiistatta löytäneet tiensä myös poikien tykö tai ainakin ne ovat madaltaneet poikien kynnystä laulamisen harjoitteluun, mikä ei ole vähäpätöinen asia. Musikaalisuudesta voi nyt olla apua myös yleensä poikien kiinnostusta ja huomiota keräävässä tietoteknologisessa pelimaailmassa. Käänteisesti tämä voi myös lisätä tyttöjen kiinnostusta teknologisiin peliympäristöihin.

Ihmetystä herätti kuitenkin kysymysvaihtoehdon 6 b valinnan alhainen frekvenssi verrokkiryhmässä. Cd-levyn mukana laulaminen ja soittaminen on varteenotettava keino oppia musisoimaan, varsinkin populaarimusiikkia, joka perinteisesti on ollut kuulonvaraisesti välittyvää. Toisaalta ensimmäinen taso musiikkiteknologian käyttämisessä musiikin harrastamisen edistämiseksi liittyy juuri cd-soittimien kaltaisen audiolaitteen "haltuun ottamisessa". Perinteinen karaoke (ja myös kotikaraoke) liittyy tähän "haltuun otettavaan" ympäristöön mikrofonit, television ja miksauksen (laulun kaiku ym. säädöt). Se, että tämä kaikki, ja vielä paljon enemmän, voidaan tehdä myös kotitietokoneen avulla edustaa kenties kolmatta oppimisen tasoa musiikkiteknologian hyödyntämisessä.

8 POHDINTAA KARAOKEN MERKITYKSESTÄ ERI OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ

Laadullisen tutkimukseni keskeisenä tehtävänä oli vertailla niin opettajien ja oppilaiden kuin omiakin kokemuksia karaokesta. Toisaalta halusin selvittää miten karaokea voisi hyödyntää nykyaikaisissa oppimisympäristöissä yhteistoiminnallisesti positiivisessa hengessä. Yhtenä tutkimukseni olettamuksena oli, että karaokekulttuuri ja siihen liittyvä musiikkiteknologia otti joissain muodoissa ja formaateissa huomioon myös harrastajansa oppimistarpeet. Oletin myös, että karaoke soveltuisi musiikkikasvatuksen oppimisalustalle siinä, missä alakoulun eri aihealueita integroivaan koulukasvatukseenkin (esim. musiikki ja äidinkieli). Toisaalta minulla oli selkeä käsitys siitä, että karaoke ja siihen liittyvä tapakulttuuri loistaa poissaolollaan koulusta, ja ettei karaokea juuri haluttu nostaa esille musiikkiteknologian apuvälineistössäkään. Nämä karaokelle vihamieliset asenteet ihmetyttivät minua, vaikka toisaalta itselläni oli myös oletuksia ja kokemuksia, jotka saattoivat karaoken ilmiönä erikoiseen valoon.

Trianguloivan tutkimukseni eri aineistojen keruun aikajana käsitti kymmenen vuotta toimintaa musiikin harrastajana, opetustyössä ja karaokejuontajana. Tässä ajassa oli ehtinyt tapahtua monia asioita, ja karaoken suosiokin oli lisääntynyt mm. uusien karaokekulttuurien hyödyntävien televisio-ohjelmien avustuksella. Tietokoneella harrastettava karaoke oli ollut mahdollista jo 1990-luvulla esim. midikaraoke-tiedostojen avulla. Karaoken suosiota on lisännyt 2000-luvun kynnyksellä videon korvannut dvd-soitin ja varsinkin kotikäyttöön tarkoitetut karaokeformaattit. Uudella vuosituhanella valinnan varaa on monikymmenkertaisesti verrattuna aiempaan, ja karaokekulttuuri näyttäytyy nyt myös

Suomessa uusina rajatumpina karaoken genreinä (esim. heavy-, suomirock-, iskelmäkaraoke).

8.1 Soveltuuko karaokekulttuuri kouluun?

Pirjo Kesselin yleistajuisessa oppaassa Karaoken ABC (2007, 114) tuodaan esille, että karaokea käytetään opetusvälineenä myös Suomessa. Samassa yhteydessä nostetaan melko painokkaasti esille erään laulupedagogin väite, ettei karaoke voi kasvattaa laulajaa muusikkouteen. Siihen nimittäin kuuluu ”tietty elävän musiikkitilanteen epävarmuus” ja yhteisen rytmin ja sävelen kuuntelu, joka kai sitten ilmeisesti karaokesta puuttuu!? Karaokea voidaan pitää eräänlaisena virtuoosikulttuurin vastakohtana. ”Kaikki osaavat laulaa karaokea”, sanotaan koska esimerkiksi laulun tekstit näkyvät videoruudulla ja kappaleen sävelkorkeutta voi säätää alemmaksi, jolloin laulua on ”helpompi” laulaa. Tässä yksi asia minkä näen yhdistävän koulun musiikkituntia ja karaokekulttuuria. Vaikka karaoke alentaa laulamisen kynnystä, niin se ei suinkaan tarkoita, ettei karaokelaulu voisi olla virtuoosista. Käsitykseni mukaan musiikin virtuooseja palvova länsimainen kulttuuri²¹ on kuitenkin omiaan nostamaan lapsen ja nuoren kynnystä musisoimiseen ja siten vahingollinen ilmiö myös musiikin alkeisopetusta ajatellen.

Musiikin oppimisen jäljittelyvaihetta esitellessään, tutkija Kari Ahonen kirjoittaa: *”Jäljittelyvaiheessa tapahtuu dramaattinen muutos lapsen musiikillisessa kehityksessä: hän siirtyy egosentrisestä musisoimisestaan yhteiseen, kaikkien kulttuurin jäsenten jakamaan musiikkiin. Musiikki saa uuden, sosiaalisen ulottuvuuden. Lapsi ei enää laula lauluja itselleen, vaan mukaan tulee myös kuulija, joka saattaa arvioida suoritusta. Laulaminen saa velvoittavamman, tietoisemman luonteen verrattuna aikaisempaan*

²¹ Karaoke onkin lähtöisin idästä! Se on myös erittäin suosittua idässä (radio-ohjelmassa Karaoken lumo, Taustapeili, Roiha, J).

leikinomaiseen, vähemmän vaativaan muotoon. Voidaan ajatella, että tarve jäljitellä tarkalleen oikein ja välttää virheitä innostaa kuuntelemaan suosikkilaulua yhä uudelleen ja uudelleen. Toisaalta tarve suoriutua laulusta virheettömästi tai ikätovereiden silmissä pätevästi saattaa nostaa laulamisen kynnyksiä.” Musiikin eri oppimisen vaiheet toteutuvat yksilöllisesti eri henkilöiden kohdalla. Kuitenkin jäljittelyvaihe, joka Ahosen mukaan sijoittuu spontaanin lauluvaiheen ja tonaalisuuden omaksumisvaiheen väliin ajoittuu useimmin alakoulu-aikaan. Kirjassaan Ahonen viittaa samassa yhteydessä Howard Gardnerin (1991, 75) teoriaan, jossa lapsen musiikillisen kehityksen ns. digitaaliseen vaiheeseen liittyy voimakas toiston tarve. Ahonen jatkaa: ”Digitaalisessa vaiheessa lapsi pyrkii entistä tarkempiin intervaleihin ja rytmeihin [---] Laulujen jäljitteleminen johtaa lapsen ennen pitkää säveljärjestelmän säännönmukaisuuksien oivaltamiseen. Jäljittelyvaiheeseen liittyy tarve toistaa opittua. Laulamissa toistuu sama käytäntö kuin sadun kertomisessa, jossa lapsi haluaa kuulla saman tarinan viikosta toiseen. Myös oppimaansa laulua hän haluaa toistaa aikuisen mielestä tuskastuttavan kauan.”²²

Mielestäni edellä olevat sitaattit kuvaavat samalla hyvin karaokekulttuurin olemassaolon hyödyllisyyttä oppimis- ja kasvu-ympäristöissä. Laulaminen ei pelkästään ole ääni- ja hengityselinten toimintaa. Se ei saa olla myöskään pelkästään kognitiivista itsereflektiota lastenhuoneen näyttöpäätteen äärellä. Laulaja haluaa myös, että hän tulee kuulluksi, ja että hänen lauluaan kuunnellaan! Viestinnän teorioissa, myös musiikin kohdalla, on perinteisesti nostettu esiin kaksisuuntaisen kommunikaation merkitys (ks. esim. Tagg 2001). Palautteen saamista tutkitaan nykyään monelta kantilta, puhutaan jopa palauteriippuvaisuudesta. Takaisin syötettävä (”feedback”) edellyttää aina jotain mikä on laitettu eteenpäin (”feedforward”). Erilaisista kommunikaatiotavoista varsinkin laulaminen on hyvä esimerkki tästä eteenpäin laittamisesta. Musiikkia ei pitäisi myöskään nähdä pelkästään korvan kulttuurina. Musiikkiteknologian määrän lisääntyminen johtaa myös muunlaisen viestinnän ja teknisen osaamisen

²² Ahonen 2004, 88

kulttuurin integroitumiseen musisoimisen välittömään yhteyteen. Karaokesta tuttu musiikkikulttuuri, nyt tietokoneelta käsin, tasoittaa ihmisen tasavertaista mahdollisuutta nauttia säestävästä ja tukevasta teknologiasta. Samalla karaoken harrastaja oppii käyttämään teknologiaa harrastuksensa apuvälineenä.

Koska minulla oli itselläni runsaasti kokemuksia karaokesta niin musiikin opetustyössä kuin karaokejuontajana oli ennakolta melko selvää, että haastatteluissa mukana olleilta opettajilta saavutettavissa oleva informaatio karaoken käytöstä musiikkikasvatusteknologian oppimisalustalla oli monella tapaa rajallista. Tämä tuli selvästi esiin heidän kertomuksistaan karaokeen liittyvän teknologian osaamisen ja tietämyksen puutteista ja mahdollisuudesta käyttää tietokonetta. Opettajien tieto- ja viestintätekniiikan hallinnan puutteet ja epäkohdat ovatkin nousseet viime vuosina moneen otteeseen esille eri tutkimuksissa (ks. esim. Kaisto, Hämäläinen & Järvelä 2007; OECD 2004).

8.2 Musiikkiteknologia ja karaoke koulun ulkopuolella

Kotikaraokevälineet ja ainakin dvd-soitin ja karaoke dvd-levyt vaikuttivat jo syksyllä 2007 olevan varsin yleisiä oppilaiden kotona. Monet uudet teknologiset esineet ja lahjatavarat saattavat jäädä koululaisten kotinurkkiin lojumaan. Onko esimerkiksi karaokea läheisesti muistuttavan Singstarin pelaaminen myös tällainen trendi, johon aikaansa seuraava kasvattaja saattaa haksahuttaa markkinoiden talutushihnassa? Aika näyttää, mutta usein trendit lopahtavat musiikkikulttuurissakin. Vaikka tutkimukseni perusteella puolella koululaisista oli kokemusta Singstarin pelaamisesta, niin se ei välttämättä tarkoittanut, että tämä harrastus olisi ollut pysyvää tai edes jatkuvaa. Sama kysymyksen asettelu koskee mahdollista karaokeharrastusta perheen kesken. Vasta säännöllisesti toistuessa harrastuksella voisi olla pysyvää merkitystä. Kuitenkin monet kasvatuksen ja pedagogiikan tutkijat ovat nostaneet esille koulun ulkopuolella

tapahtuvan oppimisen merkityksen (esim. Suoranta 1999).

Yhteistoiminnallisuus on laaja ja sumea käsite. Se näyttäytyy oppimisen eri ympäristöissä, mutta koulussa ja kotona varsinkin viestintäteknologian muodossa. Opetusteknologian viimeaikaiset saavutukset ovat monen pään ja käden yhteen saattamisen tulosta myös koulukasvatuksessa (ks. esim. Häkkinen & Arvaja 1999; Järvelä 2006). Kollaboratiivinen verkkopedagogiikka on hyvä esimerkki aihealueesta, minkä kehitys kasvatuksen saralla on seurausta laajalaisesta yhteistoiminnasta ja eri aihealueiden integraatiosta. Tässä tutkimuksessa karaoken soveltaminen opetukseen edustaisi tällaista eri aihealueita integroivaa pedagogiikkaa. Viestinnän määrän lisääntyminen ja siihen liittyvä teknologian nopea kehittyminen lyö musiikin oppimiseen väistämättä leimansa samalla tavalla kuin ”aikuisten” karaokekulttuuriinkin. Omalla tavallaan myös koulujen musiikkitunnit ovat karnevalisoitumassa muistuttamaan aikuisten karaokeiltoja ravintoloissa ympäri Suomea, kun koululaiset voivat nykyään enemmän vaikuttaa musiikkituntien sisältöön omilla ehdotuksillaan.

8.3 Yhteistoiminnallinen musiikin oppiminen koulussa

Alkuperäinen tutkimushankkeeni lähti liikkeelle musiikkia opettavien alakoulun luokanopettajan karaokekokemusten kartoittamisella (Mäenpää 2007). Kandintyöni neljän alakoulun opettajan haastattelun perusteella näytti siltä, että 1) *innostus ja kollegiaalisuus määrääsi karaoken pedagogisen siirtovaikutuksen aikuisten karaokekulttuurista kouluun*. Toisaalta karaokenkulttuurin eksistenssi koulussa vaikutti edellyttävän myös 2) *yhteistoimintaa koulun luokkarajojen ja ainealueiden yli*. Tämä yhteistoiminta koski varsinkin viestintäteknologian resursseja ja tietoteknistä asiantuntemusta.

Musiikkikasvatusteknologian kohdalla yhteistoiminnallisuus näyttäytyy miltei ainoana varteenotettavana kasvatopsykologisena vaihtoehtona musiikinopetuksen pedagogian muodoksi. Se ei ole välttämättä huono asia. Kuitenkin yhteistoiminta (*kollaboraatio*) musiikkikasvatusteknologiassa (ks. esim. Salevuo 2006, 233 - 238) tarkoittaa lähinnä asiantuntijan avustamaa tai avustamatonta verkkopedagogiikkaa ja etäopetusta, kun taas perinteisessä yhteistoiminnallisessa pedagogiikassa läsnäolo on miltei poikkeuksetta fyysistä lähiovetusta luokkahuoneessa.

Sama yhteistoiminnallisuuden siirtäminen verkko-oppimiseen koulun ulkopuolelle tuntuu toteutuvan myös monessa alan viimeaikaisessa tutkimuksessa (ks. esim. Arvaja 2005; Häkkinen & Arvaja 1999). Koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen manifestoituu usein tutkimuksessani, myös haastattelimieni opettajien kohdalla. Oppimista tapahtuu niin yksittäisten käyttäjäkokemusten yhteydestä kuin käyttäjäyhteisöjen kokemusten vaihdosta (vertaistuki, "peer to peer", Salevuo 2006). Musiikkiteknologista oppimista tapahtuu myös aidossa autenttisessa vuorovaikutuksessa kaverien, vanhempien ja sukulaisten kanssa olohuoneessa tai lomamökillä.

Television vaikutus musiikkikasvatukseen on suuri ilman tietokonetta tai karaokeakin. Televisiosta voisi kuitenkin nostaa esille joitain keskeisesti karaoken sukulaisilmiöitä kuten esim. Idols, Tartu mikkiin tai lasten karaoke-ohjelmat, jotka perustuvat kilpailulle tai yleensä pelaamiseen.²³ Kuitenkin koulussa, jossa oppimista myös toivoisi tapahtuvan, nähdään opettaja oppimisalustan managerina, joka mahdollistaa oppimisympäristön olemassaolon. Käytännössä tietokoneavusteisen musiikkiteknologian hyödyntäminen musiikin lähiovetuksessa jää kuitenkin usein jostain syystä hyvin vähälle.

²³ Radio-ohjelmassa "karaoken lumo" (Taustapeili, Roiha 2008) esitellään myös itämaisen karaokekulttuurin kilpailullinen puoli ja karaoken mm-kilpailujen kansainvälinen kulttuuri.

8.4 Teknologian puolesta ja vastaan

Teknologiaan on yhteiskuntamme eri aloilla suhtauduttu mitä moninaisimmilla tavoilla. Tieteessä on useimmin suhtauduttu teknologiaan positiivisesti. Käsi kädessä tieteen kanssa, teknologia on uskonnon kaltainen organisaatio, jolla ei nähdä minkäänlaisia rajoituksia. Vileimmissä käsityskannoissa teknologian edistysaskeleet poistavat tulevaisuudessa kaikki esteet ihmiskunnan kehitykseltä, jopa kuoleman. Toisaalta kritiikin ääni on suuntautunut siihen kuinka automaatio vie ihmisiltä työpaikan tai siihen kuinka teknologian lisääntyminen vähentää perinteisiä käden taitoja. Myös luonnonvarojen ehtyminen ja ilmastonmuutos nähdään tekniikan kehityksen äärimmäisenä varjopuolena.

Myös taiteilijoiden keskuudessa teknologiaan suhtaudutaan varsin heterogeenisesti. Kaupallisemmassa musiikkiteollisuudessa aidot soittimet korvataan yhä useammin tietokoneiden ohjelmistosynteessin avulla kustannusten pienentämiseksi. Elävä musiikki on karaokekulttuurin myötä selvästi vähentynyt, ainakin pienemmissä tanssiravintoloissa. On myös niitä, jotka näkevät musiikkiteknologian suosion heikentävän uusien sukupolvien musikaalista virtuoosisuutta ja instrumenttiansa käsityönomaista hallintaa. Itse olen sitä mieltä, että perinteisen länsimaisen musiikkikulttuurimme virtuoosisuuden voimallinen korostaminen on kautta aikain syönyt pohjaa kollektiiviselta ja arkipäiväiseltä musisoinnilta. Viime aikoina tehdyt tutkimukset (ks. esim. Lamont & Maton 2008; Lamont, Hargreaves, Marshall & Tarrant 2003) osoittavat myös koulumusiikin kärsivän tästä länsimaisesta virtuoosisuuden statuksesta. Musiikin harrastamisen koetaan kuuluvan synnynnäisille kyvyille: harvoille ja valituille.

Kuin vastareaktionä osa jokaisen ulottuvilla olevasta musiikkiteknologiasta kuroo nykyään umpeen tätä juopaa. Karaokea ei yleensä liitetä korkeatasoisen

kulttuurin piiriin liittyväksi ainakaan musiikin ammattilaisten keskuudessa. Se on ennemminkin uhka, jonka kansansuosioon tulee suhtautua kunnioittavasti! Oma *epäonnistuneen muusikon* historiani edustaa molempia ääripäitä (ks. luku 5). Ääripäinä tarkoitan tässä virtuoosikulttuurin marginaalia ja toisaalta tavallisuuden keskinkertaisuutta, kun ei ole syntynyt viulu kainalossa musiikkisukuun.

8.5 SingStar™, Ultrastar ja midikaraoke

Nykypäivän opetusvälineistöön kuuluvat yhä enenevässä määrin erilaiset tietokonepelit. Jos tutkimukseeni osallistuneiden ”vanhojen ja kokeneiden” opettajien suhtautumista uudenlaisiin oppimisvälineisiin leimasi tietynlainen pelko ja ennakkoluuloisuus, niin vastaavasti ”nuorten ja kokemattomien” koululaisten suhtautumista näihin teknologian suomiin välineisiin voidaan pitää kielteisellä tavalla lapsenomaisena. Voiko esimerkiksi Playstation-pelikonsolille kehitellyn Singstar-pelin avulla saavuttaa merkittäviä oppimiskokemuksia ja voisivatko ne tarjota musiikinopetukseen, tai yleisemmin ja laajemmin ilmaistuna, kasvatukseen jotain uutta?

Alakouluikäiset oppilaat innostuvat helposti edellä mainitun kaltaisista ohjelmista. Herää kysymys, kehittääkö tämänkaltaisissa musiikkipeleissä menestyminen kenties vääränlaista itsetuntoa. Peleissä on tietysti erilaisia vaikeustasoja, mikä on tyypillistä myös ns. tasohyppelypeleille. Singstarin ohjelmakirjan mukaan vaikeinkin taso hyväksyy onnistuneena suorituksena puolen sävelaskeleen virheen laulun kohdesävelen suhteen. Se ei kuullosta paljolta, mutta käytännössä musiikin harmoniassa lähellä oleva onkin mahdollisimman kaukana! Hurraa huutoja ei kerää myöskään Singstar-pelin mikrofonit ja televisio vahvistinlaitteena.

Karaoken yhtenä keskeisenä piirteenä pidetään oman lauluäänensä reflektioimista mikrofonin ja vahvistinlaitteen avulla (ks. Förnäs 1998). Tässä mielessä ravintoloissa käytetyt ammattilaitteet ovat oman musikaalisuutensa reflektoinnin kannalta aivan kuin eri planeetalta, jos niitä verrataan Singstar -laitteiden resursseihin. Tässä myös syy siihen miksi karaoken laulattaminen saattaa herättää laulatettavassa kauhua. Toisaalta keinotekoisesti vahvistettuun ääneen liittyy harhaisuutta, ja näin on varsinkin karaokessa, jossa esimerkiksi äänen viivettä voidaan prosessoida ja miksata.

Singstar-tyyppisellä laulupelillä on kuitenkin vahvat valttikortit hallussaan. Karaoken tulevaisuus on todennäköisesti Singstarin kaltaisessa "online-tekniikassa" ja formaatin kyvyssä toimia visuaalisena opetusvälineenä laulua opeteltaessa kuin myös palautteen antamisessa esimerkiksi pisteiden muodossa. Ehkä myös laulajan identiteettiin liittyvän "fantasman" (Näre 1992, 108) tukeminen laulutilanteessa näyttöpöydän avulla on myös karaoken tulevaisuutta. Fantasmien olemassaolon hyväksyminen ja niiden hyödyntäminen kasvatuksessa on myös tärkeä osa aikuiseksi vartumisessa. Myös Singstarissa on myös lisälaitteen avulla mahdollista katsella omaa kuvaansa laulun lomassa.

Osa karaokelevyjen videotaustoista ei sovellu alakouluun, ellei niitä sitten näytetä kriittisen keskustelun pohjaksi opettajan läsnä ollessa esim. seksuaalikasvatuksessa. Alaikäisten oppilaiden omiin hippoihin en suosittelen läheskään kaikkia karaokelevyjä. Ainakin muutaman Singstar-levyn kuoreen on painettu laulajan 12 vuoden ikäsuositus. Niinpä niitä ei sovi juuri käyttää alakoulussa kuin ehkä 6 luokalla, ja silloinkin kannattaa lupa kysyä vanhemmilta. Nuoremmille alakoululaisille löytyy kyllä sopivia karaoketaustoja, joista tässä tutkimuksessa nostan esille varsinkin netistä ladattavat midikaraoketaustat. Miditydostoja hyödyntämällä toteutuu samalla viestintäteknologian tietokoneen käyttöön, av-viestintään, hakupalveluihin ja vertaistukeen liittyvää tavoitteistoa.

9 PÄÄTÄNTÖ

”Kasta se jokeen, joka vettä rakastaa”(W.Blake)

Oikeaan karaokeen kuuluu televisio, jossa laulutekstit rullaavat esiin laulun mukana. Oikeaan karaokeen kuuluu mikrofoni ja vahvistinlaitteet, joiden avulla saa äänensä kuuluville. Oikeaan karaokeen kuuluu pitkä laululista, josta voi valita mieleisensä laulun esitettäväkseen. Oikeaan karaokeen kuuluu myös neste, joka vähentää jännitystä? Jos edellä olevia väittämiä mietitään koulun kannalta, niin voidaan kai todeta, että koulu on täysin väärä paikka karaoken harrastamiseen. Karaoken soveltaminen koulun oppimisympäristöihin on kuitenkin aivan eri asia.

Keskeisin tutkimukseni esiin nostama asia lienee se, että karaoke oli varsinkin oppilaiden kotona yleisempää kuin alun perin oletin. Kun vielä 90-luvulla karaoke ilmiönä liitettiin lähinnä aikuisten humalahakuiseen hauskanpitoon ja ravintolakulttuuriin, niin uudella vuosituhanella karaoke on astunut suurella jalalla ihmisten koteihin ja lomaviihtopaikkoihin. Enää vuosiin ei ole pidetty ihmeellisenä myöskään esimerkiksi liikennevälineitä, joissa matka-ajan voi kuluttaa laulamalla karaokea. Karaoken luja side audiovisuaaliseen teknologiaan, ja varsinkin sen kehittymiseen, on myös sumentanut karaokekulttuurin ”perusluonnetta” myös Suomessa. Karaoke on dvd-soitinten yleistyessä saavuttanut alati suurenevaa suosiota. Karaokekulttuuri on tuonut kainalossaan uudenlaisia kulttuuriformaatteja: tv-ohjelmia, kilpailuja ja pelejä, joita ei tosin aina liitetä alkuperäiseen lähtökohtaansa. Myös koulun musiikkikirjojen opettajan oppaisiin on jo jonkin aikaa saattanut kuulua opetusvälineenä cd-levy, jota voi käyttää karaoken tapaan laulukirjan laulujen säestykseen. Voisi jopa väittää, että suomalaiset ovat suorastaan hulluina karaokeen, ja ettei kyse enää ole pelkästä marginaali-ilmiöstä!

Tutkijana ja ihmisenä olen monesta syystä joutunut ottamaan etäisyyttä karaokeen. Alun perin ajattelin, että karaoke olisi itsessään hyvä tutkielman raja. Siitä ei ollut juurikaan kirjoitettu, ja silti sen harrastuksessa oli 2000-luvun alussa selvä nousujohtoinen trendi. Karaokea kouluun -tutkimushankkeelle olisi saattanut helposti saada myös sponsorointitukea esimerkiksi levyjen muodossa. En kuitenkaan halunnut lähteä markkinoimaan kouluille mitään levysarjaa tai patenttiratkaisua karaoketrendin nosteessa. En myöskään halunnut kiirehtiä tutkimuksen valmistumista, koska halusin nähdä jatkuuko karaoken nouseva trendi. Tätä päätäntöä kirjoittaessani on jo hiukan ilmassa perinteisen ravintolakaraoken suurimman suosion olevan takanapäin, mutta toisaalta karaoken pohjalta ponnistaneiden peli- ja tv-formaattien vain lisääntyvän vuosi vuodelta.

Samaan aikaan, kun valitsin tulevan tutkimukseni aiheeksi karaoken, olin kiinnostunut myös yhteistoiminnallisesta pedagogiasta. Karaoke oli mielestäni varsin yhteistoiminnallinen ilmiö. Juontajan roolissa näin kuinka pienissä 2 - 8 ihmisen ryhmissä osattiin viettää hauskaa laulamisen opetteluun merkeissä ja miten esiintyjät miltei poikkeuksetta kannustivat toisiaan jännittävissä tilanteissa. Karaoke oli oiva tapa sekoittaa keskenään mitä erillaisempia ihmisiä ja ihmisryhmiä. Juontajan roolissa oli myös paljon yhteistoiminnallisen oppimiskäsityksen mukaisia piirteitä. Karaokejuontaja järjesti positiivisen ilmapiirin laulamiseen, piti huolta ääni- ja kuvatekniikan ympäristöstä ja yleisestä tasapuolisuudesta. Juontaja oli myös henkilö, jonka puoleen käännettiin, jos haluttiin arvioivaa palautetta. Suorastaan tuntui siltä, että karaoke toimii yhteistoiminnallisten lainalaisuuksien mukaisesti, ja että juontajan roolissa saattoi myös vaikuttaa toiminnan rakenteisiin ollen itse samalla ryhmän jäsen ja sen ulkopuolella!

Tutkijan roolissa hain samansuuntaisia kokemuksia opettajia ja oppilaita haastatteleamalla. Opettajat, vaikka olivat innostuneita tai ainakin kiinnostuneita

karaokesta, eivät kuitenkaan kokeneet karaokea samalla tavoin yhteis-toiminnalliseksi ilmiöksi kuin itse koin. Opettajat eivät myöskään tienneet juuri mitään esimerkiksi midiin perustuvasta karaokesta ja siitä, että karaokea voisi harrastaa helposti pc:n avulla. Sen sijaan haastattelemanani opettajat toivat esille, että turvautuivat tietokone- ja tekniikka-asioissa kollegojensa apuun, ja että karaokea on koulussa yleensä isompien kulttuuritapahtumien yhteydessä.

Itse olin käyttänyt karaokea koulun musiikinopiskelussa muutamassa eri yhteydessä. Tutkielmani kannalta tärkein toteuttamani kokeilu tapahtui musiikkikasvatusteknologisessa oppimisympäristössä. Siinä kokeilussa midikaraokea harrastettiin siinä oppimisalustaa muistuttavalla Gasman-ohjelmalla ja lisäksi midikaraoketiedostoja soitettiin ja muokattiin ns. komppikoneella. Midi oli siitä hauska opetusväline, että sen saattoi viedä kotitietokoneelleen disketillä tai ladata ilmaisohjelmana Internetistä. Näin myös tapahtui aktiivisimpien oppilaitteni kohdalla. Karaokea käytettiin kokeiluissani muuhunkin kuin laulun säestykseen. Sovelsin karaokea samalla myös musiikkiteknologian oppimisvälineeksi tietokoneluokassa. Opetuksessa midikaraokea hyödynnettiin vinkkini pohjalta myös englannin opiskelussa. Haastattelemieni opettajien mieleen ei sen sijaan ollut edes juolahtanut, että karaokea voisi käyttää muuhunkin tarkoitukseen kuin laulamiseen!

Haastattelemanani kokeneiden opettajien suhtautuminen karaokeen harrastuksena oli selvästi individuaalinen ja terapeuttinen (vrt. Salovaara 2001). Opettajat kuitenkin harrastivat karaokea mieluiten ryhmän jäsenenä. Yhteisöllisyys leimasi opettajien karaokekokemuksia samalla tavalla kuin oppilaitakin. Yhdessä laulaminen oli hauskempaa kuin esimerkiksi yksin tietokoneen äärellä. Ystävät olivat myös tärkeitä palautteen antajia ja taustavoima, kun noustiin esiintymään estradille. Karaoken laulamiseen liittyvää sosiaalista jännitystä ja viihdyttävyyttä oli opettajien mielestä kuitenkin vaikea siirtää kouluympäristöön. Opettajat hyväksyvät kyllä karaoken keinoksi oppia mm. laulu- ja mikrofonitekniikkaa,

mutta eivät nähneet karaoken esiintymisjännitystä ja viihdyttävyyttä motivoivana päämääränä kuin ehkä vain omalla kohdallaan.

Tässä kohtaa on syytä miettiä viihteellisyyden ja jännittävyyden suhdetta toisiinsa. Koulua pidetään lapsien työpaikkana. Viihde ei sovi työpaikalle. Tylsä paikka on jännittävän paikan vastakohta. Koulun jännittävyyttä lisäämällä, lisätään samalla sen viihdyttävyyttä ja koulusta tulee vähemmän tylsä paikka. On selvää, ettei karaoke yksin pystyisi muuttamaan koulua paljonkaan jännittävämmäksi paikaksi. Kouluilla on kuitenkin yksi valttikortti, jota karaoken viihdyttävyyteen tarvitaan: luokat täynnä oppilaita, innokkaita laulajia, kriittistä yleisöä ja tietotekniikan taitajia.

Jos opettajat suhtautuivat ideaani yhteistoiminnallisesta karaokesta epäilevästi, niin ainakin haastattelemani oppilaat olivat sitäkin innokkaampia tarttumaan tarjoamaani aiheeseen. Singstar-karaokepelin tuominen kouluun aikaansai oppilaitteni keskuudessa jopa riemunkiljahduksia. Lisäksi oppilaat suhtautuivat tutkimushankkeeseeni asiaankuuluvalla vakavuudella ja täyttivät tarjoamiani lomakkeita innolla. Näitä oppilaiden haastatteluja tehdessäni syksyllä 2007 innostuinkin tutustumaan Singstar-peliin lähemmin, ja kuinka ollakaan, löysin netistä oppimisalustan, jonka avulla saattoi tehdä kyseisen pelin pc-versiolla musiikkipelin kappaleen itse ohjelman ominaisuuksia hyväksi käyttäen. Mielestäni Ultrastar-pelin editointi-ominaisuus täydensi hyvin tutkimukseni musiikkiteknologiakasvatuksen ja midikaraoken yhteistä viitekehystä. Kaiken lisäksi ohjelma on ilmainen ja netissä kaikkien ladattavissa laillisesti.

Musiikkikasvatuksen tutkimisen tekee mielenkiintoiseksi musiikkikulttuurin yleinen teknologis-viestinnällinen integroituminen muihin tietämisen muotoihin ja aihealueisiin (esim. verkkopedagogiikassa). Musiikin avulla voidaan opettaa monin eri tavoin, monia eri asioita. Tämäkään tutkimus ei pysty esittämään

selviä syitä siihen, miksi yhteistoiminnallisuus näyttäytyy silti mieluummin verkkopedagogiikan muodossa, kuin autenttisessa oppilaiden muodostamassa vuorovaikutteisessa oppimisympäristössä.

Näiden syiden selvittämiseen tarvitaan vielä jatkotutkimusta, mikä oman työni kohdalla voisi tarkoittaa useampaan toistoon perustuvaa kokeellista tutkimusta. Pro gradu -tutkimukseni puutteet liittyvät juuri toistojen vähyyteen esim. pitämäni oppilaiden Singstar-tunnin suhteen. Myös tutkielmani laajentuminen musiikkiteknologian suuntaan vaatii kriittistä tarkastelua. Ensimmäisenä mieleen jatkotutkielmaa miettiessäni tulee kuitenkin väistämättä mieleen musiikkiteknologinen aihe. Olisi hyödyllistä tietää esimerkiksi, miten ja kuinka nopeasti eri ikäiset koululaiset oppivat käyttämään Ultrastar-ohjelman editointiominaisuuksia useiden koulutuntien muodostamassa jaksossa tai yhteistoiminnallisessa tehtävässä oppimisalustaa hyväksi käyttäen.

LÄHTEET

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Arvaja, M. 2005. Yhteisöllinen oppiminen kouluissa kolmen tapaustutkimuksen valossa. *Kasvatus*, 36(5), 389-398
- Auer, A. 2000. Informaatioteknologian ja koulutuksen uudet strategiat. Spatiaalinen näkökulma. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos. *Acta Universitatis Tamperensis* 792.
- Crawford, C. 1982. *The Art of Computer Game Design*. [online]. Saatavilla html-muodossa <URL:<http://www.vancouver.wsu.edu/fac/peabody/gamebook/Coverpage.html>> .Tulostettu 18.2.2009.
- Dewey, J. 1957. *Koulu ja yhteiskunta*. Hki:Otava
- Donner, P. 1981. *Suomen etnisten vähemmistöjen musiikki*. Hki : Kirjastopalvelu.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi : Lapin yliopisto.
- Finlex. 2008. Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404. [Online] Saatavilla [www-muodossa.<URL:http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404) Viitattu 14.10.2008.
- Förnäs, J. 1998. Filling voids along the byway. Identification and interpretation in the Swedish forms of karaoke. Teoksessa Mitsui, T & Hosokawa, S: *Karaoke around the World*. Routledge. Lontoo & New York.
- Gardner, H. 1983. *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. 1991. *The Unschooled Mind: How Children Think and How Schools Should Teach*. New York: Basic Books.
- Giroux, H.A & McLaren, P. 2001. Kriittinen pedagogiikka. Toim. Aittola, T ja Suoranta, J. *Suomennos Jyrki Vainonen*. Tre:Vastapaino.

- Gokhale, A. 1999. Collaborative Learning Enhances Critical Thinking. *Journal of Technology Education* Vol. 7 No. 1, Fall 1995 ss.22-29. [online]. Saatavilla pdf-muodossa.<URL:<http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE/v7n1/JTEV7N1.pdf#page=23>>. Tulostettu 10.8.2007.
- Gronow, P & Saunio, I. 1980. Mitä työväenlaulut ovat? Työväeninstituutin julkaisuja. Hki : Työväenmusiikki-instituutti.
- Gupta, A. 2006. Karaoke: a Tool for Promoting Reading. *The Reading Matrix* vol. 6, No. 2, September 2006. [Online]. Saatavilla pdf-muodossa. <URL: <http://www.readingmatrix.com/articles/gupta/article.pdf>. > Tulostettu 5.9.2008.
- Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta ja tutkimista. Jyväskylä: Gummerus.
- Heikkinen, H.L.T. 2001. Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tulemisen taito. Narratiivisen identiteettityön kehittäminen opettajankoulutuksessa toimintatutkimuksen avulla. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 175.
- Hirsijärvi, S, Remes, P & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Häkkinen, P. & Arvaja, M. 1999. Kollaboratiivinen oppiminen teknologia-ympäristöissä. Teoksessa: Eteläpelto, A. & Tynjälä, P. 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. WSOY.
- Innanen, S. 2000. Karaokeilmiö. Sosiologian pro gradu -työ. Valtiotieteellinen tiedekunta: Helsingin yliopisto.
- Jalkanen, P. 1989. Alaska, Bombay ja Billy Boy: jazzkulttuurin murros Helsingissä 1920-luvulla. Tutkimus (väitöskirja) afroamerikkalaisen musiikin alkuvaiheista Suomessa. Suomen etnomusikologinen seura. Hki: Hakapaino.
- Järvelä, S. 2006. Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö. Porvoo Helsinki : WSOY Oppimateriaalit.
- Johnson, R.T & Johnson, D.W. 1984. Cooperative Learning. [Online] Saatavilla pdf-muodossa. <URL: <http://www.unl.edu/srs/pdfs/cooplearn.pdf>>. Tulostettu 1.9.2006.
- Johnson, D. W., Johnson, R. & Smith, K.A. 1998. Active Learning: Cooperation in the College Classroom (2nd Edition). Edina, MN: Interaction Book Company.

- Jordman, M & Salavuo, M. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja tekijänoikeudet. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, sivuilla 405-411.
- Kagan, S. 1990. The Structural Approach to Cooperative Learning.[Online]. Saatavilla pdf-muodossa.<URL: <http://bromine.servlet.net/gems/languageservices/Structuralapproach.pdf>>. Tulostettu 20.2.2009.
- Kaisto, J, Hämäläinen, T & Järvelä, S. 2007. Tieto- ja viestintäteknikan pedagoginen vaikuttavuus pohjoisessa Suomessa. Kasvatustieteen väitöskirja. Kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen yksikkö: Oulun yliopisto.
- Kenttämies, J. 1993. Kaljakuppilasta karaokebaariksi. Musiikin Suunta 2/93. Sivut 3-12.
- Kesseli, P. 2007. Karaoken ABC. Kun Suomi tarttui mikkiin. Jyväskylä: Pirjo Kesseli ja F-Kustannus Oy.
- Kinokone. 2006. Elokuva-arvio verkkosivut. [Online]. Saatavilla www-muodossa. <URL:<http://www.yle.fi/kinokone/?doc=31&t11c111=&s=4>> Viitattu 12.2.2006
- Lakoff, G. 1982. Categories and cognitive models. Berkley: university of California.
- Lamont, A., Hargreaves, D.J., Marshall, N.A. & Tarrant, M. 2003. Young people's music in and out of school. *British Journal of Music Education*, 20(3), 229-241.
- Lamont, A. 2002. Musical identities and the school environment teoksessa: R.A.R. MacDonald, D.J. Hargreaves & D. Miell (Eds.), *Musical Identities*, Oxford: Oxford University Press. Pp. 49-55.
- Lamont, A. & Maton, K. 2008. Choosing music: Exploratory studies into the low uptake of music GCSE. *British Journal of Music Education* (2008), 25:267-282. Cambridge University Press.
- Linklater, R. School of Rock USA 2003. DVD-elokuva. Ensiesitys Suomessa 9.9.2004.
- Luukkainen, O. 2004. Opettajuus – ajassa elämistä vai suunnan näyttämistä? Tampere: Tampere University Press.

- Ma, R. 1994. Ethos Derived from Karaoke Performance in Taiwan. [online]. Saatavana pdf-muodossa. <URL:<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED368004> >. Tulostettu 20.05.2008.
- Ma, R. 1994. Karaoke and Interpersonal Communication in east Asia. [online]. Saatavana pdf-muodossa <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED379718> >. Tulostettu 20.05.2008.
- Mitsui, T. & Hosokawa, S. 1998. Karaoke around the World. Routledge. Lontoo & New York.
- Myllykoski, M. 2004. Rakenteinen oppimateriaali musiikin verkko-oppimisessa. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto : musiikkitieteen laitos, musiikkikasvatus. [Online] Saatavana pdf-muodossa. < URL:<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/v04/G0000534.pdf> > Viitattu 16.9.2006.
- Myllykoski, M. 2006. Mediatallenteet ja sovellusohjelmat musiikin lähiopetuksessa. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 187-192.
- Mäenpää, J. 2007. Alakoulun ”karaoke” laulattaa: kokemuksia karaokesta yleisesti ja sen pedagogisesta soveltamisesta. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto: opettajankoulutuslaitos.
- Niiniluoto, I. 1980. Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus. Helsinki: Otava.
- Niiranen, E. & Vanhanen, M. 1993. Karaokeyhteisö - tutkimus karaokesta eräässä tamperelaisessa ravintolassa. Musiikin Suunta. Sivut 23-37.
- Näre, S. 1992. Tyttöjen ja poikien sankarikäsityksiä. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus r.y.
- OECD. 2004. Are Students Ready for a Technology-Rich World? What PISA Studies Tell Us. Programme for International Student Assessment. OECD.
- Ojala, J. 2006. Mitä on musiikkikasvatusteknologia. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 15-21.

- Ojala, J & Väkevä, L. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja kasvatustieteen nykyparadigma. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 55 - 63.
- Pekkilä, E. 1988. Musiikki tekstinä : kuulonvaraisen musiikkikulttuurin analyysiteoria ja –metodi. Suomen musiikkitieteellinen seura: Hki.
- POPS. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus.
- Puukki, A. 2006. Musiikinopetus, tieto- ja viestintäteknikka ja opetussuunnitelma-uudistus. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 295 – 300.
- Raatikainen, H. 2004. Ihmistieteet ja filosofia. Oy Yliopistokustannus University Press. Tre: Gaudeamus.
- Roiha, J. 2008. Karaoken lumo. Radio-ohjelma Taustapeili/Yle. Kuunneltu podcastinä 15.8.2008.
- Rudolf, T.E. 1996. Teaching Music with Technology. Chicago: GIA publications.
- Ruusuvuori, J & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. J.Ruusuvuori & L.Tiittula. Tre: Vastapaino, 22-56.
- Saarnivaara, M. 2003. Art as Inquiry: The Autopsy of an [Art] Experience julkaisussa the arts and narrative research: Art as inquiry. Special Issue. Qualitative Inquiry 9, 4. ss. 580-602.
- Salavuo, M. 2006. Avoimet musiikin verkkoyhteisöt. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura. ss. 233 – 238.
- Salavuo, M. 2002. Musiikin uudet oppimisympäristöt. – Virtuaalisten oppimisympäristöjen soveltuminen musiikkikasvatukseen tavoitteisiin ja käytäntöihin. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto. Technology Institute for Music Educators (TI:ME). *Technology Strategies for Music Education*.

- Salovaara, M. 2001. Karaoken itsehoidollisia merkityssisältöjä laulajilleen musiikkiterapian näkökulmasta Pro gradu -työ , Jyväskylän yliopisto : musiikkیتieteen laitos, musiikkiterapia.[elektroninen aineisto] < URL:<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/f/marsalo.pdf>. Viitattu 16.9.2006.
- Sahlberg, P. 1998 Opettajana koulun muutoksessa. 2.painos. Helsinki : WSOY
- Sahlberg, P. & Sharan, S. 2002. Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Helsinki : WSOY
- Saloviita, T. 1999. Kaikille avoimeen kouluun : erilaiset oppilaat tavallisella luokalla. Jyväskylä: Atena. Lisäpainos 2003.
- Sippola, R. 2005. Aavan meren tällä puolen. Karaokekulttuuria Suomessa. Opinnäyte. Mikkeli : Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Stefani, G. 1985. Musiikillinen kompetenssi : miten ymmärrämme ja tuotamme musiikkia. Jyväskylä : Jyväskylän yliopisto.
- Suoranta, J. 1998. Kriittinen pedagogiikka ja mediakasvatus julkaisussa Tiedotus-tutkimus 21: 1, s. 32-45. Saatavana pdf-muodossa. <URL:www.uta.fi/laitokset/kirjasto/oppimiskeskus/verkko-aineisto/yht/suoranta.pdf>. Viitattu 20.4.2007
- Suoranta, J. 1999. Tieto, opettajuus ja kasvatus postmodernissa. Teoksessa Aittola, T (toim.) Kasvatussosiologian teoreetikoita. Uudesta kasvatussosiologiasta oppimisen kriittiseen tarkasteluun. Gaudeamus: Hki.
- Tagg, P. 2001. Kojak -fifty seconds of television music : towards the analysis of affect in popular music. 2. painos. New York : Mass Media Music Scholars' Press.
- Tarasti, E. 1978. Myth and music. A semiotic approach to the Aesthetics of Myth in Music, especially that of Wagner, Sibelius and Stravinsky. Hki: Suomen musiikkیتieteellinen seura.
- Tiits, K, Ruippo, M & Ojala, J. 2006. Johdatus MIDI-teknoologiaan. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.) Musiikkikasvatusteknoologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 149-156.
- Toom, A. 2008. Hiljainen pedagoginen tietäminen opettajan työssä. Teoksessa Hiljainen tieto – tietämistä, toimimista, taitavuutta. Toom, A, Onnismaa, J., Kajanto, A (toim.). Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Gummeruksen kirjapaino oy: Kansainvalistusseura, 166-186.

- Tsoukas, H. Do we really understand tacit knowledge? Presented to Knowledge Economy and Society Seminar, LSE Department of Information Systems, 14 June 2002. [online]. Saatavana pdf-muodossa. <URL: <http://is.lse.ac.uk/events/esrcseminars/tsoukas.pdf>>. Tulostettu 10.6.2008
- Tuuri, K. 2006. Oppimispelit. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M ja Parkkila, O (toim.). Musiikkikasvatus-teknologia. Otavan kirjapaino Oy: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura, 199-205.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vanhanen, M. 1993. Karaokea ravintola Pohjan-Akassa : rituaali pienyhteisössä. Pro Gradu-työ, Tampere : Tampereen yliopisto.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tre: Kirjayhtymä. Tammerpaino Oy.
- Wikipedia. Enka. [Online]. Saatavana www-muodossa. <URL: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Enka> > Viitattu 20.10.2008
- Wikipedia. Singstar. [Online]. Saatavana www-muodossa. <URL:<http://fi.wikipedia.org/wiki/Singstar> >. Viitattu 2.9.2008.
- Wilcox, W.B. 1998. Microphone Phenomena Observed with EFL Students. [Online] Saatavana pdf-muodossa.<URL:<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED423680>>. Tulostettu 20.8.2008
- Willis, J. 2006. Research-Based Strategies to Ignite Student Learning: Insights from a Neurologist and Classroom Teacher. Alexandria: the Association for Supervision and Curriculum Development.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuslupahakemus

Hei kaikki Toivakan kuudesluokkalaisten vanhemmat!

Olen Jori Mäenpää Jyväskylän Yliopistosta ja teen lopputyönäni tutkimusta karaoken käytöstä oppimisvälineenä. Ajattelin tehdä osallistuvaa havainnointia yhteistoiminnallisesti yhdellä Janne Karannan 6. luokan oppilaiden tunnilla ja suunnittelin videoida yhden ao. luokan tunnin, jossa oppilaat esittelevät singing star karaoke-pelin käyttöä luokkatovereilleen ja allekirjoittaneelle tutkijalle torstaina 29.11.2007 klo 12.15-13.00.

Pyydänkin nyt tässä kirjallisesti lupaa videoida tunnin kulku lapsenne mahdollisesti ollessa läsnäolevana. Videota käytetään vain tutkimustarkoituksessa tutkimuseettisten sääntöjen mukaisesti eikä siitä aiheudu mitään haittaa lapsellenne. Oikeastaan kyse on myös vaihtelusta normaaliin koulunkäyntiin.

Jos kuitenkin ette halua lastanne videoitavan, niin pyydän ilmoittamaan asiasta minulle allaolevaan numeroon tai suoraan Janne Karannalle. Siinä tapauksessa järjestämme lapsellenne muuta toimintaa tunnin ajaksi.

Kunnioittavasti,

Jori Mäenpää
Jyväskylän Yliopisto, OKL
Puh. 044-3555053

Liite 2: Karaokekyselylomake kouluille

KARAOKEKYSELYLOMAKE KOULUILLE 2007-2008

Huom! Täytetään tarvittaessa yhdessä oppilaan kanssa. Vastaus viivoille sanallisesti muutoin ympyröi itseäsi kuvaavat vaihtoehdot. Ole rehellinen. Tämä on tieteellisen tutkimuksen kyselylomake.

1 Vastaajan syntymävuosi: _____

2 Vastaajan sukupuoli

- a tyttö
- b poika

3 Onko kotonasi jokin seuraavista välineistä?

- a säestyssoitin (esim. sähköurut)
- b dvd
- c karaokelaitteet
- d tietokone ja nettiyhteys
- e playstation 2 tai 3

4 Oletko kotonasi laulanut karaokea

- a yksin
- b koulukavereiden kanssa
- c vanhempien kanssa
- d isovanhempien kanssa
- e en laula koskaan karaokea

5 Perheeni musikaalisuus

- a isä ja/tai äiti on ammatiltaan muusikko
- b isä ja/tai äiti harrastaa musiikkia (esim. laulaa kuorossa)
- c isä ja/tai äiti laulaa karaokea usein
- d isä ja/tai äiti lauleskelee joskus
- e isä ja/tai äiti kuuntelee sujuvasti musiikkia

6 Koulussani on laulettu

- a kasetin tai cd:n säestyksellä laulukirjan kappaleita
- b kasetin tai cd:n säestyksellä poppia
- c karaokea, niin että laulun sanat näkyy televisiossa
- d tietokoneen säestyksellä
- e vain pianon tai kitaran säestyksellä

7 Jos tiedät Singstar-pelin tai omistat sellaisen, niin kuinka usein pelaat sitä

- a useammin kuin kerran viikossa
- b melkein joka kuukausi
- c pari kertaa vuodessa
- d en ole pitkään aikaan laulanut
- e tiedän pelin mutta en ole pelannut

8 Käytän tietokonetta musikaalisesti

- a musiikin kuunteluun
- b musiikkipelien pelaamiseen
- c karaokeen
- d oman musiikin tekemiseen
- e etsin tietoa idoleistani

9 Jos sinulla on jokin säestyssoitin, niin kerro lyhyesti mikä tai mitkä ja mihin tarkoitukseen

10 Karaokeen avulla voi mielestäni oppia

- a laulamista ilman nuotteja
- b soittamista
- c englannin kieltä
- d esiintymistä
- e muuta mitä _____

KIITOS JA KUMARRUS VASTAUKSISTASI !

Liite 3: Lomakekyselyn vastausten frekvenssitaulukko

Kootut karaokekyselyvastauksien frekvenssit (kopioitu exel työkirjoista 1-3)
(molemmissa ryhmissä n=41, yht. 82)

kysymysvaihtoehto	"omat" oppilaat		verrokki ryhmä	
	pojat	tytöt	pojat	tytöt
3 säestyssoitin kotona	6	11	6	8
dvd-soitin kotona	20	17	17	14
karaokekelaite kotona	4	12	5	7
tietokone ja netti kotona	21	20	18	18
pleikkari kotona	20	8	13	12
4 laulanut kotona yksin	2	5	4	11
laulanut kotona koulukavereiden kanssa	3	12	2	10
laulanut kotona vanhempien kanssa	3	11	4	6
en koskaan laula karaokea	16	4	12	6
laulanut kotona isovanhempien kanssa	1	5	2	1
5 isä tai äiti ammatiltaan muusikko	0	1	1	1
isä tai äiti harrastaa musiikkia	6	8	2	3
isä tai äiti laulaa karaokea usein	5	9	0	3
isä tai äiti lauleskelee joskus	12	9	7	10
isä tai äiti kuuntelee musiikkia	21	12	14	14
6 koulussa laulettu kasetin tai cd:n säestyksellä laulukirjan	13	11	8	14
koulussa laulettu kasetin tai cd:n säestyksellä poppia	13	14	2	3
koulussa laulettu karaokea niin, että teksti näkyy televisio	8	11	11	7
koulussa laulettu tietokoneen säestäessä	1	3	0	1
koulussa laulettu vain pianon tai kitaran säestyksellä	14	13	10	13
7 pelaan singstaria useammin kuin kerran viikossa	0	4	0	2
pelaan singstaria melkein joka kuukausi	1	5	1	4
pelaan singstaria pari kertaa vuodessa	1	4	1	2
en ole pitkään aikaan laulanut singstaria	6	2	2	5
tiedän pelin mutten ole pelannut	13	6	14	7
8 käytän tietokonetta musiikin kuunteluun	21	17	17	19
käytän tietokonetta musiikkipelien pelaamiseen	1	3	3	3
käytän tietokonetta karaokeen	0	1	0	2
käytän tietokonetta oman musiikin tekemiseen	2	0	4	1
käytän tietokonetta idolista tietoa etsimiseen	5	15	5	9
10 karaoken avulla voi oppia laulamista ilman nuotteja	21	11	12	19
karaoken avulla voi oppia soittamista	2	7	0	2
karaoken avulla voi oppia englannin kieltä	8	11	10	9
karaoken avulla voi oppia esiintymistä	4	12	10	8
karaoken avulla voi oppia jotain muuta mitä *	1	0	6	8

* 1 = silmät kiinni laulamista, 13=laulaminen vahvistaa laulutaitoa ja saattaa myös oppia soittamaan, 12=ei mitään, 11=oppii laulamaan paremmin, 10=rytmiä sointua, 9=ylipäättänsä lauluääni kehittyy ja oppii 1=tuntemaan kappaleita, 2= ääni korkeutta, 3= saundia rytmiä ettei --- kun esiintyy oppii uusia lauluja ja kappaleita,4= (kaikkea noista), 5=laulamaan puhtaasti, 6= rohkeutta laulaa, 7=ei mitään, 8=kehittää nopeampaa lukutaitoa,

Huom! Taulukosta puuttuu kohta 9, koska kirjaukset jäi tekemättä